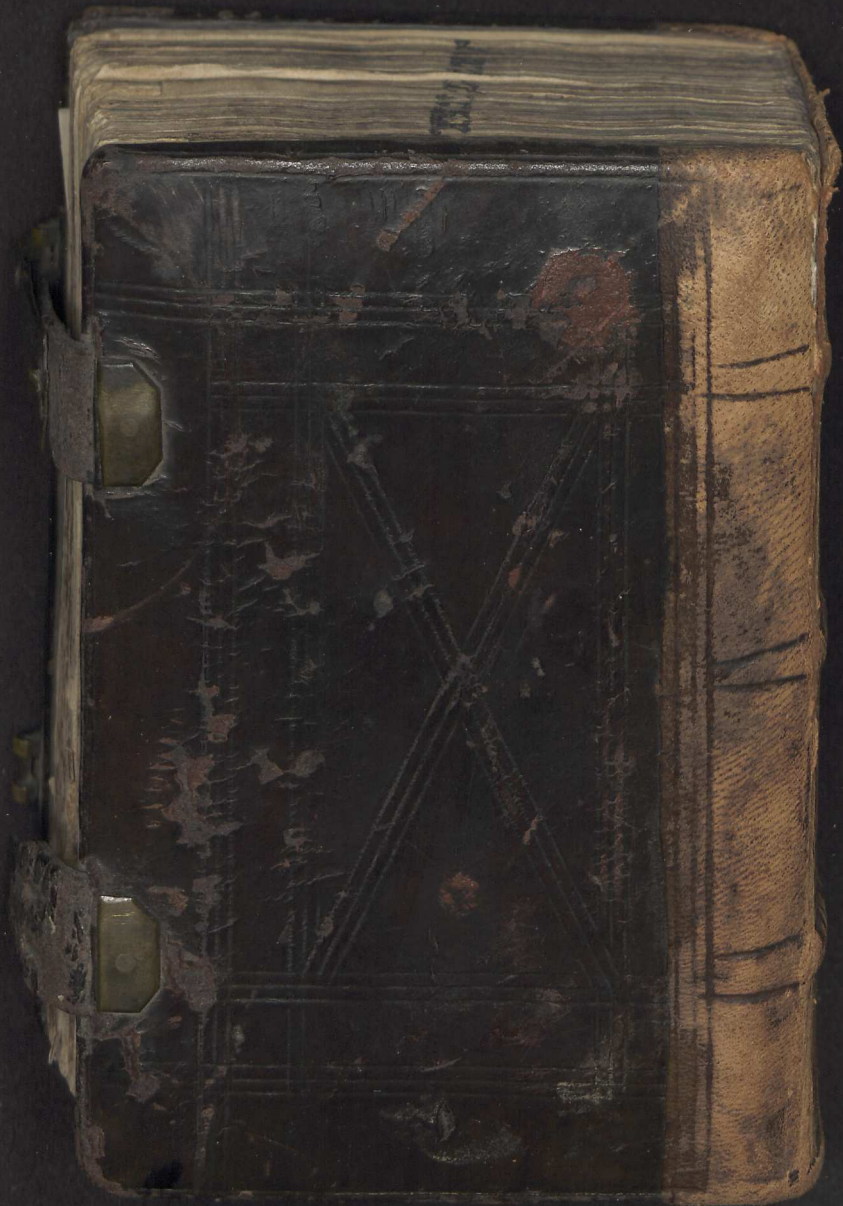
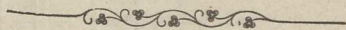

237

MAATSCHAPPIJ DER NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE TE LEIDEN.

HANDCHRIFT N°. 237

INHOEDE	IS GEBRUIKT DOOR DE HEEREN	TE	IN HET JAAR	OPMERKINGEN.
Pater Lieven Vrouwe Souter	M. E. Kronenberg	Deventer	1917	
	M. Sable	Antwerpen	1926	

N° 237.

Rogge, Catal. der hss. flz. 13. k. 1.

Onser lieve vrouwe Louter. Onvolledig
Hs. op papier uit de 15^e eeuw. 12°. (237, bl. 1-31)

flz. 22. k. 1.

Spieghel der maeghtden (sic). Hs. op
papier uit de 15^e eeuw. Het 1° bl. op perk. 12°. (237, bl. 93-156)

f. 167^r linn. opz. dep. in usum v. d. Prof. Dr. Hellinga,
Amsterdam, m. nov. 1961

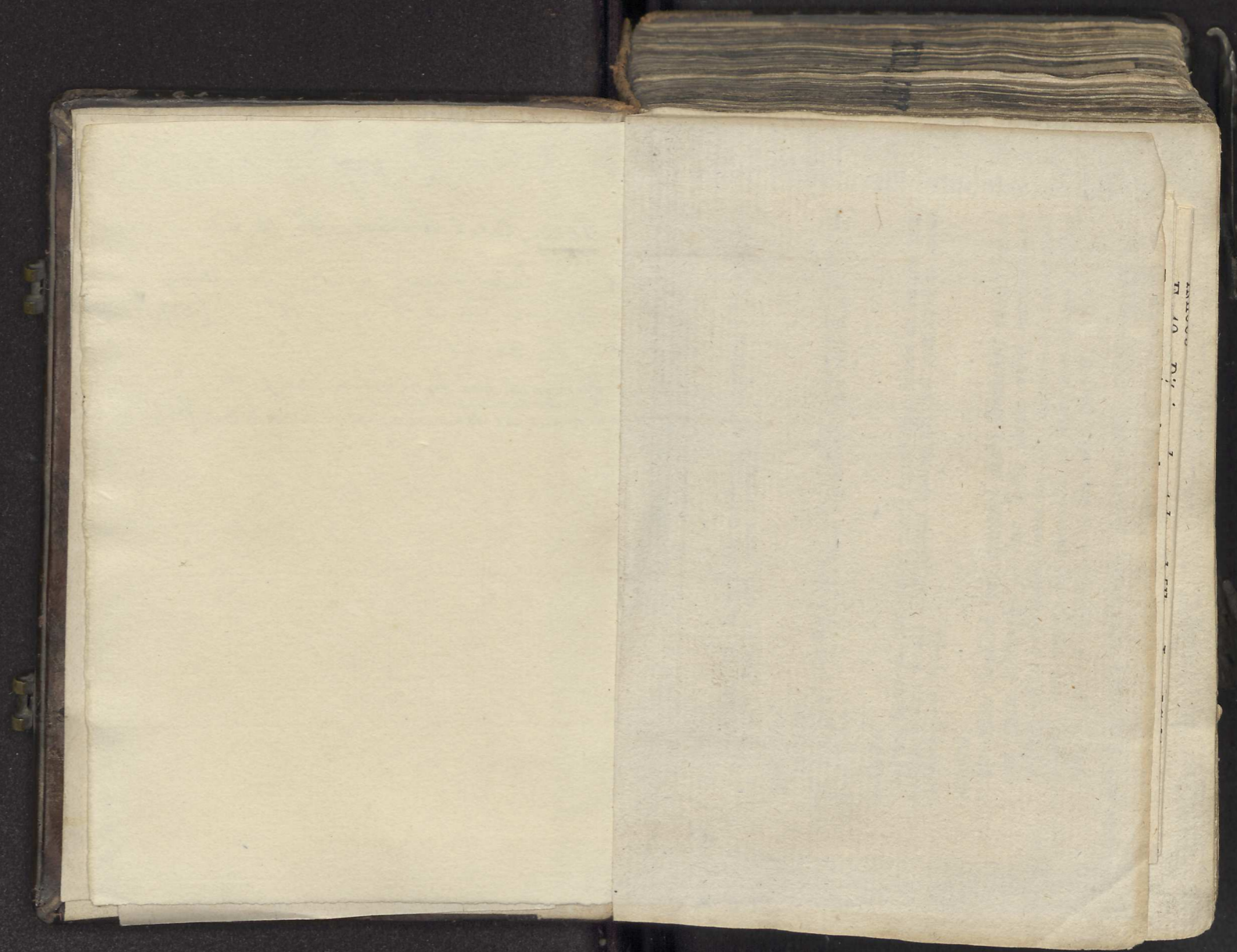

TABLE
CONTENTS
P. 1
P. 2
P. 3
P. 4
P. 5
P. 6
P. 7
P. 8
P. 9
P. 10
P. 11
P. 12
P. 13
P. 14
P. 15
P. 16
P. 17
P. 18
P. 19
P. 20
P. 21
P. 22
P. 23
P. 24
P. 25
P. 26
P. 27
P. 28
P. 29
P. 30
P. 31
P. 32
P. 33
P. 34
P. 35
P. 36
P. 37
P. 38
P. 39
P. 40
P. 41
P. 42
P. 43
P. 44
P. 45
P. 46
P. 47
P. 48
P. 49
P. 50
P. 51
P. 52
P. 53
P. 54
P. 55
P. 56
P. 57
P. 58
P. 59
P. 60
P. 61
P. 62
P. 63
P. 64
P. 65
P. 66
P. 67
P. 68
P. 69
P. 70
P. 71
P. 72
P. 73
P. 74
P. 75
P. 76
P. 77
P. 78
P. 79
P. 80
P. 81
P. 82
P. 83
P. 84
P. 85
P. 86
P. 87
P. 88
P. 89
P. 90
P. 91
P. 92
P. 93
P. 94
P. 95
P. 96
P. 97
P. 98
P. 99
P. 100

Letterk. 237 (olim S 142) — **GEBEDEN EN MEDITATIËN**
Verzamelband met twee gedeelten in handschrift en vier gedrukte werken.
438 × c. 95. Moderne doorlopende potloodfolieering.

BAND

Oude kalksleiden band met eenvoudige fletstempeling en twee koperen sloten waarvan een der haken verloren is gegaan. Rug vernieuwd. Voor- en achteraan drie moderne schutbl.

I. Pap. XVI (Briquet 8642, var. met schuin kruis; 14465; 8638 en 8662), bl. 1-69. Weer 5 gedeelten.

a. Bl. 1-23 (IV-1, 2IV), 97 × 68, 1 kol. 18 à 20 rr.

SCHRIFT

Littera textualis met cursieve elementen. Rubrieken, roode opschriften en lombarden (2-4 rr. hoog), de grootere met opengewerkte schachten. F. 15' tot een andere gelijktijdige hand. Het is niet onmogelijk dat f. 16 een derde hand begint.

INHOUD

Meditatiën en gebeden tot Maria.

F. 1: ... *Als die wynstock heb ik vrucht ghemaket soeticheit der roken ende myne blomen sijn vruchten der eren...* Het begin ontbreekt.

F. 1': *Van onser vrouwe(n) — Inc. Die gloriose maghet maria die enne versynghe alre doeghe(n)den is Die is een spiegel der reynicheit...*

F. 6: *vij blytscape(n) van onser liever vrouwe(n) — Inc. Verbyde di en(de) vervouwe di ioncferlike moder inde verrisenisse dyns lieuen Kindes Hemel en(de) eerde steernen (ende) meer...*

F. 11: *Hijr begine(n) vij blytscape(n) van ons(er) vrouwen — Inc. Verlyt di maria gloriose coninghin(n)e wanttu werste die eerste die xpus dyns lieuen soens verrisenisse sagheste...*

F. 13: *een gebet tot marie(n) — Inc. O Maria alre schoenste en(de) alre wyseste en(de) alre guedertierenste En(de) alre lustelicste bloeyende paradys des hemelsche(n) houes...*

F. 15': *Die eerste vridach is de leste vridach voer de vasten Die ander is...*

F. 16: *Van onser liever vrouwen ontfanghenisse Een Sequencie — Inc. Laet ons hochtydelike vyren die ontfanghenisse die huden is der ewigher Joncfrouwen maria... en andere gebeden voor de opeenvolgende Maria-feesten.*

F. 17: *Op die hochtyde van onser liever vrouwen lichtmyse Sequencie — Inc. HVden heuet de salighe ioncfer maria hoer kint Jesus inder tempel ghebrocht...*

F. 19: *vander boetscap ons heren — Inc. Dit is die dach den die here ghemaket heuet... (f. 19') WEs ghegruet maria du suuer maghet... du die den menschen erede en(de) der enghelen glorie hebste ghebaert...*

F. 20': *van onser liever vrouwen vandinghe suerlick — Inc. WEr coninghinne des hemels maria Laet ons endrachielike anbeden welcke wysentierde elisabeth ons hope ghegeuen heft Siet een myrakel...*

F. 21': *Van onser liever vrouwen — Inc. O Coninghinne der guedertierenheit maria gheheten myt menygherhande namen ende manieren der doeghen...*

F. 22: *Van hore keneluaert (sic) suerlick (sic) — Inc. DV biste een besloten hof moder godes du biste een besloten hof ende ene gheteykende fonteyne Stant op haeste...*

F. 23: *een ymnus — Inc. O Myt hoe gloriosen lichte blenckeste coninclike dochter van dauids gheslechte hoch sitte(n)de ioncfer maria...*

F. 23' *onderaan: van ons(er) liever vrouwe(n) gheburte — De rest ontbreekt.*

b. Bl. 24-39 (2IV), 100 × 61, 1 kol., 17 à 20 rr. Afschrijving en linieering met inkt of met een scherp voorwerp.

SCHRIFT

Littera textualis met cursieve elementen. Rubrieken, roode opschriften, lombarden (2-5 rr. hoog), de grootste met opengewerkte schachten.

INHOUD

Gebeden tot engelen, heiligen en martelaren.

F. 24: *toten neghe(n) chore(n) d(er) engele(n) — Inc. O Alre hullichste enghelen en(de) archenghelen virtute(n)...*

F. 24': *van s(ante) iohann(es) — Inc. O Hillighe iohannes heren toe doopen...*

F. 25-28: *Gebeden tot apostelen, martelaren, confessoren, bisscopen en(de) lerars, joncfrouwen, telkens eenige tezamen aangeroepen.*

F. 28: *tot alle(n) hillige(n) — Inc. WEsset ghegruet alle ghi hillighen godes die v verblijden in sijne teghenwoerdicheit...*

F. 29': *tot ure(n) engel — Inc. O Hillighe enghel goedes den ic van goede bevolen bin toe bewaren Ic bidde di...*

F. 30: *va(n) s(ante) bartolomeus — Inc. O Du mijn weerdyge apostel Sante bartolomeus den ic voer allen anderen apostelen toe enen apostel vercoren heb...*

F. 30': *ve(n) s(ante) ioh(annes) baptista — Inc. O Orghel des hillighen ghesstes vullenbrenger der older ee meer dan een p(ro)phete Een reyne ioncfer...*

F. 32: *Sunte adriaen hillighe ridder en(de) martelaer godes vrent utuercoren want du in dinen arwij iare...*

F. 33: *Van s(an)c(t)a mijchel de(n) verdyge(n) engel — Inc. O Sante michiel prince der enghelen en(de) truwe beholder der hilliger kerken ouersterker v(er) Wijner der helscher vanden O sunte gabriel alder sueteste boede...*

F. 34': *Va(n) s(ante) paulinus — Inc. EEnre hande volc die wandelen hieten veruosten lombardie(n) Doe gaf die hillighe bisscop paulinus alle dat hie vercrighen mochte...*

F. 37': *Van scante (sic) iorien de(n) hilligen martelaer — Inc. O Hillighe ridder en(de) martelaer sunte yorghen O edele segheuecher xpi manlyc en(de) eerlick...*

F. 39: *Vande(n) martelaren — Inc. O Salighe hoechtijt der martelaren O wo ijmichlike (sic) sal me(n) ouerpensen die stride der gheure die verwonne(n) hebbe(n) Die daer blencken...*

c. Bl. 40-53 (IV, III). Geschreven door twee handen. I. (f. 40-50'): 86 × 64, signaturen [a], b. Een kol., 17 rr. Littera textualis; rubrieken, roode opschriften en lombarden (2-3 rr. hoog). II. (f. 51-53'): 95 × 74, 1 kol., 19 à 20 rr. Littera bastarda; rubrieken, roode opschriften en lombarden (2 rr. hoog). F. 53' ruimte die opengelaten was, volgeschreven door hand I.

INHOUD

F. 40: *Dit is ceters tabernake[l] — Inc. IC bin suuert alse ceters tabernakel Nu siet an dyne(n) claren Jesu(m) ende en wilt di niet. veruonden dat hie bleek. brun is want die sonne der vurigher mijn(n)en heeft my verbrant... Devoot tractaat op den tekst van Hoogl. 1 vs. 5. Zie de VREESE, Ruusbroec-hss., blz. 469.*

F. 49': *DOe sinte beernt lach en(de) sterue(n) soldo doe leet synde ende een [y]heestelich mensche waert... Zie de VREESE, blz. 616. Naar een ander handschrift uitgeg. door VAN IERSON, Stemmen, blz. 103-104.*

F. 51: *Dit is uter wisheit va(n) alle(n) godes hillige(n) — Inc. O hoe salich is die siele die mytten scaren der enghelen v(er)sellet is En(de) versadet... F. 53': eenige korte spreuken (van andere hand).*

d. Bl. 54-69 (2IV), geen signaturen of reclamen, 95/97 × 63, 1 kol., 19-20 rr. Afschrijving en linieering met inkt.

SCHRIFT

Littera bastarda. Rubrieken, roode opschriften, roode lombarden (1-3 rr. hoog), de grootste met zwart penwerk.

INHOUD

Gebeden.

F. 54: *Hier: beghinen die vyftyn pater noster mitten ghebedekyns — Inc. Ick dancke di lieue here ik'n xpi dattu dynne martele begondest crachtelike Ende droegheste dyn ghebenedide cruce oetmodelike... F. 57: Gebeden op de zeven kruiswoorden.*

F. 59': *GHegruet systu almachtighe schepper en(de) alre guedertierenste verboeser der menscheliker naturen O Jh'u enyge sone des hemelschen vaders hope ende salicheit der verlorenre weerli... Ick anebede dynne godlike ghedachten...*

F. 65: *INder teghenwoerdicheit dyns hillighen lichams en(de) dyns hillighen duerbaren blodis ghenadighe en(de) ontfarmherdighe god beude ic di huden en(de) altoes mynne siele...*

F. 66': *O Siele cristi hillighet my O licham crisi salighet my O bloet crisi drincket my... G'Od syt ghenadich myns sonders En(de) weset my(n) beschermer alle die daghe myns leuens...*

F. 67: *Een ghebet va(n) dine(n) engel — Inc. O Myn alre lieueste enghel duerbaer mergriete preciose gem(n)e Ic dancke di... Zie MEERTENS VI, blz. 106 sub 9.*

F. 68: *voer de stelen ghebet — Inc. O Ghebenedide schepper hemerykes en(de) eert rykes O ghebeynde here Jh's xps die ons gheboden hebbeste onsen euenkersten lief toe hebben...*

F. 68'-69': *Korte gebeden tot S. Bartholomeus en S. Francisus.*

II. F. 70-83: *Behlem, Een denote meditatie op die passie ons liefs heeren. Z. p. n. j. p. (Leiden, Jan Seversz., na 1514) — Zie NIJH.-KRON., nr. 310.*

III. F. 84-92: *Alderproficieste oeffeninghe vanden XV bloestortinghen ons liefs heren Iesu Cristi, enz. Z. j. p. Antwerpen, Henr. Eekert van Homberch, (c. 1512) — Zie NIJH.-KRON., nr. 3616.*

IV. F. 93-158, pap. en perk, c. 4500 (Briquet 8631 en 14420). (IV-1 + 1 perk., 1V, V-2, 2IV, I, V, IV, III). Geen signaturen, veel reclamen. 97 × c. 67, 1 kol., 18 rr.

SCHRIFT

Littera bastarda. Rubrieken, roode opschriften, roode en blauwe lombarden (2-3 rr. hoog). F. 93 (perk.) blauwe initiaal met rood en groen penwerk (6 rr. hoog).

INHOUD

F. 93: *Hier beghint dat spiegel d(er) menscheit en(de) het is seer nutte leeringhe — Inc. T'En eerste saltu merken waer om(m)en dattu ghecome(n) biste toe den conuente of in die werlt Om(m)en niet anders en quamestu al hijr. dan allene om(m)en god... Zie de VREESE, o. c. blz. 469 noot 3.*

Als die wruſtock heb ic vruchte
ghemaket ſoeticheit der roken
ende myne blornen ſijn vruchten
der eren ende der eerſamheit
Ic bin moder der ſchoeure myn
nen ende der vresen en der groet
heit ende der hyligher hopen
In my is alle weghenade des we
ghes ende der waerheit **I**n my
is alle hope des leues ende der
doeghet **I**det tot my ghi alle
die myns begheert ende van my
nen ghebuerte suldi veruullet
weerden **W**ant myn gheest is bo
uen den hornch ſuete ende myn
erne bouen hornch en hornch
roten **M**yn ghedenckemisse is in
den gheſlechte der werelden **E**n
my eren den ſal noch hongheren

NED.
LETTERK.

en die drinckē den sal noch
doerben. Die my hoert die en sal
met gheschēnt werden en die my
in werken die sal met sondighe
die my weluchten die sullen ewich
leven hebben *van onse vrouwe*

Die gloriose maghet
maria die enne ver
syringhe alre doeghe
den is. Die is een spiegel der rey
nheit en heft den ghenen ont
saghen die hemel ende eerde met
begripen en mochten. Die heuet
dat wort dat sonder beghyn van
den vader gheborn is in horen
hullighen lichaem besloten en
tot alre menschen salicheit voert
ghebrocht. Dese moder dese ma

ghet moder der moderen en ma
ghet der magheden. Alsoe als sie
den sone godes maghet ont
fench. Alsoe is sie nae der ghe
buerten maghet ghebleuen.
Maria is ene wortele der ewi
gher bloemen en ene vrucht
der ewi gher benedixien. Duer
mits hoer syn de sacramenten
der godliker ontfarmherticheit
vervullet. Die hemelen syn om
horen willen neder gheneyghet.
Die fonteynen der wateren syn
op gheloken. Die fondamenten
der werlt syn onbedeket. Dat
is doe cristus van hoer gheborn
wort worden die apostelen ver
coren. Die alle die werlt recht
als wt onverganclichen fontey

nen hebbe drinckē ghegeuen **En**
doe de ppheticen ondecket worden
wort de werlt tottē gheloue ghe
brocht **H**ier om soe is sie des he
melschē coninghes bruyt syn
dochter syn moder syn maghet
syn dune syn suster ende syn
vriendeyne **D**es enghes enyghē
godes enyghē moder **I**n den he
mel was sie tot enre moder des
soens godes voersien eer sie ghe
boren was **S**ie is der enghelē
vroude en glorie **S**ie is die da
ghēaet die sonne die sonne die ma
ne die steerne **D**ie dagheraet
quaem voer eer die sonne der
gherechticheit ghebornen wort
Sie is die sonne daer de schepper
seluen syn tabernakel des lich

3
ames in gheset heft en is daer wt
ghecome als een brudegom wt
synre cameren **S**ie is enre mane
vanden claren radven der ewi
gher sonnen doerschenen wandel
bat nader naturen loep in
desen leuen **S**ie is enre steerne
des meers want sie in der werlt
dysterissen den ghenen die in
ter werlt dysternisse varen
die wech die hauene en dat leuen
is **S**ie is in den paradise een
boem en een vruchte der holtē
ghevonden daer costelike balsam
an wasset **S**ie is enre vrucht al
re walrukender cruden **S**ie is
in den patriarchen dat gheslachte
ende die wortels daer alle die

ghene die den eweghen leuen toe
behoeren dat saet ende die bloeme
der ewigher benedixcien of co
met. **E**n want sie moter en ma
ghet is soe wort sie myt hemeli
ken figuren beteyken. **I**nten
doernen bussche die daer brande
ende met verbrante. **I**n moyses
tabernakel. **I**n aroons roebe
In de gulden kanne. **I**n de roede
ouder. **A**nder roede dorre was
en bloeyende wort. **D**iestu wal
dat vele verborghene sacramen
te xpi en mariē synre moder in
desen voer segheden figuren ver
borghen sijn. **D**ie tabernakel is
die olde synago ghe. **D**ie arke is
die teghenwoerdighe hillighe
kerke. **D**at manna is dat woert

4
dat cristus seluen is die bloeyende
roede is maria welke voer seghede
figuren al vol gheesteliker sa
cramentē waren alst nu in on
ser tyt claere dan de sonne ghe
openbaert is want wat is blent
kender of hotter dan syn golt
wat is den gheleue mghen ghe
moden ontfancheliker of smake
liker dan manna wat is schoentre
en ghenochliker dan dat die moder
maghet bleef wat is vruchtbare
en saligher dan dat lichaem xpi
daer wi of gheuoet weerden. **I**nter
guldenre kannen was hier voert ydes
dat hemelsche manna gheleghet
In marien wort dat woert godes
cristus ihesus ontfanghen en van
hoer gheboren welke ghebuerte

ene wonderlike bloeme en vrucht
was die van der dorre roede
quaem des de werlt onghewoen
lich was **M**aria is een heyl
heel volcomen werck des ouer
sten meesters die en sal men
totter eren des ouersten wert
mans niet onghelouet laten
want sie is alles loues weerdich
die ene vrouwe der enghelen de
salicheit der mensche ende ene
patroensche van allen maghe
den is **E**ua onser alre moder
wort mytter becoringhe des
serpentes neder gheworpen
in sonden **M**aria die hemelsche
coninginne wort mytter an
spreken des enghels weder op

5
opverheuen tot ghenade eua
was ene sake der doet alle der
gheenre die van hoer quamen
Maria is ene sake des leuens
elker sielen die hoer eersten
beghyn inden wech der gherech
ticheit ouernuts hoer willen
soeken **E**ua trat wtten graet
daer sie in gheset was doe siede
ghelicheit godes begheerte
Daer sie ons alle mede onueruet
heuet en verbannet **M**aria
bleef binuen den grade hore
oetmodicheit daer sie den here
mede verdiente toe ontfanghen
Ende heuet dat gheslechte der
mensche daer mede weder toe
laude en op sijn erue ghebrocht
eua heuet wtten bloemen ende

en wten vruchten des paradises
adam den ouertreder on
der den doeruen der woesty
nen gheworpen **M**aria heef
ten weder op gheboert ende
gheleuet mytten blomen der
reynheit ende den hemel
voer die eerde gheleuet van
hoer coemtet dat wten sate
des godliken woertes die blo
yende vruchtbaerheit onder
die hillighe magheden wasser
Daer die kamp der hillighe
herken den paradysse menich
syns mede versciert is ende
soe wie om die mynne **xpi** in
desen leuen ewighe reynheit
louen ende holte wil die ont
fanghet wat sonderlinghes

6
loens bouen alle ander mensche
du maghet **xpi** alsoe vele als
di moghelic is soe volghe dese
maghet der magheden en du
salste myt marien den sone
godes gheestelike scheynen toe
baren Amen *in blitscappe*
van onser heere vrouwe

Verblifte di en verrou
we di ionckerlike moder
mitte verrise misse duns
heuen kintes **H**emel
en eerte steeruen en meer nacht
en dach en alle dinghe die van
gode ghescreuen syn die verblifte
hem in eenre manieren weder
vermaket toe weerden ouermits
di in hore verlorene schoenheit

ſie ſyn begaueſt mit eene on-
ſpreklicher blyſcap en vronde
en gracen. **O**uermits vullhet
dync ghenaden verblyden ſie
hem die inder hellen dat ſie ver-
loest ſyn. **E**n de inden hemel
ſyn dat ſie weder ghemaket ſyn.
Hier om ouermids den glorio-
ſen ſeghe dync lieuen ſoens ver-
loſe my van allen laghen bez-
vandes. **E**n verlene my in de
wtterſten ordel dien toe ghe-
uoeghet toe wordē die di ende
hem beghehaghen. Amen.

O vrrouwe di ewighe
lonckrouwe **M**aria
Verblyde di alre ſuuerlicſte en
onbeſnytte brunt des eweghe
coninghes. **G**loriere en hoghe

7
vervrrouwe want dyn lieue ſone
blenckent mytten ſeghe der glorie.
O vrrouwe ghebenedyt bouen
allen vrouwen en al toe male
onbeſnyt van mode. **I**ch bidde
di om die vrouwe der verruſe
niſſe dync lieuen ſoens. **W**aer
mede du onſpreklike verblyt
liſte bouen allen hylighe. **G**he-
weerdighe di my toe beuelen
dinen lieuen kinde te di met
weygheren en wil. **O**p dat hie
my wil gheuen in deſen leuen
toe verdieneu. **D**at hie inder leſter
verruſenisse hem gheweerdighe
wil toe reformeren dat licham
myne nederheit mede ghefor-
met den licham ſynre claerheit.

Op dat ic inder ewich mach
verblyden vanden aenschouwen
sone moghenheit Die ghevo
nen heuet den verloeser en den
seghevechter Amen *me ma*

Werblyde en hoghe ver
vrouwe gheglorificierde
moder Die carmense onne
ghinghenste dat graf dyns ghe
cruysten soens **W**erblyde seker
like ende vervrouwe want hie
is verresen vander doet den du
sagheste steruen anden cruce
Maria eene selie alre ku
kynelicheit en eene bloeme der
reynicheit en een spieghel al
re eren **E**n eene peerle alre doe
ghen **W**ees ghegruet ene slaep
tamer der onbesmytheit **E**n rust

lick leenstoel der welden en der
rusten godes **E**ene verwonderinghe
en eene sierheit alre hellighe Die
hemel heeft volhertelike blytschap
mytti **E**n te werlt mede verblyt
in de verrisemisse dyns soens **W**
vrouwe beuele ic my in alre ync
heit der sielen en des lichaems
Biddende dattu ghe weerdighe wylste
my te beuele dinen alre liefste sone
die my heuet verloest en ghewassche
myt sinen hellighe bloede die daer
is een beholter al der werlt Amen

Wervrouwe di *me ma*
moder des verresenen xpi
Want hie onnoselike ghedoot was
nuttel sweerte des bitteren dotes
Doe doet ghinck dat sweert des rouwe

omne siele **M**weerdighe moder
maria doet schiete hem nu myt
dinen moederliken ghebete ende
beweghe nu syne binnensten op
my sonder **M**ie blencket toe
hant mytte seghe der verwin
ghe **M**ie en mach di niet wey
gheren **M**ie om **O** alre gueter
tierenste stant op stant op ghe
nadi ghe ende gauch in die salzer
stve des verhoerens recke wt dyn
gubentecte hant voer den gul
den altaer neymant en is mo
ghender toe besmecken den toer
nen des riechters dan du de ver
dient heueste toe wesen ene mo
der des seluen verlosers en rich
ters **O**ntfauch hier omne en be

9
seher me onse saken inden lesten
eynde onses leuens ouermids den
gloriosen seghe dyns lieuen soens
ons heren ihu xpi Amen *unc*

O vrouwe di moder der
schoenre mynne des anp
tes en der hillingher hopen **I**ch bid
de di ouermids dier vrouwen die du
haddest ouermids der se gheliker
verrisnisse dyns lieuen soens
ghif my die blytscap dyns heilghe
uers binen den schoet myns herte
toe draghen starcklike en rechtel
like toe leuen en toe ghelouen
O alre guedertierenste ioncrouwe
ghif my altoes di toe ontsiene ende
di toe mynne **E**n gode voer di toe
dancken ende daer in toe volher
den Amen *unc maria un*

Oerblyde di gloriose ionc
fer maria dme siele ma
ket groet den heren **W**anttu hude
m syne verrusenisse lute ghewor
de soer hoghe en suuerlick m dme
weelden **W**eset my o weerde vrou
we ene guedertieren troesterliche
nae den loep deses leuens **H**el
pet my en bescherm me my o alre
ghenadichste moder maria want
ic hebbe betrouwen in di allene
Dalre guedertierenste vrouwe
com my arme sonder toe halpe in
alle mynen noeden der sielen en
des lyues en als de dach ende dat
eynde myns leuens comet soe wil
my wesen ene guedertieren bescher
mester **E**n verlossen my dan van

10
den princien der duisternisse ende
van horen verneerliken ansichten
Ende en wilt my niet achter laten
sonder hulpe inder verneerliker
vren als ic reden ghegeuen sal van
alle mynen werken gueden ende
quaden **E**n weset my dan ene voer
spreker en ene voer soenresche ouer
mids der vrouden daer du lute inete
lute verblyt en inder ewicheit mede
salste verblyden myt dmen alre en
soetsten kinde xpo ihesu **A**men

Oerblydet ende **dne mi**
weset vroelic vrie edele con
inghine verblee myt dmen lieuen
sone ihesu die verresen is **D**ien du
droeflike bewendest doe he ghecrust
was **D**alre ghenadigheste moder
maria ic bidde di com voer mynen

lesten eynde en vre myns dodes
myt dinen moderliken ghebede
toe besmyken dat ansichte des
richters dien ic die wile vertoer
rent hebbē. Dat verlient myt
ouermits den seer begheerliche
dach dien ghi hebbet ghesien in
synre verrisemisse gheclaerifi
ciert en den ghi schouwen sult
inder ewicheit myt onspreekeli
ker vroonden. Hier om bidde ic
dy voer zondrachtheit der hilla
gher kerken. Ende voer gheheel
heit al onser vergaderinghe en
beschermet ons in alle onsen
noeden en perikulen. Bide voer
alle ghelouighe mensche leuen
dighen en doteden. Die du bekerst
verloest toe wesen mytten ouer

11.
hullighe blode dyns lieuen soens
en laet ons allen gheuoelen dine
hulpen. Die begheeren ghehul
pen toe weeden ouermits dinen
verdiensden. Op dat die ghene te
leuen ontfanghe vergifnisse hore
sonden en den doteden verlichte
nisse hore pinen en dat ewighe
leuen. Ouermits die vergifnisse
dys alre liefsten soens ons herē
hesu xpi. Amen. *Myt beflime v
ghelouighe van onse vrouwen*

Oerblyt di maria glori
ose coninghine want u
werste die eerste die
xpus dyns lieuen soens verrise
nisse sagheste en ghelouedeste.
Want die alre guedertierenste

here verresen vander doet inde
alre wittesten cleder en der glo
rien openbaerde di myt bliden
ansichte **D**p dat hie die droef
heit versachten solden soe open
baerde hie hem eerst synre sou
derlingher en alre soerester
moder marien Amen *me ma*

Aerblyt di maria alre glo
rioseste maghet want van
synre verrisenisse onderwisede he
di soetelike en du hem anbeden
te en opstaende hebstu hem mit
tranen van blyscapen omme
helsse *me maria gracia*

Aerblyt di maria gloriose
maghet want daer nae
sittende te samen saghestu den sel
nen neersteliken an en schouwde

12
de in syn ghenochlike en gheslori
ficierde ansichte **E**n die lyctenke
synre handen en voere ouer al
onderzoekende **D**f alle yme van
hem verscheiden ware Amen

Aerblyt di *me maria*
maria volhertelike blyde
moder want nu is die tyt toe
verblyden **D**ie wynter is en wech
ghegaen en die bloemen syn ghe
sien in onser eerden **D**ie steme
der tordele duinen is ghehoert die
blyende wyngaerden hebben ho
ren roke ghegeuen Amen *me*

Aerblyt di preclose maria
want die brudegomme comet
wter scaduwen daer hie onder
gheslapen heuet inden myddaghe
Die bitter wortel des cruce is

verdyelt en die blome is myt vren-
chten wtgheborsten Amen *Aue*

A Erbluyt di teder moder
die here die vader heeft
hem anghedaen die stole der on-
sterflichkeit en der glorien ende
ene crone der schoenheit heeft he
op syn houet gheset **S**henochlic
heit heuet op hem vergadert
ende daer om is op hem alle blyt-
scap ende vroude ende he is altoe-
male myt vroelicheit beset Amen

A Erbluyt di *Aue maria*
D gloriose vrouwe want
dat vleghe **yn** die alre schoenste
bloeme die welke van di **D** rote
der wortel vsseder ghebuerte
blyvende was want sie wt di recht

13
als die sonderlinghe eere der alre
schoenst bloemen blenckende
Dese verdoerde eergisteren in
der passien Doe noch ghedaente
noch schoenheit in hem en was
Mer nu heuet he in synre verrise-
nisse alle schoenheit weder anghe-
nomen ende verblydet onsterf-
ke Amen *een gebet tot marie*

O Maria alre schoenste
en alre wysste en alre
guetertierenste en alre lustelicheste
blyuende paradys des hemelsche
houes **D**u biste dat onbeulecte
spieghele der god maepstaet en een
begheerlick anschouwen al des
hemelsche heers **M**yne siele ver-
maent di huden der ouervloedigher
swellen die dyn reyne ionckerlike

hete gheuoelte **D**oe de cracht
der brennender godeliker mynne
opstech doer die wolken des he
maels en crechte nae sech dat marc
des vaderlike herte in dine reyne
siele en heeft sich doer vermengē
mytte te alre sueteste blode dyns
wonderlike herte **W**aer van di
ghewoerde biste ene moder gods
Hier om **M**aria suete maria bidde ic
di want du biste doch myn hulper
sche en myn troest en myn toelie
laet en een anchor myns hopen
en een toe vlucht alle mynre be
gheerte **I**c bidde di dattu my ver
weerven wilste dat de opvlamende
en de brennende mynre tes hellighe
Thegtes in my doe smelten die
coltheit myns herte en doe in my

14
vertreen en verbernen allent
dat my vander sueter mynen
dyns lieuen kyndes scheiden
scheiden mach een oghen blick tydes
Hier of inder toe comender
tyt recht als die hette der somen
ver smeltet en verteert den ryp
en den colden wynter suet **M**
aria keyseryne myns herte
du biste homech suiker suete sonder
galle en altoe male ghenochlike
en gheene bitterheit en is in dy
Daer om en wil niet versmadē
die begheerte dyns armen dien
rechen **W**ant du biste ene troe
steryne der armen en du make
ste sierpke mytte schatte der ghe
uade en alre doeghete **D**aer dine

haestet myne siele toe di myt enen
ellendighē doerste want du salste
sie versacē vander vrucht dyns
wyngardes en drynckē gheuen
vanden lopenden borne der gheeste
liber welken wan **I** suete maria
du biste die bloeyende wyngaert
die myt sinen suete roke die slan
ghen bodet en alle leet verdryuet
Onder dine schadewe sal hoer
myne siele hochliche veruouwe
Onder di sal rusten en hoer bescher
meinsse soeken voer die hette des
toeringhē richters recht als dat
moede herte kin soket ene donc
ker steede toe rusten inden mid
daghe voer die hette der sonnen
Ic bidde di **O** alre barmhertichste
nonce ouwe maria weset myne

15
voer dmygherster en voerspreckster
in myn lieuen kinde **W**ant ic
anders gheen troest en hebbe dan
di my alre lieueste moder maria
du die mye sonder verloren en here
ste blyuen die in di betrouvende
Daer dine beuele ic di my lyf en
ende myn siele en al myn noet ende
salichheit en ic bidde di dattu my
my bewaren wilt nae den lieueste
al wille dyns lieuen kyndes toe
leuen of toe sterven op dat ic armē
sondersche di myne wcuercorenre
moder moghe ghemete **E**n nae
myne doet by di moghe comen
daer **D**yn lieue sone onse lieue here
Ihs xps leuet en regnert een god
ewelike sonder eynde Amen

Ofeltyde dy salighe
moder hylighe kerke
van al dinen binnenste
die iaeltz begaeste die hylighe
hoctyde der saligher marien
daer of verbliden eerde ende
meer welkes ghebuerte seer groot
is welkes leuen claer was van
hylighen werken welkes eynde
heuet seer hoghe ere sonder eynde
Die ioncfrouwe was doe baerde
Ende ioncfer bleef sie soghende
ende sie droech willichlike myt
beuenden armen dien de hoer
droech **D** moder du bic biste sa
lich van menichuolighen loue
een ewighe beslotene poerte des
ouersten conincs eene steerne der
vlietender werlt ene coninclike
roede der blomen **D** hylighe moder

17
godes een bruyt des ewighe coninc
ghes wi bidde dy myn ynnichliken
dattu ons alle weghe myt sacht
modi gher gauen beschermes
D ioncfer ver weert at ons laghe
tyt myt dinen hylighen ghebede
een soete onderstaent des vreden
en die ewighe gauen des salighen
rikes **D** at geue ende gunne ons
die ouerste vader ende die enighe
sone des vaders ende die hylighe
gheest toe gader die daer leuet en
regnert een god in alre tyt der
ewicheit **Op die hoctyde van onker**
heuet vromven licht in alle sequente

D den heuet de salighe
ioncfer maria hoer kind
Jhesus inden tempel ghe
broecht **E**nde symon veruillet myt
den hylighen gheest ontfenc hem

nipt groter vrouden in sine ar-
men ende benedide gode in ewic-
heit. **N**a den dattu kint woudest
bleuestu maghet onbesnipt godes
moder bidtet voer ons *collecta*

Machtighe ewighe god
wi vringhen bidten diure
moghentheit dat alle dyu einghe-
boren sone huden des daghes mit
onnes vleisches substance in den
tempel is ghepresentiert dattu
ons alsde nipt ghereynichten ghe-
mode doeste voer di ghebracht toe-
werden ouermits onse here Amen

O Ervroude di maria ionfer
du heueste allene al onghe-
loue gheboder dien die woertē des
archenghels gabriels gheloudest
Doe du ionfer god ende mentsche baer-
dest en nater kintwringhe ionfer

18
onbeulect bleuest. **W**i wieten dat
gabriel die archenghel di godlike
toe ghesprohen heuet. **W**i ghelouen
dat dy lichaem vanden hylighen
gheest drachtich ghewoerden is hem
moet schamen te onsalighe tode die
secht dat cristus van iosephs sate
gheloren is. **O** maria du biste unbe-
ulect onberuert en kupsch die daer
biste ghewoerden ene blenckende
poerte des hemels. **O** hylighe maria
alre liefste moder xpi ontfanc die
goddienstighe boetscap des loues die
tu die deuote hertē ende monde be-
gheren. **O**p dat onse hertē puer motē
wesen en oec onse lichaem. **O** gueder-
tierene maria die allene biste ghe-
bleuen onbeulect na der dracht ouer-
mits dinen sueten walludentē ghe-
bede mote wi vercrighen ghenade
swelike Amen

Dat eerbaer choer der ppheten hier voermaels ghesonghen heuet vol van den hulighen gheest dat is veruult in marien der moder godes Dese heuet ioncfer ontfanghen en ioncfer ghebaert godes des hemels en den heren der eerden en heuet verdient toe bliuen onbeulect na der ghebuerten ende den heren ontfencbliteliken in sinen armen te oltegherechtighe symon in den huse des heren om dat hie myt sinen eyghenen lichte sachen begheerden xpm in moder des ewighen coninghes die vercreghen heueste die blenckende clare ribe des hoghen hemels wi bidden wes gonstich ton begheerten der gheense die di bidden Dusen gode moet wesen hier

heit en macht hem moet wesen heyl en ewighe eer de daer sittet drievoldich ende een inden ouersten throen des hemels Amen

in der boetschap ons heren

Dit is die dach den die here ghemaket heuet Juden heuet die here anghesien in syns volkes bedrukemisse en heuet ghesent verlosunge Jude heuet dat wyf den doet veruaghet dien dat wyf in ghebrachte hadde Juden god mensche ghewoerden is ghebleuen dat hie was ende heuet anghenomen dat hie emet en was Hier om laet ons dat beglyn onser verlosinghe vruclike overdencken en al verblydende segghende Glorie sy di here Ons behoert toe verblyden dat xpm

myl middelaeer godes en der men-
schen gheboren vander ouerhil-
ligher ioncker der wouwen
onse natuer inden persoene syne
godheit nu verhoghet heuet
laet ons daer om hem bouen
al mynen ende louen en glori-
fecereren. **D**yt dicwile daer toe
doende. **M**aria die ene bouen
gaende gemme alre hyllicheit
biste beschermme ons die di oet
modelike dienen van duise-
dusentich dusent liefticheiden
des olten viantes *legende*

Mes ghegruet maria
du suuer maghet wol
ghenaden die here is
mitti. **G**hebenedyt bistu bouen
den wouen du die den menschen
vrede en der enghelen glorie heb-
ste ghebaert ende ghebenedyt.

10
is die vrucht dyns bukes die ons
van sinre ghenaden heuet ghe-
maket mede erf ghenamen. **E**nde
ouermits der grueten die der
werlt soete was heuestu teghens
des vleysches recht ghebaert
ene nye vrucht ende du steerne
eene nye sonne. **D**u heueste des
olyuen ende des groten des lee-
wen en des lammes des behol-
ders xpi tempel ghewest meer
moder onbeulect. **D** coninghine
der magheden. **D** rose sonder
doernen du biste der bloemen en
des douwes des brodes ende des
hierden wyuuester gheworden.
Du biste een staet des coninghes
der gherechtheit du biste moder
der ontfarmherticheit. **D**u been
gheste theophilum weder tot
ghenaden wt den poel der heffen

leit der onsalicheit **D**at hemelsche
hof louet di du die daer biste des
coninghes moder ende dochter
Ouermits di wort den misdaghe
dighen ghenade ghebaen **O**uer
mits di wort den gherechtighē
gracie ghegeuen **D**aer om
steerne des meers du celle des
woerdes godes dagheraet der
sonnen poerte des paradises
ouermits wien dat licht ghebaert
is bidde dinen sone dat hie ons
ontbinde vanden sonden ende in
den rike der claerheit daer dat
stadi ghe licht lichtet sette in
ewicheit **A**men *van onser lieuer
vrouwen vandinghe suuerlich*

Wer coninghinnen des
hemels maria laet ons
endrachtelike anbeden

21
welke vpsentierde elisabeth ons
hope ghegeuen heft **S**iet een
myrabel die moder ons heren
heuet ioncker ontfanghen onbe
kent mans gheselschap **M**aria
staet begaueet mit eenre edelere
bordene en bekent hoer ene mo
der toe wesen die hoer niet en be
kent ons mans wyf **I**n dat beslo
tene lichaem der is die hemelsche
ghenade in ghegaen **D**er ionc
frouwen lichaem draghet die
heymelike dinghe die sie niet en
bekende **G**hegruet sistu ioncfrou
like siechheit **G**hegruet sistu
schi en der ghenaden in welken
die ouerste coninc der moghent
heit schuelt als die alre mynste
Ghegruet sistu vrouwe der werlt
bleuckende coninghinne des he

mels veruytmeester des duuels vgt
woestester der hellen. **S**ich alle be
nedixie vloeyt wt dinen buke
want dyn enighe soue is ene fon
teyne en een eynde alles goedes
Van onser heiler vrouwen

O Coninghine der gue
oertierenheit maria
gheheten myt meny
gherhande namen ende manieren
der doeghen Aldus ghenoeit
Du rode du roetelm Du maghet
gheterhent Du bedde du bruyt
camer Du bruyt vol gauen Du
tempel du besloetene poerte Du
aacher du steerne gheroepen
Du sonne du mane du specie des
soeten rohes Du dagheraet
schoene blanchende Du gemene
vol priset Du fonteyne du vryt
hof du cypressse du boem du cedra

22
verheuen du hillinghe hebreensche
stat ghenuert Du biste ghehete
frole te onbesmyt is du acher du
rose du lehe du blome du wyf du
maghet maghet gheboren Du berch
du wolke du puete du steerne ghe
menchuolt Du throen des hemels
du poerte des paradises bequame
du druuu du wyngaert du salic
heit salichlike begheert Du behol
dersche alle der troest Du biste
wyf blanchende en myt vyf blyt
scappen biste bevest Die aldus
ende anders sints biste ghenoeit
Myn serighe herte tot di gheneyghet
ende begheerlike angheropen dyn
name dattu myn romue myntes
en myne seden verbeter s inden
name dyns soens ihesu criste Amen
Van hore heiluerre sinerich

Du biste een besloten
hof moder godes du
biste een besloten
hof ende ene ghetey
kende fonteyne. **S**tant op haeste
myne vrendinne **H**oe suuerlic
bistu myne vrendinne hoe suer
lic biste en hoe schoene dine oghe
syn als der duinen **M**yn lief ic
sal di griepen en ic sal di leiden
mit hus myns vaders en in die
slap camere myne moder daer
salu myn leeren die gheboorte des
heren **I**c besweer v dochteren van
iherusalem ist dat ghi myn lief
vinder dat ghi hem botscapt dat
ic van mynnen quelle **A**lsoe als
die mastboem is inden holte der
bussche alsoe is myn lief onder die
dochteren. **A**lleliya. **S**tant op myne

23
vrendinne myne schone en com
want die winter is voer bi ghele
ten **D**ie ryp is en wech ghegaen
die bloemen openbaeren in onse
lant die tyt toe snayen is ghecomen
Sode segghe wi danck **en ymnus**

O **M**yt hoe gloriosen lichte
blenckestu connelike doch
ter van dambds gheslechte hoch sittē
te ioncfer maria houen alle die
hemelsche gheesten **D**u suer moder
bereydest myn ioncferliker eren
den herē der enghelen den sael der
borsten in dinen hullighe muwande
daer of is god gheborn mitten
licham **X**pī dien alle die werlt erw
erente anbedet **M**ien myn rechte
alle kneen gheboghet wort van
wien wi bidten als du comest die
bliscap des liches en wech wer

vest die duisternisse **D**at ghy nu
belike vader maker des lichtes
ouermits dinen enghen sone mit
den hylighen gheest die mitti le
uet inden blencken lichte regne
rende en satende alle de werlt
dinen. **A**lle vroetste ioncfrouwe
werwart du voert gaeste als die
dagheraet seer blendende dochter
van syon **D**u biste altoe male en
soete en schone suuerlic als de ma
ne wtuercoren als die sone **D**u
biste verheuen hylighe moder godes
bouendie choren der enghelen
totten hemelschen rikie **D**ie poer
ten des paradises sijn ons open
ghedaen ouermits di daer du hude
glorioso mytten eenghelen myt
seghe ghecomen biste **A**men *van
onf hauer vrouwe gheburte*

totten neghe chore d' engele
Olle hyllicste
enghelen en arch
enghelen virtute
dominaten thro
nen cherubyn
ende seraphim **A**lle ghy neghe
choren der salgher gheesten
die altoes staet dieneude voer
dat ansichte goedes **I**ch aruere
u mit mynigher beagheeten
myns bebegheerenden herten
O edele ridders des hemelsche
hoenes sinte michael sinte ga
briel sinte raphael mit uwer
weerdigher gheselschap bidder
voer my arme sondighe men
sche tot onsen heven ihu xpi
dat hie my verlose van allen
quaden laghen mynre viande

Ende verlene my reynicheit
des herten en des lichames
En mit sekerre consciencien
van desen leuen toe schenden
O soete vriende weset my
trouwe beschermers in deser
ellenden en comet my toe
hulpe in myne leste noet
en in den verueerliken ordel
verloset my vander vande
stricke en verdoemet sie veer
van my amen *va k iohannes*
O hylighe iohannes
baptista eerweerd
ghe voer loeper ons heren
die verdiendes den heren
toe doepen en alle ghy hyl
ghe patriarchen en pphete
abraham ysaac ende iacob
en mit allen anderen pphete

25
ons heren ihu xpi ysaia
heremias daniel dauid en
simon mit allen hylighen
des olden testamentes ghe
bidde v oet in odeliken dat in
onsen heuen heren voer my
bidde dat hie my verghewe
alle myne sonden Ende dat
ic dick wil versuchte voer
hem nitten ynersten beger
ten myns herten mit alsoe
grooter begheerten als ghy had
den toe sijne glorioser toe
comst En wat my an desen
ontbreket dat gheweerdighet
v voer my toe vermiellen stabe
no ende in der vren myne
doet amen *vi wonsdach*
totte apostelen ghebet

Ic bidde v hylighe en
wtuercoren apostele
onser heren ihu xpi sinte pe
ter en sinte pauwel sinte
Iohannes sinte Bartolomeus
mit allen ander en hylighen
apostelen ende euangelisten
ende twee soenentich disci
pulen want god aegheuen
heuet macht toe binden en
toe ontbinden. Hoe bidde ic
dat gh' my ontbinden wilt
van myn verleden sonden
en behoedet my voer sware
sonden en misdaden en ver
crigheet my van onsen here
dat ic hem willencomenlike
moet mynne en ahanghen
En als ic voer syn strenghe
ordel comen sal en by hem

26
toe rechte staen soelt sitters
soe wilt my verdynghen mit
myn hylighen ghebede by on
sen heren ihu xpi en myn
myn verdienen brenghet
my toe den ewighen leuen
Amen *totte martelare ghebet*

O Gloriose en hylighe
martelaeren sinte ste
nen sinte laurens sinte vin
centius sinte nicolen sinte her
asmus mit alle myer hyligher
gheselschap de om godes v bloet
ghestortet hebben. Ic bidde v
oetmoedelken dat gh' onsen
leuen heren voer my bidden
wilt dat ic mitten herten bereit
moet wesen alle tribulacie en
wederstoet wilchliken toe liden

Ende dat ic my voer onredeliken menschen niet ontsien en moet die rechte waerheit toe belien en voer die my lyden an doen ginchhken we bidden ende hem dat myn hken toe veracheuen **O**p dat god alle myne sonden veracheue **I**c bidde o oetmoedehke dat ghi my in die vren myne doet vroemhken by staen wilt en versekeren mynen wtganc mit my en ghebede ende verdienten Amen **D**es vridaag

O ghi eerdiache confessor e biscoppen en lerars der hlligher kerken weerdehe ne hllighe vaders sinte augustinus sinte meertyn sinte gregorius sinte ambrosius sinte

27
theronimus sinte bernardus sinte franciscus sinte benedictus sinte antonius mit alle confessoren **I**c bidde o ginchhken en oetmoedehken dat ghi onse heuen heren triuehken voer my bidden wilt **D**at he my gheue waerachtichghe ghehoersamheit in allen gheboden en in settenighe der hlligher kerken en myne ouersten **E**n sonderlinghe bidde ic o dat ghi my toe hulpe comen wilt dat ic my toe hulpi kieren moet vanden dinge die my van goetode kieren moghen en in der vren myne doet my wilt helpen en dan onsen heue wilt lofferen alle mye hllighe

verdiensten in een verlaeten
ende verghyffnisse alle mynre
sonden ende in een vermillen
salle myn ver sumernisse en ghe
breken *in* *wonsdach* *in*

O Matercoerne hylighe
Joncfrouwe en reine
magheden siuerlike
brueden des hemelichen coen
ghes *sinte agneta* *sinte barba*
ra *sante katherina* *sinte mar*
gareta *sinte ursula* *sinte ceci*
lia mit alle den anderen hyl
ghen magheden en weduet
die hem mit horen brudegom
verbliden yck anbede v mych
like en bidde v oetmodehken
dat ghi my va mynen hemeliche
brudegom vercrighen wilt ver
ghyffnisse alle mynre sielen

20
ende wollecomen op set myn
leuen toe beteren en altoes
in goeden werken volherden
in reynicheit des lichames en
des harten ende dat in ic in
gheen dinc inder eerden my
men moet dan toe sijnre ere
ende toe sijnen willen en in
der vren mynre doet soe
gheweerdighet. *Io hi my toe*
wesen mit onser heuer vrou
wen de moder godes ende myer
alre coninghine *en bescher*
met my van allen lagher
des viandes en van alre vreesen
en brenghet myne siele totten
hemelichen paradysen by onsen
lienen heren ihu xpi *tot alle hyl*
O *ghestuet alle gh*
hylighen godes die v

verblinden in sijre teghemo
erdicheit **D**ondermahe daer
men hueden hoedht var
bebechaet of dent hude oer
dach is **V**erblht v want ny
heb di daer ghi ome nae alle
myen willen om ghearbeit
hebu doe ghi leueden in der
vlesche daer ghi oech v tythke
leuen om ahegeuen hebt **V**
blht v dat ghi van deser ellen
den snt ahegaen totten ewige
leuen **I**ck bidde v gheweerd
ghet mynre trouwehken we
ghedencken en onsen lieuen
heren voer my toe bidden **E**n
offert hem hueden en alle die
daghe mynre leuens nye hylige
en weerdaghe verdienten voer

29
alle myne grote ver sinne mis
se en menichuoldighe ontbly
ue in allen doegheden daer
ghi my schuldich in kent **I**ck
bidde v wtuercoren vrende
godes dat ghi my inden daghe
ende inder vren mynre doet
als ic steruen sal en van deser
ellende schenden toe hulpe wist
comen en by my staen en ver
driven alle becoringhen daer
ic dan in vallen mochte **E**nde
vercryghet my dan van onsen
lieuen heren vollencomen betrou
wen toe hebu niet op myne
verdienten meer op siner
bitteren doet **E**nde dat ich
myn herte vullen comenlike
verrenighen moet mit sinen
hulshaken hiden en in der oere

inghe der mynen gheest goe
de moet op ghenen dmen

O heilige *tot uwe enghel*
enghel goedes den ic
van goede beuolen bin toe
bewaren ic bidde di oetmode
liken dattu van morgen tot
ten auende in alre tyt en in
allen vren dach en nacht
mit waerachtigher hoeden
bewaerste myn siele ende mi
hchaem en bescherme my
van alle onreynen gheeste
die als leuen my omme saen
de soeken toe verskindē ic
bidde dat sie bedwonghen
worden mit dymre cracht
als dat sie myne sinen niet
berouen moten noch myne

30
vrede verstoeren En want
du my hys inder eerden van
goede een beschermer gheset
byste soe bidde ic dat ic mit di
verblind en moet inden hemel
schen rike dmen *van bartolo*

O Du myn weerdighe
apostel Sinte barto
lomens den ic voer
allen anderen apostelen toe
enen apostel uercoren heb
ic bidde dy wil my vercryge
van dinen ghebenediden mei
ster verlatenisse alle myne
sonden die om sinen willen
en sinre hefften alle der werl
de glorie en ere versmadet
heues die eens coninghes en
ghe soene weerste woldes
hys meer versmaet wesen

die onder onsen lieuen here
gheuende en die voetschappen
sijnre armoeden volghende
ende niet ontsiende om sine
willen den doet toe lidene
meer dyn edele bloet stoertede
Wringhe my en bidde der
heren dinen meester dat hi
my verheue hie soe toe leue
dat ic vā sijnre teghemvoer
dicheit in ewicheit nimmerme
er van hem moet ghescheiden
worden Amen *vā s' ioh' baptista*

O Vreghede des hylighen
gheestes vull en brenger
der older ee meer dan een p
hete Een regne ioncker een en
ghel godes **O** alre hyllichste here
myte voerlooper onser heren

ihū xpi **D**ulckint salste ghehe
ten worden een pphete des al
re ouersten godes en ene lan
terne der werlt **O** hylighe
iohānes baptiste die verdient
henes toe roeren dat hylighe
houet xpi dat weerdich is an
ghebedet toe worden ende die
doepen den ghenen die ghi ghe
doepet hebt **E**nde ghereinighet
inden hylighen gheest dat lam
godes dat draghet de sonder
der werlt **I**c die bewonden sijn
mit velen sonden bidde di dattu
die duerbaer oren dijne gue
der treuheit nenghen wilste
toe my arme mensche **E**nde
dattu mit der verdienten dyn
re ontfarmenisse of nemen wil
ste die byle der schuldigher bestu

denisse die gheset is anden
wortel myns onvruchtba
ren herten Ende gheweerd
ghe dy myn siele wt toe trec
ken van druck en van ban
gicheit En du moystste my
toe hulpe comen inde leste
vre myns dodes Ich bidde
dy hylighe voerloeper onser
heren dattu voer my bidden
wilste En helpen my dat sine
ontfermherticheit niet ver
loren moet bliuen an my
Weer ontfaech myne siele
en sette sie in abrahams scoet
daer sie sonder moemensse der
vianden moet comen daer
vroude is sonder eynde thue

Sinte andriaen hylighe
ridder en martelaer
godes vrent wtuercoren wat
du in dinen pynt vare alle
die glorien inder heren salē
en ridderlike macht En alle
de treckende ghenochte dyure
naturen ouergaefste ende ver
smadeste en dine ioncfrouwe
nataha verbluiste my alsoe
pinliker martelen daer dyn
ionghe nature mede ahebrohe
wort Ic bidde di dattu de here
den coninc onder wiens bande
du dy gaueste in den strit voer
my bidden wilste dat ic aensien
de dyn exempel alle de ghenoc
hte myure sinnen en naturen
mit sijne gracen vermynen

Ende ver smaden moet en alle
behendighe salicheit dat des
vriants bekenen moet **O** hl
lighe martelaer sinte adriae
bidt mit alle den gloriosen
gheselschap des hemels dat
die here mi gheuen wil gracie
ende alle vernedringhe mij
nre naturen en des vriants
te weder staene en der men
schen berespinghen niet te ver
suaden Ende volcomen hydam
heit te hebben van allen weder
spoet die mij toe comen mach
En dat ic inder oren mijne doet
alst u badeste in der eerden dat
men di besermue soude mitten
ghetale der hylighen dat ic mede

33
inden vtersten mijns leuens
beschermet moet werdet
ouder die wtuercoren godes
in der hemel **O** uermits onsen
here ihu xpm amen **D**an
sai michnel de werdtse engel
O Duinte michnel prince
der enghelen en trouwe
beholder der hyligher kerken
ouersterker vrommer der
helscher manden **O** sinte ga
briel alder suetste boede een
ghetrouwe kindigher onser
verlossinghen **O** sinte caphael
mijn heke toe brengher der be
gheriker godes mede anen **O**
ah hoghe drie boden der hyligher
drievoldicheit v roep ic an mit

mijnen hene enghel dien ick
arme sondighe mensche benoe
len bin te bevaren Ende mit
allen neghen choren der en
ghelen En ic bidde v oetmoe
deliken **Quermits** die soetic
heit en onbegrijpelic mynne
die gh voer dat ansichte der
leuenden ghebenediden godes
ouermydeliken ghebrukende
syt Dat gh my onuerdighe cre
atuer ende alle myne vrienden
en och myn vanden ghenadich
wylste wesen En ons mitten sel
uen viere der sueter mijnen wil
ste onsteken En dat wi niet om
onser verdienē die leyder niet
weerdich en is meer om die ere

34
ons ghemynde scheppers En dat
gh ons in allen noden ons liue
en der sielen troesten wilt ende
onthessen mit mynen vaden en
mit crachtigher hulpen Ende
daer van den ayteliken bescou
wighe der vanden heden ende
altoes en sonder linghe in der
sonde onser heneuaert moghe
nlikken wilt verloesen Op dat
w hier inder tyt hylchliken
moeten leuen ende vroeliken
moeten striden en verduldich
liken moeten liden Ende ten
lesten salchliken moeten ster
uen en mit sueten vasten ghe
lynde ende ghetrouwe bescher

minghe & sekerhken moten
comen ten hemelichen vader
lande mit rigne ende suetic
heit Daer wi mit v en mit
allen sahghen onsen heuen
schepper blidelike moeten sie
omuerdriehken moeten mij
nen omuersadehken ombewa
ghen ende eerehken louen
en dancken en benedictien
Eure hande *vā s. paulinus*
volc die wandelen he
ren verwoesten lombardie
Doe gaf die hllighe bisscop
paulinus alle dat he verari
ghen mochte om die gheuan
ghene te verlossen En doe he

35
niet meer en had te gheuen
Doe quam tot hem een wedu
Eude seide dat des conines
swagher vanden wandelen
haren soene in vanghemis had
de en badt hem dat he hoer
yet saue horen soen mede te
verlossen en he seide wyf ick
en hebbe niet te gheuen **I**n eer
myn my seluen Want ic wil
weden des heren knecht voer
dinen soen Die vrouwe wan
de dattet spotte hadde ghewest
van soe grotten manne en seide
dat he daer haer hulpe Die
bisscop seide haer dat sie niet
en twilde he woldet vinner

doen hie voeren te samen in af
friken En die vrouwe badt
den heren dat hie dien mari
name voer horen soene ende
hie sach den man van eerliker
ghedaenten En vraghede hem
wat ambocht dat hie konde
En die bisscop antwoerde en
sade hie conde oefenen enen
hof En die heidene man ont
fenc oen gheerne ende dede
hem winnen sijn wermoes
ende gaf der vrouwe horen
soene Die heiden ghinc
diche wt paulun sinen hof
man en vant oen vroet
ende wys en hi begonde sine
heymelike vrende te laten en

36
sprack gheerne mitten bisscop
en had ghenoechte in sine woer
den Ende pauwels plach elc
daages geuen cruit te bren
ghen tot sijne taefel en nam
broet en laerde weder tot sine
houe Op een tyt seide hi heimie
like tot sinen heren Mich wat
du doeste ende wies dat rike
vanden wandelen wesen sal
want die coninc sal schire sterue
En om dat die ghene den coninc
hef had Want hi sijn dochter
te wyue hadde doe seide hi der
coninc wat sijn hoef man ghesent
hadde Die coninc bescheerde
oen te sien Doe sende hi de ghene
die brenghen sel grone cruit tot

ter taefelen dat is hi paulinus
quam En doe oen die cominc
sach doe begonde hi te beuer
en riep synen swagher en sei
de hem Et is waer dattu gheho
ert heefes want ic sach te nacht
in mynen slape vele dromme ver
doemer suten my te verdomen
ende dese sat mit hem En sie
deden my nemen die gheisel
die ic had in myne hant meer
onder vynde wie he is Ick en
waen niet dat een ghemene
man is En doe die here panh
mus vraghede wie hi were doe
en woldes hnt met segghen
En sijn here beswoer hem seer

37
wie hi were Doe seide hi ic
was een bisscop En doe dat
die heiden hoerde ont sach hi
hem en seide oetmoedlike bid
my wattu wilt Ic sal di mit gro
ter weerdicheit weder doe kiere
ten lande Doe seide paulinus
doe my ene bede dattu alle die
ghene quit late die van myne
weghe inde stat sijn ghenanghe
Ende dit wart ghedaen Men
sochte in allen lande de gheua
ghen en men nam schepen en
loet se mit reuouen en seinde
se toe huus mit paulinus En
corteliken daer na stert de con
inc ende vloes die gheisel die hi

hadde ghenomen op die kersten
Dus volghede Paulinus cristen
die quam in athenanisse om
ons te verlossen van onsen son
den En Paulinus wart allene
knecht om dat hie solde hierē
mit velen hiden paeter als ic
hoerde hore dat ic niet volgē
en mach soe lust my bet te wene
dan yet te spreken *Wien sancte
iorien de hyligen martelaer*

O Hylighe ridder en mar
telaer sancte yorghen
O edele segheuechter xpi man
lic en eerlick Du heuest vrome
lick ghestreden yn xpi gheloue
sterckhe gheuapent mit godh

her mynen en mitten sal gē
gheesten verlichtet Ghester
ket en gheleert Gh verlosede
die woufrouwe En sloghē doet
den drake en verloseden en
bekeerde dat volck Gh gawe
v seluen bhdelike totter doet
En beden trouwechic voer alle
die ghene die w anroepen in
hore noet Dat sie oer man
den mosten veriaghen ende
crygghen een salich eynde en
een stemme waert ghehoert
dat gh bidden dat sal ghesche
Bidt voer ons hylighe sancte
yorghē dat wi weerdich wer
den der gheloften xpi *collet*
O Almachtighe ewighe god

die sinte yorghen dinen mar
telaer alsoe grote cracht ende
wysheit gauette En dyns vol
kes salicheit ghestelike en hyl
like barmhertelike Doer hem
warchteste Verliene onshene
here omme dijne grondelo
ser barmherticheit En omme
bede en verdienste des saligē
yorghens dyns martelaers
Dat wi van allen quader
moten werden verlost Ende
mit rechter caritaten in alle
dogheden moten werden ghe
sterket Ende nae desen leuen
die ewighe hemeliche vroude
moten besiten Onermits on
sen heren ihu xpi amen

39
Ohalghe vande wartela
hoechtijt der martela
ren O wo mynchlike salme
ouerpensē die stride der
ghenre die verwonne hebbe
Die daer blenden mit weer
dighen teykenen en bloeyde
mit dogheden die solen wy
altoes temeliken een eret
Mit gheloue mit begheerte
en mit gheheelen herten hebbe
sie anghenghen den heren
Die sijn omverwonen in de
tormenten Die sijn ghepyn
ghet mit allen manieren
van pijn hem wort gheghene
feyn sie hebben sijn gheslage
mit yseren sie hebben menich

verdriet gheleden Doe sie al
dus ghepynicht worden doe
weken sie den doet onernit
onergaen des vleysches Die
hebben vercreghen als wtuer
covenē dat by leuen der salgher
onernits ver smadenisse wer
liker dinghe ende ouernit
stercken stride hebben dese ver
wynnes verdient die ghesel
scap der enghelen Hierom
want ghy ghesellen sijn ghemor
den inden hemel en mede erf
ghenamen xpi soe vordert bi
hem onse begherte mit inwe
ghebede Op dat wi moten v
dienē na dese vganckhe leuer
mit v toe verbliden inde ewi
ghe glorie Amen

40
Dit is ceters tabernaker . .

Him swaert alle ce
ders tabernakel sijn
siet an dynē dat en
ghelū ende en wilt di niet
verwonderen dat hie bleek
brun is want die sonne der won
nigher mynen heeft my ver
brant Die borst des hemelliche
vaders wort ontsloten die
suete hontuloeyen aderen
der hyligher drievoldicheit
die sint ontslotē die suete my
like brudegom is ons ghesant
die setel des hemels is verlicht
Die warkende rosen sijn
ghestroeyt inden ionckferlike

gaerden **D**ie balsom van syon
is ghestroyt in die suete
maghet maria **D**ie ver
weende pylgrom is voert
ghecomen van bosra ghede
det myt ghenarwede dedere
schoue in sijne stalen ome
behanghen nutter mynen
welke doet die vurighe strale
der mynen altoe male hebbe
doer honwe ende doer ghesch
oten **O**ech henet hie dat doet
myt dnerbaeren perlen bes
ticket op dat hie altoe male
bedheerlike woerde dyne oghē
Ru comet mynhke in dyne
gaerden ende etet die nye ende

41
die olde apelen die hie di alle
ne gheholden heeft **E**nde **R**u
drincket vanden gheccnde
wijn sijne stercker mynen
Dette dyn ghenochte inden
ionghen kinde ihesu de al
op wassende gheroerden is
een oet modich ionghelyck
Die synen edelen hals bochte
onder allen menschen laest
Ganch inde slaepcamer sijn
re mynnen ende sijne oet
modichheit ende pluche van
den edelen cruce wardus ver
nere ome ziele nittē edelē
ghesteete ter memchnol
dichen laet lute voer dyne

oren die suete melodien sijre-
en d'heyligher woerden want sijre
stemme is een suetjondich in den
monde ende een suet land in de
oren **J**ubilis in den herten ver-
blyt v vander groter ghenoech-
ten sijns ansichtes **J**oep al omme
myt **ihesus** Ende stroeye die
wahrkende syden sijre oet-
modicheit op dat bedde sijre e-
consciencien **G**and in den wijn
gaerden van eu dadi ende ruste
myt dinen heue onder den maest-
boem des cruces **O**mmen leedhe
dy mit menigher hande blome
ende die salme halen vatten
herten ons hene here **ihesu xpi**

42
wilten van mirrequellen.
soe drincke van syrope ghema-
ket van rosen ende van lehe
ende van ysoy **D**at in den leue
ons henen heren **ihesu xpi**
ende in sijre oetmodicheit **J**en-
ket di in die verweende vloet
die **ihesus** vnt sijre edelre syde
vloet **D**ringhe dy in dat suete
ghewonde herte des mynlike
pelicancus belich hoe dat die suete
druwekens hanghe omme
sijre bene **E**nde hoe dat lucht
die sinnerlike schoenheit
doer sijre doetscher verwen.
Oedele mensche gand in des
conincghes rosen gaerden.

ende gnet den ghewonden-
ridder die daer besprenghet is
myt syne duerbaren bloede en
cusse syn beronne handen ende
syn ghewonde voeten besich
syn betyeghen ansichte bespren
ghet myt syen blode veruert
myt enen rosen cransken.
om beset myt rosen ende myt
leyen soch us syn mit gherechte
armen ende syne borst vol
ronne en ende syn herte vol
myren Ende al syn heylighe
lichnam vol wonden Die dede
holt in syn broet sie henghen.
hem an een cruce die daer is ee
broet der enghelen Die vnt

43
torten sijne bloedigher wonden
ende en mochte niet selchen die
hette sijne myne Dat medel
den onser sonden dede hem wonden
meer syn onuerwynlike my
ne dwand hem toe steernen
Die myne brack hem syn her
te ontwe En comet suden vint
ende doer weyt mynen hoeft
mitten roke die den toden
ihesum mit sijne etelere
herten sloech Jette my als een
slotekyn op dyn herte ende als
een teyken op dyn borst ende
op dyn armen Du heeste ghe
wont myn herte myn suster
ende myn brunt O ihesu ontf

rekeke siendheit inwendig
gher mynnen ik hebbe dy wt
uercoren **O**ch scrmet in mij
herte dyn ouerduchke my
ne ende de onghehoerde tron
we **W**eset ghedachtich hoe hie
sijn edel bloet mit syne edelen
sueten herten ghestort heuet
Ende hoe sijn duerbaer herte
voer dy toe pande heuet ghe
sat **A**ltoes sy hie dy ghennahet
in dijn herte als hie hench ande
cruce **E**nde ouer gheledghet
in di seluen hoe hie dy ghesat
heuet bouen alle syne suede
eye heuet dy bereyt dat taber
nakel sijns herten daer salstu

44
in woene als een conynghyne
in enen gouden palaes **E**nde
dat heuet hy dy vercyert mit
rosen ende myt lehyen ende
myt schonen bloemen sijne
menichuoldigher glorie
Want in hem is benediche
alre reynicheit ende traue
alre sueticheit **E**nde alle dat
in hem comt is vol weelden
daer salstu suake honden en
hondenrote daer salstu droc
ken weerden vanden soete
wyn des hylighe gheestes
Ende vanden roden wyn
sijns duerbaren bloedes ende
vander blancker daerheit

siure ioncker hker puerheit alle
suen wonden vlo eyen totti tot
barmherticheit als caneel ende
balsom so ghenen sie siet roech
Aldus salstu comē in die hemel
sche star. **O** hoe bezheerlike sille
die enghelen um dy staen ende
singhen die hemelsche canele
nen uheghende doer die hemel
sche vinsteren der bleukender
edek e wondē ihū op den ghenen
weden rosenboem sius verweē
den herten sieket de siete blome
kens des paradyses legghē die
droefheit dyns herten in die
bloet siure herte ende siure
nyuen. **H**iet altoes in mitte

45
othen dyns herten dat spul vā
calnarien. **I**n werdet dindken
myn alre hefften want die
duerbaer daten des conynckhes
comen toth vhetende sie br en
ghen toth volhertehke blyscap
mder sielen ende onsprekehke
sueticheit mder herten. **I**n laet
ons veruromwē ende mitten
lāmeken vroelich wesen. **S**aet
ons ghenochte ende werfscap
hebben. **D**it is in dat gulden
iaer. **O** god hoe suete biltu ma
di soe lope wy vntrikē wy synt
verhetet um dynne wyuen. **B**e
sprenghe ons myt dyne sueten
douwē. **O** onse ghenynde brude

gom trecket ons toe rechte .
na di ons dorstet na di wy ge
uoelen di wy zien al toe male
in dyn herte ende drincken
al van den adere des leuens
In dy woene wy altoemule
ende wy om e hessen dy in .
ons wy schon wen dyn an
sichte in welken wy onste
ken werden ende wy ver
wonderen ons ghenoech .
dat wy niet van di verlatet
en moghen worden **W**yn
ghemynde is blend ende roet
wen er cor en uut dan sende .
Des ghemyn den ~~lucides~~ ons
ghedendens alle ghenet . .

46
suenheit mynre sielen ende syne
myne ende syne ghehoedynisse
voeder die ymyghe siele **H**ie troent
syne ghemynde bruyt myt rose
ende myt leyen ende hie ghenet
hem drincken uut syne boerst
ballom ende wyne ende laet sie
rullen op sijn ghewonde herte .
hie ghebenedyt sie myt ene om e
hessen Aldus maket hie sie ghesont
die hie myt sijn selues myne he
uet gewont **W**yn hef is die
soetheit der mynen **W** ghenoech
like gheghemwoerdicheit der alre
schoenster blonne die daer is roet
ende wylt **W**es herte is vol myne
als die hemel is vol sterren . .

Wes wonden riken bouen ro-
sen ende seken wes woerde suete
sijnt dan hornich ende seem **W**es
alre sueteste gheest verwandelt.
die mynlike herten **M**ijn herte
is ghewondet van sijner sueter-
mynen **E**nde myne ziele is
ghecrust van sijner begherte
Och weren al myne aderen
een syden vaem ende mijn herte
een sulden rosen jaerden ende
ich di **O** myn alre hefte myne
alsoe mochte ghenan ghe holde
in mynen banden soe solde ic
vrihc in vreden slapen ende
ruste **O** alre sueteste myne hoe
toechstu vnt die aderen des -

47
vaterlike herten ende du dwō
gheste den alre lieuesten soene
godes neder toe dalen in enen
ionckerlike throen **D**aer hy
in ontfouck vleys ende bloet en
hie toe same wort ghevoesthet
god ende mensche **E**nde hie he
uet ons weder gheoffert syne
opene wonden ende syne blo-
die ghe scholderē **O** wie sal my
gheuen een blomke vnt dese
syolen gaerten **O**f een ballom
dropelkyn van desen walru-
kenden spenen **O** suete hornich
vloyente myne **D**ie ten conick
vnt den hemel hyr neder toech
O prenosse woerde xpi bidde

voer my **O** gloriose doechte xpi
bidder voer ons **O** ghy blodi
ghe dropelen xpi bidder voer
ons **O** ghy alre suetste tranen
xpi bidder voer ons **O** hillighe
omnosel leue xpi bidder voer
ons **O** alre duerbaerste ende
lutterste ende smelckste doet xpi
bidder voer ons **O** alre hillich
ste doet xpi des omnoselē lāmes
dat daer hendē an den cruce ghe
schoert ende ghewont ende oue
toeghen myt enē blodighen
smyt **E**nde ons dructet dat
ghemertelcke lichaem xpi
wesen als een ghebraden pae
slam **O**p sijn honet heeft

48
hie ene schone crone bouē allen
crone de hem is ghemaket van
sijnē duerbaren blodighen wonden
Die schoeren sijne wonden spreke
wt die myne sijn herten want vā
vheten die hemelliche gheuaten **D**ie
ridder myt enē scharpen speer doer
stak myt felheit des heren herte ten
gloriosen wijkelre **D**oe vloyden
de ghemeyde baellom **G**hyne siele
nu werte droncken van teler alre
suerster liquor **E**nde gheuet die
myne wes herten weder toeloue
voer dat edele bloet dat daer neder
hep ouer den boom des cruce
Daer stont ~~daer~~ dat mynlike speghel
myt sijnē ghewonden armē recht
of hie segghen woldē comet tot my
alle die myne beghert **E**nde stort

in dat bymensten myns herten die be
zheerte myes herten ende myer siele
Op dat ic doch een weymich mach zhe
kuelst werden van der hetten der vuri
zher mynen die ic alsoe mynhke tot
vdrashe **O**soete **J**hesus vanden cussen
myer sueter wonden outfanghe ick
grote zhenochte in mynre siele **D**at
schamelike hanghen anten cruce bewe
zhen die mameren mynre sielen **O**
myn alre liefste verloser zhenet eer
dynen vleysche ende laet met verderne
die zheue die daer van leuen omme zhe
breck van di **O**ymnghe verweente
ziele dyn brudegom heuet di ten he
mel zhe wommen myt syne duerbare
bloede **H**yr ome zhetendke myre
armode ende ellenidichtent ende laet
altoes schynē voer dynē oghe die ra
dien myre mynen **H**yr in salstu . . .

49
zhenoeszhet werden in syne wonden
Als de lammerkyus in drone weyde
van den edelen cruce myre dochde
Die nachelen salstu eten ende de doer
ne salstu verslynden **D**at speer salstu
verberzhen **E**nde dat heyte bloet
salstu in dine schoet outfanghe aldus sal
stu wyen vnt desen sulden haerdh enen
onnerzandhke schat **O**ck salstu als ene
verweente brunt die veruert is mitte
bloede des lames op die aderen des pa
radises sitten ende scheyen vanden pure
wyn des bloddes des cournghes ouerulo
dehke den drandz des leuens op datt u alsoe
smaken mozheste ende sien hoe suete dat
die here is dan salstu mitten choren der
enzhelen ende mitten scharen der ionc
frouwen ende mitte zheselschap alre
hulshen ten blyden conyngz alre bly
delste synghen ten ten alre suetsten

sauch van mynen Amen

Doe sichte beernt lach en sterue
solde doe leet syne brodere dit tes
tament ende sprach **D**oe ic my bekier
te ende een mensche waert **D**oe out late
ic my van alle werlike dinghe en wazp
die van my **E**n nam myne god en my
nen schepper in myn herte ende in my
re siele als ic alre nauweste mochte
ic ghedachte sijne menscheit hoe dat he
ee kynt was en gherwontē wort in olde
doek en en gheleghet waert in die crub
be ic pensede in myne ghedachte hoe he
diche mochte mode werde van predike
en van anderē goeden werke ghedachte
hoe he besnede waert en dat hy diche by
nachte in syne ghebete lach **E**n hoe he
screyde ouer die sonden der menschen
en hoere vele he ghedoeshete vanden

quade mensche **E**n ic nam in myn herte sy
speer syne crone syn concesyne nathelen
En meuythe ander vsmachtent die he
leet om myne wille **D**iet van dus
danghen dinghen en ghedachte qua
me my seue manieren vā vruchten
Die eerste vrucht was wanneer ich
hier op dachte dan was ic alsoe reyne
of ic nye sonde ghedaen een hadde **D**at
ander dat ic soe rike was vā doeshede
als of ic dusent yaer nae doesheten
hadde ghestaen **D**at derde was dat my
die hemel was outdaen of op my ghe
loken soe dattet my seker was hadde ic
sonder middel toe hemel gheuaren **D**at
uerde was dat he my sterkedē in lyde
en troctede my in doechde **D**at vyfte
was dat ic my niet een verhef alst
my wal ghynt noch niet en bedroef
de wanneer dattet my qualic ghynt

dat seste was dat sie my in my seken
vrede makere tusschen god en my
alsoe diche als ic misdaen hadde **D**
seuende was dat sie my vroet make
den te bekennē den heuesten wille
zodes **D**ese ghedachten waren al
soe ghestade in my dat ic nye ande
ghedachten staet en want of cryghe
en conde in my **E**nde des is god my
oerconde ende myn bychter dat
ic altoes bezheerde toe spreken en
toe denden van al dulsamighen
matieren **A** **M** **E** **N** . .
Sbernt secht ten sal mer beerne
nider hellen dan die eyghene wille
Myn akre hefte secht **S**bernt doet
of moen eyghenen willen w
een sal ghyen helle noch verhe
uer wesen nae deser tyt **z**

51
Dit is uwer wisheit vñ alle gods hylige

Ohoe salich is die siele die mytten scaren
der enghelen vsetlet is **E**n versadet
mytter daerheit die xps gheuet **E**n den sal
ghen omhellen der ouerster dreeuoldicheit soet
like toegenoeghet is **E**n onuersceidlike anha
ghende is **O**ch hoe salich is die stat daer altoes
feest is **E**n hoe blide is dat hof daer gheen sou
ghe in en is noch koemen en mach hyn om
moeghen sie wil salich wesen die tot dese feestē
genoedet sijn **D**ie ouermits den vtuertuosen
godes mytter hemelscher gheselschap wesen moe
ghen **D** onspreekelike ruste en alre soeteste soe
teheit deser wonderliker vmakynghē **W**ant
ghy een discipel sijt der ewigher wisheit en
gheset sijt als een ander beniamyn in ene
wtganghe nuwer ghedachten **V**ermaket
al luttel v gheppende herte in deser rusteliker
vmakynge deser blider gheselschap **B**esiet hoe

blide blinkende anschynne sie mi hebben die
soe vmoeciet waren van pynen **al** van ver-
smaetheit die sie vanden quade menschen
om mynen wille ghedogede vheffet in bli-
de herte myt danckberliker stemme en die
poeterre vanden hel hemelsche hoene en die
lyfghenoeten godes alle van vere grietet sie
en sprekent sie an myt ernre leuender stemme
der bliscap **W**aer sijn mi die lastere en die
scanden die waleer op v vellen **W**aer sijn
mi die gheneygde hoene en yuwe neder-
gheslagen oghen die toenende waren die
zwaerheit yuwes herten **g**e bidde v waer-
sijn mi des inwendighen herten bitende be-
druthede **W**aer sijn yuwe suchtinghe en
yuwe tranen **W**aer is mi in maghere en
bleke angesichte **D**at magher gherorde
was om dusentich aente wille behoefte
en armoede en alre hande gebreck wer-
wert sijn sie mi hoe is die wenlike steru

52
me mi geslallet doe ghi myt soe groeten
vsuchten toe segghen plaghen **O**ch myn
god hoe voele ist dat ic gedoeghe hoe lan-
ghe ist dat ic dus geauct en ghepincht
werde **W**aer sijn sie mi die vte vsmade pla-
ghe en toe spullen die yuwe aerbeit neme
al in leuen ter bitter heit leiden **z**u en
woert die stemme niet meer ghehoert
der gheerne die woesten ten stude en spra-
ken werket manlike en vechet teghen
den viant teghen die werlt en teghen v
vleisch **e**nde ock nemet den schilt ende
serpet v gluuie en bliuet inden tenten
syt nacht en dach ghewapent en gordet
ind waerheit yuwe lenden **N**och die
stemme en hoerdi ock niet meer der hey-
meliker vmanghe des studes die ghi in
v seluen ind tiden der vstatae en der gra-
men toe hebbe plegghen **D**oe ghi seiden mi
bereit v ziele ter tentiaen op dat als

Die gheestlike bliscap en wech gaet ghi dā
niet vsonden en werden van ongroedmic-
der droefheit Die stemme en hoert men
oek mi niet die ghi willicer soe gewoenlicke
had den doe gi seiden **O** mijn god waer om
hebdi my ghelaten en waer om gae ic dies
bedroeuuet als my die viant quellet **Meer**
ic hoer soetlike in yuwe herte liden dese
stemme d' vroude **Comet** gi gebenedide mijs
vaders ontfanget dat rike dat vberait is
vā beginne d' werlt waer sint nu alle yu
we tribulacien en tegenheide bedruchide
en onsaligheden en al dat quaet dat gi ind
werlt gebogede **O** mijn god hoe haestlike ist
alle gelede en mi syn sie als of sie nie geweest
en hadde haestlike openbaerde sie he en
haestlike ware sie toe male vloer **O** mijn
god hoe onbegriplike en vborge sint yu
we oerdele vande soene d' menschen **Al**
ghi vcoerne en geminde soene des ouer

58
ste mi is yu vve getome dat ghi niet meer
vhen en soelt noch ind' hooke v vbargen
ghedeledet myt oetmoedige clederē ewaer
sint mi clederē als onwerdige persone die
niet werdich en syn eniger ere meer als een
laster der mesche en ene vverpinge des vol
kes gi syt mi myt also groeter gloerie en ere
gevoent en mit soe groter hochheit en werdich
vheue ind' ewichheit datet geen mensche en mach
vtelle noch tonge gespreke **O** gi hemelre prin
cen **O** ghi edele coninge en keisere **O** gi soenen
des ouerste godes mede delachid d' gotlike
natur mit hoe onge metere bliscapē siet me
yuwe ansichte ougoten en vwe herte syn
ouuloerde vā vroude guldene hoede dragē
de onsegluke blenke de sone syt gi vā anseme
aenschine in vwe clederē en in vwe sange
O hoe wal lude vwe soete stemme die segge
mit dankte en mit loue **Al** gebenedide
en claerheit wysheit en danberheit ere en

macht en sterckheit sy hem inder ewichheit
ouermits wes goudtlikenheit wi besar
met syn En ouermits wellkes ontfarm
herticheit wi beholden syn en ouermits
wes guetheit wi regneren soelen inder
ewichheit v sy lof en glorie ind ewichheit
amen nimmermeer een werde wi
detroest van gode wanneer wy
ons vervremden vanden hede
onnes heuen heren **ihū xpi** ghe
benediet sy hye in ewichheit amen
Een wredesam herre is die alre
beghinneste stede gode in re ruste
Iheromims secht **ixyn** Alre he
uerten met een is eerliker met
een is glorioserliker dan die dien
st **xpi** die bonē alle keyserlike
hocheit doet **O**endet altoes op
dat lyden onnes heuen heren **ihū**
xpi

**Hier beghinen die vyftyn pater
noster mitten ghebedekyns **ixyn****

Het dancke di heue heer **ihū**
xpi dattu dynne marcke
begondest crachtlike **En**
vroeghete dyn ghebene die cruce oer
moselike en wordete anden cruce ghe
hanghen barmhertike en spraket droef
liken en seydet bitterken en wordet
ghebroken fantslike en stoertest dyn
ghebene die bloet wyldeke en stoeruet
voer my den bitteren doer yamerliken
Man beuele Je my here huden in alle
die cracht dyns hulighen heds Je beuele
my huden in die diephert dynne gron
deloser barmherticheit Je beuele my
den in alle die versamynghen **ihū xpi** die
du seluen byste **Amen ghebeth **ixyn****
Here Je vermane alle des ghe
bedes dat dyn neder ryenscheit

ve voltenbrachte en des ghebedes
dyne liever moeder marien en alle
des ghebedes dat alle menschen ve vol
ten brachten tot dyne eren Dattu my
arme sondighe mensche gheieste toe
bidden en toe begheren dyn lof en dyn
ere en mynne en alre menschen sake
heit here Je vermane dy des bitteren
doras en des ellendighen verscherdes
des aftens dattu die losen aftoghen
Je vermane di des v. alles die di die losen
vertoghen en des oprichtens dattu ande
cruce gherichter wordet en dat onspre
kelike medekden dyne liever moeder
marien en alle dyne romerconare
vrienden Dattu he behoedert voer dat
lyden dat my scheyden mach van dyne

my:

O here ihu xpi
des leuendighen godes sone omme

die bitterheit dyne passien dattu voer
my arme sonder droeflike ghewont heb
beste gheweest en ghecroent mit ewe
doerne coronen en dyn ghebene drie an
sichte bespighen mit den oureyne spiegel
der Joden bespot en naket ghemaker
en van dynen vrienden ghelaren Dyt
hebbestu al gheladen van mynen inden
cruce en alre meest doe dyn hylighe
siele verscheyde van dynen leham Jek
hadde di lieue here ontfarme dy ouer
myne armer sielen Nu en inhoren
versheyden Amen

O dancke di lieue here
ihu xpi den kennebacken
Nacht die vghesghenen wort
in amnes huse **pater nre aue maria**
O dancke di lieue here ihu xpi

der wouwen inder se hulder daer gh
dat swaer cruce op draghen totter se
den inder bitter pynen **Pater noster**
I Ik dancke di lieue here ihu xpi
die wtter echtinghe al dymre leden ander
cruce soe dat men sie alle cellen mochte
I Ik dancke di lieue **pater noster**
here ihu xpi die wtter echtinghe al dymre
leden anden hillighen cruce alsoe dat
ter gheen in synre rechter seede eet
I Ik dancke di **pater noster** bleef
lieue here ihu xpi voer die drie stom
pe naghelen die voer dymre hillighe
hande en voeten worden gheslaghen
I Ik dancke di lieue **pater noster**
ihu xpi der onnheughe alle dymre
vrienden soe datter men ant by di
een bleef sonder dyn lieue moder
maria en sinre jhammes ewange
lista en maria magdalena en ander

56
denore vromen daer seer luttel
hulpe an was **Pater noster**
I Ik dancke di lieue here ihu xpi
des ellendighen stans dattu stoendes
anden cruce van seyre tyt toe vesper
tyt voer my arme sonder en voer alle
menschen Amen **pater noster**
I Ik dancke di lieue here ihu xpi
des sprekenis dattu sprekes my voert
met allene nae lyfken dranc mer
nae salichert mynre sielen **pater noster**
I Ik dancke di lieue here ihu xpi
des bitteren drancs die di ghegheue
woert etick mit gallen gheneghet
I Ik dancke di lieue here ihu xpi
der sonder luygher pynen die ghi had
den doe ghi saghen inden spieghel inder
godliker daerhart dat v bitter passie
en pynne an soe menighen toe ver
gheneest solde syn **pater noster**
I Ik dancke di lieue here ihu xpi

des luden ropens dattu veyest **M**ijn
god **M**ijn god waer omme hebbest mi
ghelaten **m**ien **P**ater **n**oster **A**ue

Ick dancke di lieue here ihu xpi
des sprekers dattu sprekest vaver
in dynen handen benede ic myneta

Ick dancke **P**ater **n**oster **a**ufheest
di lieue here ihu xpi der vercringhe
alle dynre crachten want alle ware
ghi die sone godes nochtant ware ghi
alsoe crac cranch nae inder menschar
dat ghi niet eenhalm vander eerder
mochten opboeren nochtant **i**n die ruone
ghi draghen dat swaer cruce totter
steden inder anrecker pynen

Ick dancke di lieue **P**ater **n**oster **A**ue
here ihu xpi der wtstoringhe
dynis ghebenediden bloedes want
ghi waert soe siner van blode
als adam was doe ghi hem zyst

inakeeden vanden slyck der eerden
eer ghi die siele daer in stoerten **P**ater **n**oster

Ick dancke di lieue here ihu xpi
die breechert alle inder hilligher
wonden die v hillighe licham hadde
al omme beuanshen **P**ater **n**oster

Ick dancke di lieue ihu xpi die
diephert en scharphert die v hillighe
licham hadden al omme beuanshen

Ick dancke di lieue hier **P**ater **n**oster
ihu xpi der menichuolichert alle
in der hilligher wonden die v hillighe
licham hadden al omme beuanshen

Dat eerste woert is vader
verghift hem die nu pynen
want sie een wieten niet
wat sie doen Dat ander is totten
schaker **D**u salten luden mit my wesen

dyne

Dat derde woert is vyf sich dyn
kinne Johannes sich dyn moder
en myn sie in hoede Dat vierde
is Myn god Myn god waer omme heb
bestu my ghelaten Dat vyfte woert
is my doerst Dat seste her is vollen
bracht Dat sonede is vader in dynen
handen beuele ic mynen gheest in den
seluen handen beuele ic myn lyf ende
myn siele en alle dat my an gaet En
alle myne vreesen **Die seue worde**
O here ihu xpi die sonen woert
den in den lesten daghe dyns
lenes sprakeste hanghende in den
cruce op dat die alre hyligheste woert
de altoes in onser ghebedencknyssie
hebben solden Je bidde v bi der cracht
deser hyligher worden dattu my
vergheueste ouer mynes cracht deser
hyligher woerden alle dat ic gheson
dighet ende mysdan hebbe in den

sonen woerde doet sonden als in
houerdien In Dat in toernichet
In cracht In ghyrichet In oncus
heit en in alle die myn daden die van
desen sonden comen moghen O here
ihu xpi alsoe du in den cruce sprakest
vader vergif hem dat die myn cru
cen verheue my dat ic oec alsoe omme
dymre mynen van al mynre herten
vergheuen moet die my mysdan heb
ben alsoe du den moerdenar segheste
huden salstu mit my wesen in den
paradise Ghif my hier alsoe toe leue
dattu inder vren myns does my
oec toe segghen moghese huden salstu
mit my wesen in den paradise En soe
du seghedeste tot dymre moder vyf sich
dynen sone daer nae seghedest oec
dymen dyseynul sich dyn moder ver
heue my dat dymre gheware mynne
en caritate versellen moet mit dymre

liancr moder en soe du seydeste myn
god myn waer onne hebbestu my ghe
laren Ghif my dat ic in alre tyt der
tribulacien en bancheit segghen moe
Mijn here myn vader omfarme
dy ouer my en steere my myn coninc
en myn god Wanttu my mit dynen
duren bloede verloeset hebbeste en
alsoe du sprakeste vader in dynen
handen benede ic mynen gheest ver
lene my here here dat ic in die vren
myns dooes volcomelike en vryken
totty moghe segghen vader in dynen
handen benede ic mynen gheest sichin
in my die come toe dy want in j en
hebbestu gheset een eynde myns tyt
liken leuens En alsoe du sprakeste het
is al vollenbracht dat was dat doe
vollenbracht was allen arbeit ende
sericheit die du onne ons onsalighen

59
ghecomen waer ste toe ontfanghen
verlene my dat ic verdrigen moet als
myne siele vanden licham seheyden
sal toe horen die alre sieteste steine
Com myn vrendinne Com myn vrt
ner corene Want mi hebbe ic ghesche
ket al dyne banghicheit toe vollen
breighen totten eynde Com chynne
mit my op op dattu mit mynen enghelē
en hillighen in myn vyke moghese
verblyben in ewicheit Amen

Here Jhu xpi wy bidden di dat
die seuen woerden die du anden
cruce sprakeste ons stercken en bescher
men moeten van alre sericheit en ban
ghicheit van alre anwoechtinghe des
lichames en der sielen Want ic niet
in soe war daghe ic sie in mynre ghe
denckenisse hebbe sal ic beholpen wesen
en daer onne betromme ic van dyne

onghemereure soetheit en bidde di
dattu my dymme dienreſche ontremy
des cracht deser hyligher woerden
wunter hemelseher hulpe bescher
weſte en mit stredigher hulpe be
waerhte Die leuest en veruwerste
ewelike souer eynde Amen *M*

O He gnuet sytu almacht
The schepper en alre gne
derriewente verloeser der mensche
liker naturen *O* Jhu enyſhe sone
des hemelsehen vaders hope ende
salichert der verloreure weert en
een machtighe ontfirmitertichert
der sonderen die suet ghedachte
nyſte van dymre passien sy ons ene
mede eyne teghen alle onse sonden
en ene stadighe uermaninghe dymre
ouerſaender mynen *Wes gegruit*

60
Ick anebede dymme godlike ghe
dachten die ouerdenckende waren
ome den menschen toe verloesen *Wes*

Ick anebede dym alre soetste en
begheerhste mynne die du totten
sonderen haddeste rome die vander
doet toe verloesen *Wes ghegruet*

Ick anebede die banghichert dym
alren soetsten herten die du haddeste
doe di dym kden anstaude was *Wes*

Ick anebede dym bloedighe swiet
dat mit grotten dropelen neder liep
in die eerden van dymen hylighen heham

Ick anebede dat *Wes ghegruet*
vanghen en dat bynden en dat onghe
navighe leyden dat sye di leyden en
ter eerden seeten *Wes ghegruet*

Ick anebede dym eerber ghebe
nedide ghenoechlike honer daer
die hemelsehe crachten en die enghelē

voer beuen dat ouer albe bloede
en besuytter was van slaghen
op die doerne crone **wes gegruet**

Ick anebede dyn ghebneyde
haer dat mit groter pynen en mit
uele wttreckens wt dynen hylaghe
honedē en baerde ghetoghen wort
en mit dynen duerbaren bloede be
vonnen was **wes ghegruet**

Ick anebede dat ouerste van dyn
en honede dat mitter secharperpre
kelinghe der doerenen doer steken

Ick anebede **wes ghe** was
dyn hylighe voer honet en alle den
ome ganck dyns honedes dat mit
ontelleliken wonden vanden doerne
doer wonder was **wes gegruet**

Ick anebede dynne gloriose o
ghen braven die mit bloede berontē

Ick anebede **wes gheg** waren
die doerne crone die in dyn reder
houet ghetrucket waer in spotte voer
ene coninclike crone in die vre syns
kens **En droefheit wes ghegruet**

Ick anebede dynne goeder tven
ouen die bereyt waren toe horen
der vermalder joden blaspheyme
en ropen ome di toe doben **pr wes**

Ick anebede dynne mynlike bar
in herrighe oghen die mit tranennat
wat en en mit enen vullen cleede be
decket en in die vre dynre doer v
dijstert waren **wes ghegruet**

Ick anebede dynne ghebenedide
nese die mit tranen en mit bloede
belopen was en mit ontreyunen spe
kel beslecket was **wes gegruet**

Ick anebede dynne mynlike wan

ghen die onderdanich waren den be-
spiers en oec ghesivollen van slaghen
die sie daer op sloghen **Wes ghegruet**
Ick anebede dyn hellighe onnoese-
len mont daer du dat tussen mede ont-
fenghete van dynen verrader Judas
Ick anebede die alre hellighete **we**
woerden der ewigher wysheit en der
verduldheter woerden die wt dynen
monde sninghen **wes** **I**ck anebede
dymme roet verweide lippen die in dynre
doet bleek worden **wes gh** **I**ck ane-
bede dymme vynt tanden die wt wa-
ren ghelick den elpen benen die oec
beweghet worden doe du voer dynen
soeten mont gheslaghen wordet **wes**
Ick anebede dymme soete hontchuloeg
ende tonghe die seer doersich was doe
du henghet anden cruce en mit gallen
en mit enck ghelauet woert **wege**

62
Ick anebede dyn alre soete kymme
die mit dynen hellighen bloedeberonnie
Ick anebede dyn **Wes was**
eerverdighe wunlike ansichte daer
alle dat hemelsche heer scap in begheere
toe schonwen dat in die menichuolde-
heit dyns liden ghe daente noch
schonhet en hadde en ghelick was enen
melaetschen menschen **wes ghegru**
Ick anebede dynen alre soeten aben
die soete was bonen alle den dou des
hemels wes roke alsoe dicke mit sware
verschren doer dymme soete ghenoech-
like kele ghetoghen woert **wes ghe**
Ick anebede dyn alre soete kele
die inder heeten dymre passien dorre
en suachrich was **wes** **I**ck ane-
bede dyn lide ropende stemme doe
du ruyest myn god myn god waer omme
hebbestu my ghelaten **Dier omme bidde**

ic di lieue here dattu my nu mer
een laeste in ghenen heden **wes ghe**
Ick anebede dynne wyne blencken
de boerst daer die dropelen des blot
ghen sinetes doer droughen doe dyn
lyden anstaude was **wes** **I**ck anebe
de dynne connelike arme die inder
gallighen des cruces seer wt gherecker
Ick anebede **wes ghegr** waren
dynne onbenleete hande die omme on
ser sonden willen soe hardelken ghe
bonden worden **wes ghe** **I**ck anebe
de dyn alre hylig heste werken ouer my
des dien du ghevracht haeste onse
salichheit mit myddel der weerlt **wes**
Ick anebede die palme van dynen
hansen die mit plompen ysever
naghelen doer gheslaghen worden
anden cruce **wes ghe** **I**ck anebede
dynne vyngheren en dynne naghelē

63
die vanden wonden die in dynen han
den waren di seer wee deden en ouer
al mit dynen hyligghen bloede beronnie
Ick anebede **wes ghegr** waren
dynne heymelike tranen en die ver
borgghenheit dyns herten daer alle die
schatten der wysheit en der wieten
heit in besloten waren **wes ghegr**
Ick anebede dat hylighe spier dat
ous op gheloken heuet die dore dyns
herten op dattu ous onsalighen ene
toe vlicht soldeste openbaren en ene
seker ruste solde vynden **wes ghe**
Ick anebede dat wt vloeyende bloet
en water dat witer ghebene dier won
den dynne syden vloet hi weleken wy
daghelij gherwasschen en ghehullighet
Ick anebede **wes ghem** werden
dynne reder syde die ouer al mit bloe

de belopen waren en die wt gherec
ket waren altotter ontlossinghe
benen en der senen **Wes ghegruet**

Ick anebede dyn hillighe buck
En alle dyn inghedoente die mit
grooten pyuen vraghert waren **wes**

Ick anebede dyn hillighe deen die
vanden slaghen der hyselen gheswol
len weeren **Wes** **I**ck anebede
dymme salighe kneen die omme mynre
souden wille ghebighet worden **wes**

Ick anebede dymme ghebenedide
been die dicke vermoert waren
indien weghe en vande ghyfelen wre
delaken toe veren **Wes** **I**ck anebede

dyn alre hillighe voeten die mit
plompen yseren naghelen wre delake
doer boert worden anden cruce **wes**

Ick anebede dynen conuickken

64
hals ghepynghet mit felhet der sla
Ick anebede dyn **wes geg** ghen
hillighe rugghe en schuldere die vande
ghyselen doer wonder waren en mit
bloede berommen **wes** **I**ck anebe
de die ghebenedide wondē du op dyme
ghebenedide schulder haddeste die dy
seer wee dede op weldien du den swa
ren laest des cruces droghete **wes**

Ick anebede dyn alre schoenpe
licham dat inder gallighe des cruces
seer wt gherecket was soe dat vanden
oudersten dymre voeten totten ouerste
dys hondes ghene ghesantheit in hē

Ick anebede **wes ghe** een wag
dym alre hillighe siele die du goede
herde voer dymme schapen gheset

Ick anebede **wes ghe** hebbeste

die gh' galighe des crucees daer du
dyne schulden onder bughedeste
die daer byste een coninc der coninc
der coninghen en een her der heren
Ick anebede alle die **Wes ghe**
wonden die du dine mynen salichheit
in dyne passien ontfanghen hebbeste
Ick anebede alle dat **Wes ghego**
hilighe bloet dattu van mynen wt
gheswert heeste en alle die pyne daer
du my mede verloeset hebbeste **Wes**
Ick anebede dat ghebenedide
godlike ghesichte dat daer neder sien
de was tot dyne ghebenedide moeder
die onder cruce stoent en dynen doet
doer hoer siele suet **Wes ghegruet**
Ick anebede dyne barmhertic
heit die di daer toe beroede en die
goetheit die di daer toe dwanck
en die goedertierenheit die di daer

65
toe veruande en die godlike myne
die di daer toe roech dattu die daer by
ste een schepper alre dynghe voer
dyne creaturen werden in wolbeste
Alsoe danghen remen onbeulette
offerhande voer alre menschen sa
lichheit Amen

Inder reghenwoerdichheit
dys hylighen lichaems en dys
hylighen duerbaren bloes ghenadi
ghe en ontfarmhertighe god benele
ic di huden en altoes myne siele en
myn licham ouer mydes der cracht
dys hylighen crucees en dyne hili
gher gheburren dyne hylighe ver

rysensse en op voert totten vader
in der ewichheit en bider roecomst
des hylighen gheestes **O** vader in
ewichheit almachtighe god du byste
dat beghin en dat eynde die weech
en die waerheit en des leuens salic
heit victorie en brysensse sonder
linghe soe an roepe ic di vader
in der ewichheit in mynne hulpe
bider cracht des hylighen sacramē
tes op dattu my wilt beschermen
m hnden en alre tyt van allen quaden
al yst liene here dat ic beswaert bin
mit menyghen groten sonden noch
tans bin ic van di gheschapeu en ver
loeset en ic gheloue volcomeliken in
v liene here en wilt my verloeset
van allen laghen en stricken mynre
vanden sienlick en on sienlick **E**nde
allen vermyne in spysen of in dranche
En van allen quaden anschme en

66
pynne **E**n van schanden ofte van
schanden **E**n ghewerdighe my te
vloesen van allen hinder an siele
en an liue **E**n van haestighen sterue
en vanden ewighen doet **E**n alle
dese voer ghenoeude dynghe bdyf
ghenadighe here van my **B**ider
cracht des hylighen sacramentes
daer ic in sette myn gheloue en hope
daer mede behouden toe werdet
Daer omme ontfarmhertighe god
die verhoerste die ghene die v aen
ropen en in v hopen bhoert sonder
linghe my arme sondighe mensche
biddende omme die salichheit mynre
sielen en myns lichaems en nae omme
groter barmherticheit weest myns
ghedachtich en ghenadich **E**n mit
hulpe omme gracen brenghe my
nae dyt leuen ten ewighen leuen
Amen

O hiele cricht hylighet my **O**
licham cricht salighet my **O**
bloet cricht drincket my o water
der syden cricht wassche my o swet
des ansiches cricht maket my ghe
sont **O** passie cricht ghestercket
my **O** goede Jhu verhoert my en
in vwen hylighe wonden oberghet
my en een laet my niet scheidē
v an di en vanden boesen sheit be
scherment my In vre mynre doet
vaper my tot dy **En** sette my bi di
En hieret my comen tot di op dat ic
mittē enghelen dy loue en sie ewel
ke souder eynde Amen

O d sijn ghenadich
myns sonders **En** weser my
beschermer alle die daghe myns
leuens god abraham god ysac god
jacob ontfarmet v mynre en setter

67
in mynne hulpe den enghel sancte
michel dat he my beschermē **Ende**
bescuide van mynen viandē **O** hylighe
enghel godes **sanctē** michel besermet
ser vmet my in dyt leuen en in die
vre mynre doet dat ic niet verdoe
mit een werde in den sterenghet
ordel **O** sancte michel archa enghel
cricht bi der glorien die ghi verdient
hebbet biden enighen godes sone den
beholder der weert bidde **ic** dattu
my hude beschermen wilste vanden
angren en vresen der doet here sancte
gabriel her sancte raphaël en alle hyl
ighe enghelen hoghe en neder comet
toe hulpe my **En** bider moghenheit
des onersten godes sijn myn onderstant
dat my die viant niet verdrinen een

O myn **Enghebet** moer Amen
alre heueste **vā dīcē engel**

enghel duerbaer mer griere precio
se geine Ic dancke di dattu my soe
sorchuoldehke behoeder hebbeste en
beghere dattu my versoenen wilt
mit gode En beschermen my voer
den viant In en in die vre mynre
doet O stercke rydder godes verch
beycke wt dyne hande op alle mynre
weder saken en toe breke alle hoer
macht Op dat sie mi ghenen dynghe
seghe een cryghen teghen my in wat
vren dat ghi oec mercket dat nakende
sint die periculen myns lichaems en
mynre sielen Soe bidde ic dat dandie
soete en veruende contemplacie viner
aan holde In wt waeken ghi stadelike
siet dat ansichte godes Mer syt bi
my en verloeset my inder vren van

60
der groter banghichheit Wanner my
ure sondigher sielen gheboden sal wer
den wt te doene desen sterfiken roeck
dan com ghebenedide enghel mit alle
dynen mede ghesellen In myne hulpe
En brenghet myne siele in dat ewighe
lenen amen **voer te sielen ghebet**

O ghebenedide schepper hemel
rykes en eert rykes O ghemide
here jhs xps die ons gheboden hebbeste
onsen enen kersten lieef toe hebbenghe
lyc ons seluen Ic bidde di oetmoediken
voer alle menschen en bi sonderlinghe
voer alle myne sonderlinghe vrende
daer ic mentigher wps toe verborde
bin bi sonderlinghe voer toe bidden
Dattu hem allen alsoe gheueste toe lenē
nae dynen alren heinsten willen dat
sie diel achrich moeten werden der ewi

Gher Glorien ic bidde di oenodelike
voer mynre olbers en voer alle mynre
bener vrende sielē die mit veshemmer
syn en voer alle ghelouyge sielen dattu
hore ontfarmen wiltē en wassen mit
dynen duerbaren blode van al horen
souden en bloesen sie van pynen ende
brenghen sie totter ewigher vrouden
Amen **engebēt vā f bartolomeus**

O Hellighe apostel sinte bartolo
meus in dynre ontfarmhertic
heit benede ic myne siele en myn lyf
Want ic di Ohellighe apostel wtner
coren hebbe tot enen sonderlinghen
vrent **G**oe bidde ic di dattu myne siele
die die wtnercoren sone godes mit
synen duerbaren blode verloeset heeft
wiltē behoeden van allen quaden en
leyden sie totter weyden des leuens

69
Op dat ic onder dynne bescherme
se dyt tydelike leuen alsoe ghebrucken
moet datter my totter ewigher salicheit
brenghen moet **E**n ic mit dy ghebruc
ken moet der ewigher vrouden in
den hemel onermydes onsen heren
Jhu xpi Amen

A Er vrouwe di edele vader
Franciscus du byste schijnende
luttelē teken **ps nr** **A** Er ve
vrouwe di dat dyne side van inghedre
ter mynen dyns herten is ghelyck ghe
worden der siden cristi **ps nr** **Aue**
A Er vrouwe di dat ghene mensche
like daer dyn rechter hant tekenende
mit eure worden tot eenen teken dyre
A Er vrouwe di **ps nr** **Aue** liefen
dattu gherontt wordeste andynre
luchter hant en daer mede wil ons

trecken en op boren vanden sonde en
A Er vromwe di dattu **pi nr** **Aue**
wordene den shecruyten volghen inde
weghe der doechden mit dynen rechter
voet doet die cracht der mynen **pi nr**
A Er vromwe di dat dynlichter voet
seghelde naeder fornae synre woude
Hierome Oridder des ewighe coninges
ons draghede die wapene cristi com ons
toe hulpe die hier shebreckene ghelate
sint **A** p dattu ons shelek makeste de
ouersten dynghen alsoe du cristus
ghelick byste van wonden en van for
men der doechden **Aue pi** **A** **A** she
gruet my inmercore vrer en vader frans
cisc v sicut mit alle doechde en mitre lck
tekenen der wode als een cospel mer griere
wy biddē di ghe ons die voet stappendys
hilighe oetmoedighe leues nae te volghē en
pedelē toe draghē die woude die du hili
she vader toer dich waerste toerfangē
i dmen hilyghe **A** eyse **A** men

70
Item dit deuot boerken heeft een
weerdich priester genaet heer, Beth
lem bescreuen die in dat heplighe lant
vā beloften binnen die stad vā Iheru
salem menighe tijt ge woent heeft **E**n
hi heeft alle die heplige plaetfen nau
we ghemetene bescreuendaer onse
lieue heere gheliden heeft om ons ar
me sondaren te verlossen van die ewi
ghe doot

Dit is den aflact vāder heiligher
stadt van Caluarian welckē af
laet een peghelick mensche verdienē
mach die den ellendigen ende swarē
ganch des crups dragens vandē naec
ten bloedighen **I**hm nae volgenē en
bitter liden met inniger herten ende
in medeliden ouerdenckē **D**it en is
niet te verstaen datmen dit verdiēt al
leenedie te Jerusalem sijn oft die daer
replen mer alle mensche in wat plaes

sen daer si sijn als si haer hertē inichlic
tot gode keeren en die heplighe plaet-
sen daer dit gheschiet is deuotelic ende
met cōpassie mediteren na haer cranc-
ke menschelijc verstantso mogen si de-
sen aflaet vander gracen gods vdiēnē
also dicwyls als si selue willē en oeck
also volcomelic als oft si binnen de ste-
de van Iherusalē waren ende die heplighe
plaetsen daer lichamelijc vsoch-
ten. Maer die ghenē die mit innicheit
ende mit grote arbeit en coste dair rep-
sen die sullen sonder twifel na grooth-
haers arbeids en na haer deuocie wel
gheloont worden van onsen lieue heere
Maer die gene die mitten lichame
daer niet ghecomen en connen en mit
haerder begeertē die heplighe plaet-
sen mediteren en met medelijdē groe-
ten inder maniere ghelijck hier na be-
screuen staet dien wort den heplighen

71
aflaet vāder hepligher stadt van Ihe-
rusalem en van Caluarien also volco-
melickē vleet als oft si daer selue tegē-
woerdich waren. **W**at die heplige pau-
sen hebben dat ghegheuen wt dē ouer-
uloedighen schat des bitteren lidēs en
der weerdiger verdienstē vāden bloe-
dighen ghecrupsten **I**hū cristū onsen
lieuen here doer sijn heplighe wonden
en doer sijn dierbaer wtghestort bloet
Ghelicker wijs als ons dat aflaet vā
comen ghegheuen wort te veropenē
in allen kercken alsoe gheue ons dese
pastoors machte te ontbinden pijnē en
schout quite. **D**it is warachtich geuon-
den ende gheproeft en het is allen ker-
sten menschen gestadichtte verdienē.
op dat die coude herten in dat wer me
bloet cristi **I**hesu ontfleken mogē wor-
den want hi sijn bitter lidē voer ons
soe ghewillichlic heeft gheleden. **M**

Item vāden huyse daer **A**nnas woen
de tot **C**apphas sijn swaeghers huys
toe. **D**at sijn **lxix**. ellen
Cleest hier deuotelijck eē pater noster
endē een aue maria. **v v v v v**
Hier verdient men. **v**h iaer afflaetsen
seuen carenen.

Item vā Capphas huys daer onse lie-
 ue here aen syn ghebenedide aēlichte
 gheslaghen wert vā die midige diena-
 rē met een ghe wapēde hant rottē hu-
 se toe daer Pylatus woende. Dat sijn
 vñfhonderi ellen **~~~~~**
West hier deuotelijc eē Pater noster
 en een Aue maria **W** Hier is grote
 gracie en ghenade toe ghegheuen.

Item vanden huysse daer Pylat? woē-
 de tot coninck. Herodes huys toe Dat
 sijn. tweentachtich ellen. **~~~~~**

West hier deuotelijck eenē Pater nē
 en een Aue maria. **~~~~~**
Hier verdient men. vñ. iaren aēlaets
 ende. vñ. Carenen

Item vanden coninck Herodes wert
 onse lieue heere weder om ghesonden
 tot daer Pylatus woende lanc eenen
 anderen wech. Dat sijn. vi. hondt ellē.
 Teest hier deuotelijc een Pater noster
 ende een Aue maria
 Hier verdient ghy. vñ iaren aflacts.
 ende. vñ Carenen.

Item dat rechthups daer. Pylatus de
 onrechtuaerdige oozdel gaf wt ghpe-
 richteptouerden onnoselen Iesum dat
 men hem cruytē soude dat stont seer
 hoghe bouen alle ander hupsen
 Teest hier deuotelijc drie pater noster.
 ende drie aue maria
 Hier verdient ghy + aflact van allen
 sonden van pñneende van schult

b

Ghebet.

O Alder soetste here ihu xpe ic danck
ke en loue v vā alle v bitter lidē
dat ghi in Pylatus huys hebt gheledē
daer wert ghi so iammerlic doer ghe-
selt en doerslagē mit scherpe roedē en
si dructē v een scerpe doornen crone in
v heylighe hooft en sloegē v seer onge-
nadelijc mer stockē daer op Daer stot.
ghi onnoselijc coninck v coningē scep-
per alre creatuerē en rechter alre rech-
teren en outfinct vā Pylato dat ordel
te steruē die alder vsmactste doot des.
cruces om mijnē wille **O** lieue here ic
alōsnootse sondaer bidde v hertelijck
doer al dat lidē d; ghi in pylatus huys
ledet weest docheē genadich en barm-
hertich rechter ouer mi in die vre mī
re doot en in dat leste ordeel **E**n maect
my deelachtich alle der heylige aflatē
die in dese stede ghegheuen sijn **A**men

Item vā die stede daer onse lieue here.
vordelt wert totter stedē toe daer sijn hē

60

dat sware cruce op sijn ghebenedide
scouder leyden het welcke hij ghe wil
lijchlijck ontfincen aen sijn godlijcke
hertedruete **D**at sijn riellen

Heerst hier deuotelijck eenē pater nos
ter ende een auemaria

Hier verdientmē seer grote genade
Ghebet

Olderlichtmoedichste heere Je
su criste ic arme sondige mēsche
dancke v wten gronde in hō hertē dat
ghidat sware cruys so gewillichlijc op
v heplige doerwonde bloedighe scou
der droecht ende een doornē croone in
v ghebenedyde hooft die met veel tac
ken alle v heplige hersenen doer stac
O ihesu xpe mijn heer mijn god ic bid
de v ontfermt v mynd en maect my
deelachtich vā alle die graciē en ghe
nadē die hier tot deser steden gheghe
uen sijn **A M E N**

Atem van dier stedē daer onsen lieuen
heer sijn crups op ghelept wert totē
steden toedaer onse lieue heere so der
lijcken neder viel metten cruce op die
trappen **D**at sijn ruelen
Hier is aflaet van allen sonden en
verlossinge van eender sielen wt den
wegheuiere.

Item een menschedie dese trappē
op cruypt op sijn bloote knien en
op elcker trappe deuotelijck een pater
noster en aue maria spreect dpe mach
een siele wten vaghenuier vlossen Dese
trappe heeft xx viij graden Ende dese.
is noch heden te daghe tot sinte Jās te
latranen te **K**omen in sijn kercke.

Lees hier deuotelijck drie pater nos-
ter en drie aue maria met berouwe.
vā n wē sonden en ter eerē vādē eerste
val ons liefs heeren **H**o verdient ghy
aflaet vā alle sonden **V** Ghebet

O Alder sachtmoedichste here **J**he-
su xpe ick arme sondaer mit dijn
heplighedierbaer bloet vlost dāckē di
vā alle v bitter lijden en vādien swa-
ren val die ghi viel op den negensten
graet der trappē so ellendelijc dat ghy
daer v heplighe bloet storte alsoemen
noch heden te dage sien mach **O** lieue

97
heere ick bidde v doer dien val en doer
dat wstorten dijns hepligē bloets ver-
geeft mi alle mij misdaet en behoedet
mi voer dē val der sondē en des eemp-
gē doots **E**n maect mi deelachtich vā
alle die verdiensten dijns hepligen ly-
dens en vā alle die aflaten die hier tot
deler stede ghegeuē sijn **E**n verlost die
sieleu vā mīnē ouders en vriedē en.
alle ghelouighe siele vā alle pine en
brenge se totten ewighen leuen **A**men

Donderdag **V**

Itē vādē stede des vals tot dier stede
des swickbooms **D**at sijn xxij ellen.
Lees hier deuotelic een pater noster
ende een aue maria **H**ier verdient
men vij iaer aflaets ende seue carenen
Hier droech onse lieue here sijn cruy-
te totter steden des swickbooms daer.
ligghen twe witte marmoren stenen.

Op den eenen steē stont onse lieue he
re seer deerlijck wenende en beuende.
doen hem die selle toden sinen rock wt
toghen die in sijn heylighe wondē ver
backen was so dat alle sijn heilige wō
den weder om vernieut en bloepende
werden en si deden hem op dijen steen
cock dat purpureen cleet aen

Opten anderen steen stont onse lieue
heere doen hē Pylatus den volcke ver

toonde en sprac **Ecce homo**
Gebet
O Ghebenedide heere **Jesu criste** co-
ninc der hemelscher glorie ic dancke u
vā dat ellendige staen doen u. **P**latus
den volcke vtoonde en v heplighe bloet
so oueruloedelic van v heplighe lichaem
vloeyde dat so sammerlyc door gees-
selc en doerwont was dat vādē opperste
dijns hoefts tottē planten dijne voetē
aen v lichaem nyet heels en was. **O**
bermhertighe heere god ic arme sondi-
ghe mensche bidde v doer dat bitter lidē
dat ghi in v geesselinghe hebt geleden en
doer dat staen dat ghi alle den volcke v-
toont wert laet docheen dropel dijns hei-
ligen bloets in mijn herte drupen. ende
wilt daer mede widoen alle mijn sondē
En maect mī dijns hepligen bitterē lij-
dens deelachtich en alle der aflatendye
in dese stede te verdienen sijn. **Amen**

Item van die stede des vigebooms tot
die stede toe daer **Maria** onsen lieue he-
re tegen quam doe hi sijn crups droech
Dat sijn hondert ellen.

Creest hier deuotelick drie pater noster
ende drie aue maria

Hier viel die bedroefde moeder godes
Maria ter aerden doen si harē eenigen
sone ihesum soe swaerlijc geladen sach.
ghaen met dat sware hout des crupces
en werdts so onghenadelic voert ghetoghen
ende gheslaghen: Ende onse lieue
heere viel oech met sinen swaer crupce
van grooter moedicheyt ende si hadde
hier beyde ghestoruen en hadde die god-
lijcke crachte niet onthouden.

Soe wie m̄ medeliden desen druckeli-
ken ganck ouerdentt ende haerder beyde
nederuallen die vdiert v̄. jaer aflaets
ende seuen carenen vā elcken paensde
voer **S**irtū den vierden gheweest heb-
ben. Maer want onse lieue here en sijn
lieue moeder hier in groter bangicheit
warē so gheeft **S**irtus die vierde hier

80
aflaet van alle sonden van pijn ende
van schulden. **M** Ghebet. **M**
Lieue heere ihesu christe ic dancke
v wt den gronde miñder herten van al-
le v bitter liden dat ghi voer my arme
sondare hebt gheleden ende vā dat ia m̄
merlijcke nederuallē dat ghi ende v lie-
ue moeder so menichmael ter ned vielc
Ghy vielc vanden swaren last dye ghy
op v ghebenedide scouder droecht dz wa-
ren alle d̄ werelt sonden. En si viel ned
van moederlijcken rouwe die si in haer
herte leedt den welcken v wel bekend
was. **L**ieue heere ich offer my v in u-
wer beyder liden ende bidde v o genade
ende ic bidde v lieue heere voer m̄ ou-
bers ende vrienden en voer alle kersten
menschen leuende en dode dat ghi ons
deelachtich maken wilt vā alle die afla-
ten die in deser steden ghegheuen sijn **I**c
bidde v doer die eere d̄ns he plighen li-

15

deus gheeft allen gelouigen menschen
troost en blijscap en allen ellendighen
sielen die ewige ruste Amen.

Itē vandier stedē daer onseliene vrou-
we Ihesum tegen quam tot deser steden
toe daer si. Symon cyrenens dwongen
Ihesu dat crupce te helpē draghen. Dat
sijn xij ellen
Leest hier deuotelijck een pater noster

81
ende een Ave maria
Hier verdientmen vij. iaer aflaets en
vij Carenen Ghebet

O Alder louelijcke here Ihesu criste
ick dancke ende loue v di; ghi dijn
heplige crupce droecht mit alsoe grote.
vermoetheit; ghi nauwelijc voort en
conde ghegaan Ende ghi ginct dair on-
der so iāmerlic suchtende ende hīgende
dat ghi uwē adem nauwelijc verhalen
en conde. En want die felle iode sochde
dat v die natuerlijcke crachten begenē
souden ende dat si haren quade wille in
v niet en souden cōnen volbrēghen soe
dwonghen si enē die v dat crups moeste
helpē dragen. O liene heere ic bid v dat
ic v dijn cruys moet helpen dragen en
dat ic mijn leuen tot een salich eynde
bringhē mach En ic bidde v maect mij
dijns hepligen lydēs deelachtich en der
hepliger aflaten die hier ghegeuen sijn

Item van dier steden daer si Symeon
dwongen dat crups te helpen draghen
torden huyse van Veronica toe. Dat zij
twee hondert en t weërachtich ellē

Aleest hier deuotelick drie pater noster
ende drie aue maria

Hier verdient men driendertichduisent
iaren aflaets en vij. iaren. en vij. carenē

02
Hier gaf veronica onsen lieuen heere
den doeck van haren hoefde / om dat hy
sijn ghebenedide aenschicht daer aen sou-
de droghen **D**oen dructe ihesus sijn aent
sicht daer volmaectelijc ende ghal haer
dat weder tot een tepken vā groter mi-
nen hetwelcke noch te romen is in sinte
peters kercke

O Ghebet
O lieue heere iesu christe eewp
gen lofende eere moet v al tijt zij.
Icdanche v van alle vphulic liden en
van alle dijne ellendighe bloedige voet
stappen die ghi voer in parme sonda re
ghegaen hebt met dijnen swaeren crup
te gheladen **O** lieue here ghi vielt so dic
wils mi die doernen croone tegen dpe
herde steenen en si sloegen v so ongena
delijcke daer op dat v ghebenedye aen-
schijn met uwen hepligē dierbare bloe-
de ende met uwen hepligen tranē ouer
goten was soe dat men nau welijc men-

Ende verleent mi alle die graciën ende
afslaten te vdiēnen die hier in deser stedē
ghegheuen sijn. Amen

Oridach

Item vander vichtpoorten tot den
berch van caluariē toe dat sijn twe
hondert ende tweēdertich ellen
Ende beneden aenden voet van dē ber
ghe van caluarien nam onse lieue hee
re dat sware crups op sijn ghebenedyde
scouderen ende hy vermaende hem tot
indye opperste crachten van sinder be
dructer sielen: ende hi tradt den berghe
alleene op met sinen swaren cruce mit
tien hondt bloedige voetschappen Ende
doen onse lieue heere bouen op dē berch
quam doen was hi so seer vermoeyt oz
hy metten cruce neder seerh

In Iustynus 21ij 84
Ick dank u ghebenedide lieue here
ihū criste vanden bloedighē tranē
die ghi weende om mijnē wille aenden
cruce. daeren was niemant die dinnre
ontfermede dā dinn lieue moeder. en ghy
baet om eens te dincken en si scenckten
v edick met gallen ghemenet en si spra
ken onnutte woordē tot u en spoghē in
v aenschijn. en doen ghy saecht dat dinn
bitter liden aen sommighe menschē sou
de verloren sijn doen weendi vā rechter
minnen seer. Ic bid dy lieue here helpet
my dat pinner dat iamerlijc verwoeten
benomē worde van mi dat ic dinn vrolic
aenschijn ewelic moet aenscouwen En
ic bid u lieue heere voor mijn ouders en
vriendē sielen. en alle ghelouighe sielen
wilt verleene die ewighe ruste Amen.
Pater noster. Ave maria.

In vortijns viii 85
Ick dancke v ghebenedide lieue he-
re ihesu criste dat ghi wilstoete dijn
heilighe preciose bloet doe v ghebenedi-
de herte in dijn heylighe lichaem brack
van groter pijnen. En ghy maecte dijn
testament ende gaest dijne lieue moeder
sinte Jan. ende den moordenaer dat pa-
radys. ende dijn ghebenedide siel gaefdi
op dijnen hemelschen vader. v pijn die
was groot nochtans vergaest ghyt hē.
Alleen wortstu aendē cruce ghehanghē
recht als een pese inden boghe ghespan-
nen. du wordeste beroeft alle dijne ledē.
bifonder die tonghe daer mede badestu
voor den armen sondaer met roepen en
schrepen gaefstu op dijne ghebenedide
siele uwen hemelschen vader. Ick bidde
op lieue heere door v iammerlicken roe-
pen wille dat ghi riept met ontferm her

teliker luyder heeffcher stemmen het is
al volbracht. dat is o wtuercore mēsche
alle mijn begheerte die ic tot di heb ghe
hadt omē v te verlossen dats nu al vol
bracht. **O** lieue heere wilt mijn arme be
sondighe creatuere ontfermen ende ont
fancet mij siele in mijnē lestē eynde mijns
leuens. en helpt mi lieue heere dat v heyl
lighe bitter pijnē ende v ontschuldighe
doot aen mi arme mēsche die vol sondē
ben nēmermeer verlorē en worde. **O** lie
ue heere ihesu criste ick bid di wt gronde
mijns herten dat ghi mijn ouders ende
alle mijn lieue vriendē sielen daer ic scul
dich ben voor te bidden die daer ligghe
in die pijnē des vageuiers dat gijse wilt
vertroosten door dijn grote grondelose
ontfermherticheyt wille. Door dat bit
ter liden ende v dierbaer bloetstoringe

86
dat ghy om des menschen wille wtghe
stort hebt laet hem dat dierbaer preciose
bloet te staden comē in verlatenisse alle
harer sonden. ende roepse met uwer soe
ter minliker stemmen wt dier vreeselijc
ker pijnē des vageuiers in v glorie des
eewighen leuens. **E**nde voort bid ick v
oor lieue heere voor alle ghelouighe sie
len die daer oock sijn in die pijnē des va
gheuiers. **E**nde voort bid ick v lieue he
re voor alle mijn viandē in wat state dat
si sijn moghen dat si hem also moetē be
teren dat wy v tflamen eeweljc moeten
louen en ghebenedijen inder eewicheit.
Amen. **P**ater noster. **A**ue maria.

C ij

de vijftigste vs 87
Ick dancke v ghebenedide lieue he
re ihesu criste dat ghy wtstorte dijn
heilighe preciose bloet doen v die blinde
ridder longinus met eender speerē v ge
benedide side op stack dat daer wt vloep
de water ende bloet. dat bloet ontfinck
die waerde moeder ende maghet **M**a
ria in haren cleederen. Sy was ghesca
pen oft si altemael met bloede begoten
waer. **O** lieue here **I**hesu criste alder we
relt hope ende schepper alre creatueren
die wt groter minnen alsulcken bitterē
scandeliken ende smadeliken doot hebt
willen steruē om mi arme sondige crea
tuere te verlossen vander eewiger doot.
Ick vermane v lieue heere **I**hesu criste
ende ick dancke v wt gronde mijns her
ten van allen iwen deerlikē en menich
foudighen wonden die ghy om mijnen

wille ontfanghē hebt. **O** lieue here wilt
mi arme sondighe mēsche alle mijn son-
den vergheue. ende verleenen mi in mij-
nen lesten stonden dijnen ghebenedijde
weerden heplighen lichaem tot eender
spijzen. ende v heplighe bloet tot eenen
dranche voor den ewighē dorst mijnre
sielen ende dat kerstenhede sede is. **E**n
bewaert mi lieue heere in mijnder mee-
ster noot. **E**n lieue heere beucht mi voor
den bosen viant vander hellen. ende ver-
leent mi een salighe doot. **O** lieue heere
helpt my dat ic in eenen goeden leuene
moet werden gheuondē. en al dat quaet
si dat beneemt lieue heere vā mi ende be-
sluyt mi lieue heere in dijn heplighe vijf
wonden. ende ontfancet mijn siele in mij-
nen lesten stonden. ende neemtse met v
in v hemelrijcke dat ich daer bescouwen

88
moet ewelicke. **O** soete ihesus cristus
leuende gods sone helpt mi dat ic mijnē
wille ende mijn leuen nēmermeer vā v
en moet keeren. **V**oorbid ick v lieue he-
re **I**hesu criste door alle dat bitter liden
passie en bloetstoringhe wille dat ghy
wtgestort hebt om die salicheit des men-
schelijcken gheslachte dat ghi wilt mijn
ouders ende mijn vrienden sielen en al-
le ghelooighe sielen die daer sijn in die
pijne des vaghewiers dat ghi hem wilt
ontfermen door dijn groote grondelose
ontfermherticheyt wille op dat si en wi
ewelick inder ewicheit moeten louen
ende dancken sonder eynde **A**men.
Pater noster. **M**ie maria.

West
ghe
groet alder
heyligste
moeder go
des / coning
inne des he
mels / poor
te des para
dyses / vrou
we der we
relt / ghy sijt

een sonderlinghe suuer maghet sonder
sonde ontfanghē. ghi hebt ontfanghen
Ihm sonder alle vleckē. ghy hebt ghe
baert den sceppe en ghesontmaker der
werelt daer ic niet aē en twifel. vlost my
vā alle quadē. en bidt voor mij sondē am
Die dit leest vdiēnt. xi. Maer afflaets

O suuerlike virtuten leuende crachten
Inwēdich wt wēdich gepeisen gedachte
Hert adere vleesch bloet hebt medelien
Och oghe scrept tonghe maect clachten
Men siet die edelste vā allen gheslachten
Door simeōs woort vol duyc tallē tiden
Seggende eē sweert sal dñ siel doorsniden
dats tswert d lippē soot origenes o't bit
dwoort xpi was tswert sonder v̄miden
Nent cruce seggēde wñ siet hier dñ kint
O maria mits dat sweert mi wel v̄sint
Waerdī bouē alle martelare beuonden
Niemāt claecht ghi v droofh; n; eē twit
legt tot maria die bedroefste diemē vint
Maria wie soude uwē duc door grondē
Ic bid v maria door dñs kits vñ swondē
Verlost ons vā allen onsen sonden Amē
Pater noster. Aue maria.

90
O maria roose reyn maechdelijc keest.
Hoe inwendelic verscricte uwen gheest
Door tswert vā herodes sel ende wreeft
voor v teer supgēde kindekē waerdi be.
In egyptē vliende droeflic meest (wreeft
Seforicht beaurt doende dingels beheet
Donsalighe tyran beduchte groot leet
Rochta v kint niet en begheerde telone
Gulden deademen noch peerlen breef
Anders dan alleene een doone croone
O bedruete maria o schoonste schoone
O turbacie leert ons al bouen condē
Mate van state o bedroefde persoone
Maria wie soude uwē duc door grondē
Ic bid v maria door dñs kits vñ swondē
Verlost ons vā allen onsen sonden Amē
Pater noster. Aue maria.

O maria gods moed gods bruyt vcore
Soeckende dreedaghen v kint verloren
Mer moederliker hertē bedruet ontstelt
Wat leerdī ons bloeme wt pesse gebore
Anders dan **I**h̄m te soecken als te voren
Indē tēpel om troost als wi sijn gequelt
Bele soecken hem luttel sinder ghetelt
Die hem vindē dan mer duc en̄ pijnert
O hertsweringhe / o cracht / o ghewelt
Gods moeder wesende eē bitter minne
Sone wat hebop os gedaē dus of t̄sijne
Vader en̄ ick hebben langhe stonden
V druckelic gesocht dit was v doctrine
Dus mach ic wel loslic vraghē ten sijne
Maria wie soude d̄jnē duc doorgrōdē
Ic bid v maria door v lief kits v̄s wōdē
Verlost ons van al onse sonden. Amen.
Pater noster. **Aue maria.**

91
Iofbloē der maechdē lof zee vol genadē
als ghi uwē sone swaerlic saecht geladē
Met tē cruce het was v een half steruen
S̄hp hadt hē wel willen staen in staden
Hadt mogelic geweest volgē sijn paden
In onmacht sinckende menichweruen
Mer wāt v tonge saelgeerde door deruē
So sprac v herte goet ontfermer alleene
Iam gods die ons in glorien wilt eruen
Offert v voor alle die werelt ghemeene
Die mi suuer hebt onthouden en̄ reene
M̄h sone m̄h god sterft nuvoor de sondē
die vrouwē hieuē op droeflic met weenē
Dus seg ic tot v ende tot anders gheene
Maria wie soude uwē duc doorgrōdē
Ic bid v maria door d̄js kits v̄s wōdē
Verlost ons vā allē onsen sonden. Amē.
Pater noster. **Aue maria.**

O ghebenedijde bouen alle vrouwen
wat groter wee was v bitter aēscouwē
V kint v god tustē twee rouersgehangē
sijn vstroepde wōdē moed vol trouwen
Warē vereenicht in v herte met rouwē
Die moedlike natuere ginc haer gangē
Duytberstē der tranē bleef in v wangē
Din wēdichlydē was te groter mits diē
V siele heeft in ws kints herte ontfangē
Thveert des druc als dwater en bloet
Wert gesien adams kinderē barnēden
dat gescien. Door dmedelijdē wert noyt
meerder wee ontbondē. **T**bespottē der
iodē der apostelen vlien. **W**as een cruce
dus moet ic tsegghen plien. **M**aria wie
soude uwen druc doorgronden. **I**c bid v
maria door dijns liefs kints vijf wondē
Verlost ons vā allen onsen sonden. **A**me
Pater noster. **A**ue maria.

92
O maria vol gracieen een bloet
Als v sone onser alder scepper goet
Vandē cruce gedaē wert gewont totter
Do haddi tuwen solase lylie soet (doot
Anders dan sijn afgheronne bloet
O lichaē ontfangende voor uwē schoot
Magdalena te voetē en ghy aentchoot
Die wondē wasschende met tranen nat
Het weēde al datter was cleyn en groot
Aenbedende uwen sone daer ter stat
O allendighe moeder der maechdē scat
Met suchte custe ghi sijn bitter wonden
Daensien en mocht v niet versadē wat
Dus seg ic v lof also ic hebbe ghehadt
Maria wie soude uwē druc doorgrondē
Ic bid v maria door dijns kints vijf wondē
Verlost ons vā allen onsen sonden. **A**me
Pater noster. **A**ue maria.

Dē dach verginc die dunsterheit quā an
Ioseph van aromathie. een edel
Saldoe dat heylighe lichaen. ons heren
Met inpiren om hem te begrauen dan
Mits hulpe vā vrouwen en ooc sint ian
Wien maria beuolen was so wy leeren
O maria ghy begeerdet bloem vol eerē
Dat ghy met hē begrauē mocht wesen
Wāt tscēpde was v een dobbel verferen
Nochtā bleefdi manierlic altyt gepresen
Tgrafwert gellotē ghi buygde mits de
D knien louēde god door alle mōde. Ten
droeflic vā daer gaēde scoōste wtgelesen
O moed die alle droefhept cont genesen
Maria wie soude uwē dinc door grondē
Ic bid v maria door dijns liefs kits vūf
Perlost os vā allē onsen sondē. (wondē
Aue maria. ¶ Shepienc Tantiwer
pen. bi mi Henric eckert vā Bomberch.

93 94
Hier beginne dat staeghe
van al het is seer mit
te leeringhe

Ou eerste saltu
merken waer
ōme dattu ghe
comē biste toe
den conuente of
in die werlt. Ome met anders en
quamestu al hyl. dan allene ome
god. op dat he soude sijn dyn loen
in dat ewighe leuen. Als alstu om
niemant anders hier ghecomen
en biste. soe en saltu niet achter
laten. du en arbeides stards elike
dat toe vercrighe. Whestu dat
exempel van lauheit in enen an
deren. du biste hier ghecomen ome

gode toe dienen. Dien schuldich
sin toe dienen alle creaturen
want sie niet en hebben dan van
gode. Sine sonderlinghe is hem
schuldich te dienen die mensche
van dien dat he is. En wat dat
he weet. en dat he vermach. en
al is dat sake dat hem alle creature
dienen nae hoere macht. Wele
meer is die mensche schuldich de
he niet ghescrepen en heeft als
ander creaturen meer bouen
alle dien heeft he hem versiert
mit verstandnisse. En heesten
gheedelt mit sine vrienwillen en
heesten ghemaket here d'wert
en hem selue ghelut. En heeft syn
nature an ghenomen en heeft

94
hem t exempel gheghene toe
leuen mit sine lenene. en heeft
verloset mit sine blode vanden
ewighen dode. En heeft hem in
ghestort sine hylighen gheest
en heeft hem syn vleysch ghege
uen in eene spisen. En heeft he
besorghet als ene moder besor
ghet hoer deryne kint. en heeft
hem bereypt toe ghene dat ewi
ghe leuen toe eruen. **D**ich hoe
seer wy schuldich sin voer ander
creaturen hem toe myne. en
boue al die ons bouen anderen
creature d'wert ghenyt heeft

Vander ghehoersamheit
Nde wanttu di selue niet
betrouwest te wetene

wat god wille. daer omme he
nestu di ghesheue onder ene
andere. op dat he di regere
En heneeste hem omme hant ghe
gheue in pfeffen op dat he di
leyde inden weghe godes. En
aldus en ist di niet gheoorloft
voertmeer toeleneu nae diuen
willen meer nae den willen
dijns leers leyders. daer he di
ghebetet toe gane daer saltu
gaen. En dat he di verbeter dat
saltu laten. Want wie ene const
wil leren die sal sine meyster
volghen en laten achter sine
epghene vindinghe. En des
ghelikes die selic mensche die
gheerne cortelike ghesont we

95
ren die souden holden die dyere
die hem die meyster seft. In deser
manere. en saltu niet segghen
of doen dat du vermoetste dat
dat dyn ouerste niet hebben en
wil. Wanttu heneeste hem di ghe
gheue omme dat ewighe leue of
ryc d'hemelen. En daer en bistu
dijns selues niet. meet des ghe
nen dien di v'roeft heneeste. En
di hier omme en ist niet gheoorloft to
dene sonder sine willen. En als
een mensche eens anders dinghes
ghebruket teghens sinen willen
dat is deesse en die deesse en somet
inden hemel. Onse regers sijn in
die stede ons heren ihu xpie ouer

ous. en dar omē sulle wy hem
ouderdanc̄ wesen als gode
en niet als mensche want
omē oren willen en hebbe wy
ons niet hem onder gheworpe
meer omē godes willen. ende
die knecht en is niet meerre
dan sijn here. **A**lso saltu di he
gheuen dat he di vrylike
mach ghebiēden te doene en toe
latene dat hem dinc̄het dat
di oerbarlic is want is dat he
di ontfiet so is die knecht meer
re dan sijn here. en die discipul
bonē sijn meester **van waken**
Walke een werlich als
du moghete voer
niet en wt op dat dyn ghebet

96
est gherecht weerde tot s̄ gode
in dinen ghebede op dattu dar
nae soebarer en yuygher wer
lyste inden dienste godes en in
sijnen loue. **E**n als du ontwake
wertes so werp en wech alle
ghedachten en drome die di ghe
droeuen sijn inder nacht. **A**l di
die diuel gheerne beoer en solde
en dat eerste van omē ghedach
ten en werke oeffen gode in di
nen ghebede en in gueten ghe
penke mit oeffenighen dyns
lichames of mit lippen. omē
dattu ringhe yuygher inghete
en die ydele ghedachten die
ene dan alre meest moeyen toe
van di. **E**n hier van saltu al den

Dach denoeter wesen en berey
der toe allen gueten werken

Wanden dienste godes

In den dienste godes en
wes niet traech noch
verdriech. meer drom
dat lichaem toe dienē den
gheeste. stant eerbarlike en
singhe vrochke voert den en
ghelen die daer bi di sin lachē
en ydele woerde schuwe daer
du voert den oghen der godli
ker moghentheit mit reueren
tien stuen sake. **D**ie woerde d'
psalmē brenghe voert onder
scheidlike en volmaechlike.
Nu en loep niet hachtierdehke
toer dat choer. en en ganc

97
met wt eer die ghende gheeyn
der sin ten tede noot. **E**t men
die ghende beghinen wil soe v'
werke dyn herte tot denoeten
en want wys niet en doen soe
sin wy also traech en laeu noch
tot gheerre denoetē beweghet
Nu aldus gnen wy weder van
daen als wy in ghenghen soelt
en ontbouden. **D**ich dattu mitē
beghine van di werpes ydele
ghebachtē. en dattu werke st op
die dinghen of leset die men sin
ghet of leset. of nauwe moghestu
daer of gheledicht werten. **N**ae
dat ambocht soe holt di neern
stehke in denoetē die du ontfan
ghen heeste. en en stordē die

met to hantes wt tot ydele
dinghen. **S**ū is dat sake
dattu gheene denoene en
hebbeste van binen holt di
nochtā rethelike van buten
in swaerheit der seden gode
toe ere en anderē menschen
toe gueten exempel. **Van**
Wberispinghe d'gebrudz
ameer du berispet
werdes van enighen ghebre
ke so val oetnotelike op dine
kneen en sech dine schult
Dit is ene ewe der olter setin
ghe in gheesteliker versame
linghe vanden hylighen va
ders ghegheue. **D**u salt hier
ōme arbeiden also als di is

90
ghegheue ene orde van dinen
ouerste also ghif die voert
die nae di comen also veere
alst in di is mit woerden en
mit exempele. **N**och gheene
quade ghewoente en leere.
noch en breuc daer in. noch
en laet niet en wech gnen en
ghe guede ghewoente van
dyne versinnelisse. **N**och in
di noch in ene anderen. **W**ee
dat ander liden een exempel
latet het sy guet of quaer. he
sal deelachtich wesen der wer
ken synre vae volghers inder
pne of inden hemelsche lone
Als du sites ter tafellen
is du inder messen siten

soe en wil niet herwert of der
wert sien. noch we bi d'ijne
siden sit. **E**n wat he doet en
wat he voer hem heuet. Du
salte allene gode voer oghen
hebbē en di seluē. en er ma
merlike. en niet gulselike ghe
lyc oft u niet ghesader en moch
tes werden. en en stoern di niet
wt alto male op die spise als
een houlich hout. die niet ver
sader en mach weerden. Noch
niet wilden oghen noch niet ou
righer herren en sich onne
waer datter lesterste is op der
misselen. **E**n en begheer niet
eer te saden d'ijne oghen dan di
ne ogh buuc. mer dancke den

99
herē daer of dattu dat hebste
En hebbe altoes heuer wat
ghebrekes toe liden dan ouer
bloedicheit. **E**n en vsmae niet
dat men di voer setter. noch
en mynes niet in ouerden
Istet toe liden ghesolten of so
wat niet gheholter. mer denck
ke dat vele menschen die be
betere en gheesteliker sijn dan
du mit snoder spise en mit
myn liden. **E**n dattu sommaels
verwerpe ste. souden se grote
lecherie rekenē. **A**rmoede die
heue vriendme xpi sal di beha
ghen in allen dinghen. **I**n spise
In dederē **I**n inboedel **I**n boeke
In nymeringhe en in alle dingē

Dich wat oetmodigher ghe
laet hebben die armen hoe sim
pel antwoerde. **S**ij en laet ghe
ne daghe van di ghehoert we
den. of dat di die spise toe bittel
ghesolten is. of dattu toe snode
like ghedelet biste. Mer telzene
di omveerdich der dinghe die
du heueste. **W**ant van ghebre
ke der vterster dinghe wassen
die ymerste dinghen en rycheit
eenre gueder consciencien. en des
ghebbies weder ome. ouervloe
dicheit d' vterster dinghen ma
ket aermode d' ymerste dinghe
Van manere toe etene
Ander mate toe etene of
toe drinckē is swaer toe gheue

100
ene regule. **M**er holt dat middel
tusschen desen twee. dattu niet
toe luttel en neemes dattu alto
crantz weertes. **I**n dat ghemee
ne aerbeit niet doen en moghest
Oeck en nym also vele niet dat
du ouermits spise en drinck on
bequame weertes toe beden of
toe lesen of toe dat donee dat
oerbaerlic is. **T**ussche desen twee
soe weet heet best diet onder
socht. **V**an vrede te hebbē mitten
Hebbe altoes prelaten
vrede mitten prelaten
en en spreck hem achter horen
rugghe gheen quaet. **N**och en
hoers niet gheerne. **W**ant god
sonderlinghe dese soude wreket

inden onderfaren inder
teghenwoerdigher tijt. noch
en wech niet groet hoer
ghebreke. **Mer** medelide
mit hem als mit menschen
Want in vele bewindes en
mach men versumemisse niet
wal sinwen. **Mer** dat wi in
hem begripen dat is meer
onse schult. dan van horen
souden. **Want** het valler
diche wilz dat een doet voer
goet dat wy sine menighe
niet en weten. dat wyt or
delen voer quaet. **Ter** sie
in d'ijre herte en en vsmae
se niet. op dattu lichte gode
niet en versmaedes. in wiens

stete sie sin. **Su** hoer ordinan
tie en setinghe die sie setten.
omē dyn orbar en wy in niet
quakken. **Noch** en hebbe
gheen verdriet daer in wat
sonder sake en doen sie des
niet. al ist dattu des niet en
wetes. **Die** simpelike en een
volteike wandert in den weghe
godes se en souden hem niet
mer vromē hem tot meerre
verdiensse. **Die** ghewaer
ghehoersame mensche sal also
voert gnen in des romghes
wech. dat is in den gheboden
godes. al wern sake dat dar
gheen statuten der mensche
en ware die hem dwonghen

nochtā solden sie hem sel
holden van al dat hem niet
en dient tot hore ewigher
salicheit. Want bi ten sinne
worden beleet der lide ghebre
ke die te mate niet holden
en conne. **N**a dat ghesecht
is van ghehoersanheit. welc
een beghin is gheestelic leue
ghe wy voert tot andere pū
ten. **E**n eersten tot oefeninge
des lichames. en daer nae
tot oefeninghe eens gheestel
ken leues. Want eerst en is
niet dat gheestelic is. mer
dat werlic is. en daer nae
dat manerlic is. *vvvvv*
Wanden capittel. *vvvvv*

Iden capitel en spreck
niet vele dan dat harde
orbarlic is. **E**n dat selue oet
modelike. **E**n als du berispet
weerde so antwoerde sachtel
ke. en en ontschuldighe di niet.
Ist dat men di vetes wat vra
ghet van enighen dinghen
soe sech vrylike. en oetmodel
ke dat di verbarlic duncker
wesen. **I**s dat se niet en doen
nae dinen raet. en achtes niet.
Noch en wil niet hardelike be
scherme dine sentencie. laet
di ghenoech. **D**esse ghen dat
du dijne consciencie ghenoch
toeste. **I**n yemant toe wroghe

van ghebrelie. **W**es anet
voldighe en en sech niet mer
dan dattu weres. **E**n dat ghe
daen is teghen die regule en
teghen die ordnanctie die ghe
set is sonder hate en mit. en
mit sachte woerden. en mit
ene sachte aensichte. **E**n dattu
niet en weres dat en bistu
niet schuldich te segghen. **E**n
en wil nyman beschuldighe
van dinghe die du niet en
weres. **W**ant die wane die die
wile bedreghet. **D**ie ghene
die di secht heeft dat hnt weet
segghet voer hem selue. is he
daer teghenwoerdich. en en
is hie daer niet teghenwoer

103
dich so en moghestu niet pro
uen dattu seggheste. **W**anttu
gheen mech en heuest. **E**n wil
niet beswaert werden als me
di beschuldicht. **W**er sech dyn
schuld selue oetmoedlike al set
waer is. hoe deyne dat men
di benet. **W**ant meer confusie
salu hebbe. is dat sake dattu
di hartlike ontschuldighes. dan
oftu oetmoedlike belies. **D**ine
schuld is dine die groet en niet
waer. en mochtet ander men
schen schenden. soe begheer
oetmoedlike dat men di hore
en sech mit cortte en mit sachte
woerden dattu daer niet schul
dich an en biste. **D**ie knecht

godes en sal niet ontsien con
fies te weerden vande men
sche. dien daer die confirmac
niet en beschuldicht voer gode
mer sal verdustelike liden al
dat hem god toe sent toe laten
O den vander dormiter
dormiter wes rustich
op dat niemant ghehindert
en weerte van di. Naanneer
du outwaken wertes. soe
ghedenck alto hant godes. en
dancke hem. want he wakert
op ons als wy slapē om ons te
te behoeden. **E**n du beghynste
te slapē so dencke eerste omē
god. en spreec dyn ghebet. en
dencke war godes. op dattu

104
hijr in ontslapē weertes. en
de sal di die slaep soete wesen
en salt hebben repue dromen
en salt in pyncheit outwake
En du salt suelliker op staen
en du salt lichteliker weder
comen tot pyncheit. die du
te voren haddest. **E**n al ist den
ghene die slapē niet to wē
dat se ouwerente doen of dat se
liden. Het is nochtā seer oube
hoerlic dat een gheestelic mē
sche licht en slapet als een
beest mit wt gheworpē han
den en mit andere leden onnu
merlic. **E**n hijr omē ligghe
wy alre meest ghesledet en
ghegort omē ghene macht

en hebben die hande te laren
gauen herwert en derwert
anden nakeden lichaem. en
ome bereydet toe sijn op te va
snaen toe bedene **Der maten des**

Ander maten des slapens
slapes holt dat voer
secht is vander maten des
toe etene alsoe dat die lede
en die spine ghesadet werde
vander rusten des slapens en
die mensche niet en weerde
lanwe en dampen van vstan
demisse. **W**ant die langhe sla
per die dient den sonden dat
is der oudecht als du dat
indtel niet wal holden en mo
gheste dattu wt berneuder

105
myne d'noetdrifte d'jus
lichames wat ontreckes bi
wilen dan du van vleysche
liker myne onder den man
tel d'bescheydenheit dyn lich
am ver voderste. na dat ghe
strene staet **B**eter is onghere
tychheit des manes dan een
waldoente wyf. **D**at is. he is
beter die ontfeken is mit he
melscher begheerte. en daer
wt sijn vleysch pyncht noot
drifte te ontreckene. dan die
van vleyschelicke begheerte
sine lichame ghift al sijn ghe
mach. **E**n al is dat goet en be
saquame **n**ochm sal ment be ^{tot en gheschick}
scheschelicke doen op dat die ^{voerranick}

die lichaem niet overft en wer-
te eer sijn mit **Si** op dat he-
oer volghen mach dat con-
uente sonder crimen. en die
fwaerheit d' oerden mitten
anderen broeders want die
nne di comen in een conent.
Die en merken niet an wat
voer **mys** hoer mit ghearbeyt
henest inden conente. mer sie
sien an wat exempel du hem
voerdragheste **In** waken **In**
arbejde **In** eten en in andere
pinten van oerde **In** wellie
sie willen dat die oldeste van
der oerden voergaen sullen **he**
anders weerden sie ghescheut
van hem **Of** sie beghinen na

106
te volghen en spare hore licha-
me meer dan noet is **Die** en
merken niet wat sie binen
goedes verdient hebbe. mer
wat sie van buten toenen
Gode bistu schuldich ymycht
van binen. en dine euenkerste
siet exempel van buten **Op**
dattu dan beyde mogheste doen
soe is di noet bescheidenheit
waer bi du dinen lichaem mo-
gheste redelike mitsen. op dattet
niet den gheest hinderlic en si
Si dier oeck bescheidenlic voe-
tste dattu oer stiente bliueste
De Wanden ghemeeu
den ghemeeu arbejde
arbejde en toe den ghemeeu oer

bar wes bereyt **I**nder hoesel-
hokene **I**nder kerke. en in an-
dere dienste en alre lieueste
totte dienste den ander men-
schen versmaeden te doene **A**ls
holt te draghen dat huns to-
veggen die scottelē en potte
schone te maken **E**n ander in-
bodele vanden huse. en vulems-
se worden huse te draghene en
d' broder roethe toe reynghē
vanden vrouwe. of hoer voete
te wasschē **E**n bouen al die sie-
ken toe diene **vander nyssen**
O De ter nyssen toe diene
diene gheerne want
dat is een enghels dienst. die
enghelē diene hore here ouer

107
al in desen dienste is men
gherhante vrucht in ghelegē
serst dat een menschen een
guet werck doet. **T**en andere
male ist een werke d' godlike
loefien. **T**en derde male ist een
werck d' pynpheit daer du go-
de mede naheste inder bedinghe
Ten vierden male ist een werck
der enghelen. mit wien du
gode dienste daer he reghen
woerdich is. **E**n in desen sullen
sie di dienstich wesen. wā
tu hoer mede werker bist **E**n
daer ome en is die priester
dien du dienst niet allene
doer di schuldich te bidden.
mer oet alle die daer bismen

welker dienst du weste. vni
mer alle die hylighe kerke
ouer alle eerrike is schuldich
voer di te bidden. Wanttu
allen Ghelouighen mensche
dienst voerst die oze here
die vanden hemele comet
mit groter yuytcheit ende
mit danche en mit loue
gheerne dienē solden mochte
sie daer bi wesen. **H**er mach
sinne outgaen. onse here god
en loue hem mit welker
sonderlingher gracie in dese
lenene. die gheerne dieur
tot wiffen totte hylighen
sacramente. **w**elic sacramēt

100
met hyligher noch noch niet
beter wesen en mach in he
mel en in eerden. **E**n dat ee
ouerste bewysinghe is godli
ker liefden tot ons wert. **H**et
schyn dat god met wyen en
wert in dien dat he ghewee
dicht tot ons daghelies toe
comen vanden hemele op
den altaer dan doe he van
den hemele quam en nam
menschelike natuer. **E**n hyr
in heeft he ons ghelaten syre
weldaden ghehuetnisse. als
dat he mensche wort. en dat
he ons vloset heuet. **E**n dat
he glorificiert wort. en ons

rechtuerdich wesen wil **E**n
mit desen besluet he daer
of die ~~figura~~ figuren **M**er
salicheit dicke toe den sacra
mente to gane die mit yn
uycheit daer toe gaet en
seer doechtsam is **E**n hem
selue niet en hoet van grote
sonden allene. **M**er oer van
bichte woerden en werke en
ghedachte **A**l is dat sake dat
sake dat wi alle tyt sochvol
dich sullen wesen tot doecht
mer sonderlinghe als wi hi
toe gaen willen **van bichte**
Die salu bichte ten
mynde driewerf in
die weke. en eenvoldeke den

109
prester als ene eughel. die
wiste die heymelicheit dñs
herte **E**n en outschuldighe
di niet. noch en lichtweghe
drie sonden niet **N**och en
sech se niet bedeckelike dar
tet diu bichter niet vstuen
en nu. wattu meenste. **M**er
sech opelike wattu ghedaen
hebste. en en wil daer niet
vertellen historie of ander
hude werken **S**ic pnut sech
bi sonderlinghe dattu ghedaē
heeste seeder dier tyt dat
du leest bichte. dan sech
mit sorten woerden. ende
puerlike **E**n en make ghee
lant vtreck. als van allen

Want dat solde moeynisse
in brenghen den bychter
Want mogheste gode daghe
he bi di seluen in dine ghebe
te behen of bychten. en ghe
nade van hem eyschen Gode
lustel vromet die bychte du
en hebbeste wille voertmeer
di toe hoeden van dien dat
du bychtes en neernstikke
di toe beterē **vand' celle of conen**

In der tellen of inden re
tomente wes gheene
En daer doe dat di oerbaer
lic toe dijne ewigher salich
of dat di gheheten is te doe
ne van dinen onersten Also
seer saltu mynne ghehoersa

110
heit Al weer dat salie dat
men alle tyt di ghebode toe
doene dathiet doen soldest
dathiet gheerne an gaen wol
des En dattu dyns seluens
mer wesen en soldest. noch
en woert spreken sonder oer
lof. noch te gane daer di des
noer **D**in sich weere Also als
wy selen vanden of olden va
ders in egypte. wellier doech
ten wy na moten volghen
sole wi hoer glorie vercrighe
les der hylighen lenē en lere
op dattu voertmodicht weertes
op dattu gheleert weertes
tot puuycheit. op dattu ont
steken werdest tot denoerien

Op dattu verwest werdes tot
studerunghe d' hillingher scrift
Op dattu verlichter weerdest
tot verstandnisse des gheloues
en du weres dat onderscheyt
ouder en waer en valsch. dat
guet vanden quaden. En die
sontē vander doehr. en medi
cine tot ondoechden en betorn
ghen. En les dar niet om ghe
oime ghelocert te werden en
ghesien. noch om subtyl te
werden. **N**och en les die scrifte
niet die di niet en vorderen
totter salicheit. Want ydele
dinghe toe lesene maket den
menschen ydele ghedachten
en beynut den menschen in

111
nyheit **V**an guede discipelen

Dummer meer en wes so
seker. noch soe heymelike
du en hebbeste di also manerli
ke. also myschelike jualen din
ghen. In sien in willen in rike
en in andere punte. als ofru
ghesien wordeste van yemant
Want die enghelen die mit ons
sui sien alle dinc dat wi we
welke wi eren sullen. **N**ech
siet ons god onse rechter oer
siet ons onse consciencie die ee
ghetuych is alre dinghen die
wi doen. en die ons daet of
wroghet. **W**ie dat meer out
siet teghenwoetdicheit d' me
schen. dan godes en sijne con

snoude en der hilligher en
ghelen. die en is gheen rey
ue myne want he hem
mer en hiert vander on
dochten ome die myne
des ware goedes. mer van
myne. des verhefes der tyt
liker eren die en is gheen
waer diene tist. die mer
begheert den menschen toe
behaghen dan gode. den du
meer soldest wysshaghe. den
begheerstu meer toe beha
ghen. **A**n upemant en mach
diene tven here die contrary
sin **D**us salu di hebbe ond die
Onder de broders broders
wes schamel. graoos

112
saach. toe mate to sprekende
en soetelc. en holt die ordina
ne. **A**n nocht mit van streng
heit en wes den andere met
lastich. **R**immermeer en oeffene
onghebondenheit en spottlike
woerde. noch en hoer sie niet
gheerne. noch en sprec nye
mant toe boeslike woerde. wat
dat di lustet te hoze dorstestu
du sprakester gheerne. **D**ie
knecht godes sal in alle sinen
werken en woerden also kuy
sch wesen. dat he niet alleine
ontien en sal dat onbetwive
like lier. mer daer men lelike
dinghe bi vssan mach. **A**l sin sie
ghemantelt mit nootdruffen

oft eersamheit van dinen

Alle dine seden en schamelheit
seden. dine woerde. dyn
ghesichte. dyn ganc sal ghe
siert sin mit oetmodigher scha
melheit. Also dat daer niet
van houerdicheit in en valle
of van dulle coenheit. Scha
melheit is die meeste versier
ghe in ene gheestelike men
schen. Des drie horen toe den
ioughe. als schamelheit.
swighen en ghehoersamheit
ist dat die mensche dese drie
punte niet en heeft soe en is
daer nauwe hope toe dat he
doechsam sal weerden. Also
als die auct godes ordineret

113
ten menschen van binen tot
guetheit. Also versiert sammelt
den menschen van buren tot se
dicheit. Nyemant en si di also
hemelic dattu vghetes samel
heit voer hem. Nochtā allet di
hunderde inden dinghen die oer
barlic ware ghedaen of noot
ware. so is die schamelheit toe
nyure. Mer niet al en wech te
werpe. mer sie is toe regieren
en toe ordineren in doechden. also
als ander natuerlike begheerten

Dyn ganc van dine ganc
sal sin ryp. noch en loep
niet hechtelike sonder noot. Nocht
en holt niet op gherichtet dyn
hoest. Mer een weynich neder

ghedructer noch en sie niet
wite omē mit dinen oghen
noch en hebbe gheen onghē
laet mit dinē armē wide to
werpen. noch en ganc niet
als die weerlike lude doen
niet enē ghemaecten ganghe
niet slechtlike en oetmoedelike
ofu van dinē ghebede quameste

Als du **Als du sittes**
sitte soe en neyghe di
niet traechlic op die site noch
en sette dine bene niet veer wt
en souderlinghe als dat ander
mensche bi sin want onnauer
heut des lichames is een ter
ken eens on yunghe herten

Ofn lichen **van lachen**

114
sal sijn sanch en selden en son
der scaterē **A**n mer betwisende
wesen goedertierenheit dan
onboudenheit **W**es niet enē
vroelike ghelate en niet **van**
drouth **woerde en acht sprake**

Die woerde sullen sijn
sanch en dyn antwoer
te sal sijn oetmoedich sonder
bitterheit of lelic berispen
of spoetes. **A**lso formeer dine
woerde tot enē woerde tot
enē andere als du sie niet
qualike nemē en soldes van
enē andere. **A**lso spreck van
den gheue die niet bi di en
is als of he bi di stonde en
hoerdt en listerde to. enite

des niet en wistes **N**iemā
en auyste van di dattu sine
name veet vuyne salst
Het is alto seer to lakē in
enē gheestelike mensche dat
he veet spret van yemant
dat he die daer niet bi en is
dat he niet sprekien en sp
solde duren waer he daer bi
En hoer niet gheerne ye
mant acht rugge sprekien.
Mer vhe of onder legghet
mochstu **H**et en baret. di niet
mer du wordest beswaert be
op den ghenē daer die sie
daer die achter sprake of is.
en op den ghenē die sie spret
Waer ome du voert brenghē

115
salte veet dat guet is. dat di
mach stichte en den hoerer
en brech daer mede den acht
clap. en en wil niet weten
nyemare. want sie make dat
herte toe onruste. en beuemen
enē mensche sine pyncheit.
en brenghen die tyt onnutelike
toe **G**ude al dattu weest en
sech niet wt. als een vat sond
desel. dat vlichtes wt storer
al dattet in heeft. en comt in
die onreynheit en astche. En
en wes niet gheerne onder
vele volkes **T**en si datmen da
spreket van gode of vander sie
leu salicheit. **E**n wes niet ropē
te in diue spreke. noch alto

haech haestich dat wt to gheue
dattu binen besselten hebste.
Hoet di also dattu achter rug
ge wemāt en sprekeste. Also en
meelt niet den achter spreker
dien gheue daer he van spreket
op dat he gheen quaet vmo
den en crighe op den achter
spreker. **H**et mach wal weke
dat die gheue die vanden an
tere en meentet also qualke
niet alst verstaet die gheue
dien dūet seggest. **E**n he mach
lichte vbecker weerden to hare
den mensche of wil dat wre
ken. **E**n mach lichte die ander
seydet spūpelike en en heuet
gheue willen den andere tou

116

fies te spreken of mach lich
te alto hant als heet sprach
toe berouwet hem en men
de dat heet hem voert hoede
wolde. **H**et seyde men enighe
woerde van yemant die
wūte werē dat he sie wiste
soe mochte men sie hem seg
ghen. **E**n en nome niet den
gheue die sie di seyde op dat
he weten mochte waer he
hem voert hoeden solte ende
nochtant yemant en harede
Hete van berouighe
di uerustlike vā berouighe
Rinermēer en ghif niet toe
vstane dat in di toe prisen
is. **N**och en wil in ghenen

punten ydele woerde hebben
Sinne mach veer loflic in
di wesen . ten verstaen ander
lude wel . alist dattuert swiges
En als duert verhuetst soe
salru hem meer behaghen
Ist dattuert seluē seggheste
du salte bespottet weerden
en onweert . **E**n se versmaet
di nu die to voren van di
vberert worden . **E**nate woē
te en lasterlike woerde . en
weerblike woerde . en lichtuer
dighe woerde . en onnuite
woerde moren ewelike mit
ten ewighen banne van
enē gheestelike menschen
vuerret wesen . **H**ier of spre

117
het sinne **J**acob we dat waer
dat he gheestlic is . en sine
tonghe we met en bedwinget
mer verleet sijn herte . des
mensche gheestelichheit is ydel

Idele van ydelen woerden
woerde vlie ouer al wat
al vermoer men dattet gheē
grote sonde en is die to spreke
Mer die ghewoente daer of
maket alto handes enē gheeste
liken menschen groet hinder
van enē gheestelike voert
gange . **E**nde ditwile ghesceden
als wi onse tonghe onbunden
in ydelen woerden . als wi
met en mercke . soe glide wi
allenke in scadelike woerden

tot welken som wyle comen
drucke in die consciencie. en
ontbondenheit. en knaghughe
der consciencie. **S**prek gheer
ne van gode. en hoer hener da
of. wintet het verweest ene
menschen tott' doecht en tott'
tenoenen. **H**oer oemodetlike en
vretelike die goede woerde die
ander menschen spreken. en
en disputeer niet teghens als
somsighe doen. als se wat gue
des horen. **O**p dat men niet en
wane dat sijn niet en weten.
so willen sie daer of disputeere
op dat men moghe dat sien
dat sijn weten. **D**ie en beghere
gheene stichtinghe. mer hem sel

110
nen te toene. **G**ude hier omme
weerden ghehundert vele gues
collacien onder gheesteliken
menschen. **E**n wil niet kinne om
emch punte. en en arguer niet
biterlike weder. dattet goet en
waer is dat die ander voert bre
ghet. **H**et en behoert di niet we
der te ~~stane~~ stane. ome di to toenen.
Mer ist niet guet sech en beter
sachtelike en oermodetlike bewys
die waerheit. **V**and manieren te
Als du sprekest. **S**preken
so en spreki niet lude. mer
sprek mit ene behagheliken an
sichte. en sedelike. **E**n wes rustich
en wantu aldus sprekest dat sal
sijn stichtich en oerberlic. **E**n wes

met ropende en stolt voer
vmen olderē. **W**er saemel en
verueert. en horen hoere lere
want den olden hoert toe
ander hude te lere. En den ion
ghen hoert toe. to lustere en
to leuen nae hem **men sal**
gheerne arbeiten en met ledich

En wilt mer **wesen**
ledich wesen of suten
en lustere nae myen ware en
fabulen. Want twee quade
crighestu daer of. **Alse** dattu
dyn tyt onmittelike toe bren
ghes. en vandier ghewoente
salu hden scade inder saemel
heit en oemodicheit. En noch
tant **hijr** en bouen gheuestu

119
ander liden quaet exempel
daer mede **vau ghedachten**

In allen gueten seden
set voer di dar beste en
dar daerste spiegel en alre
volmaecheste exempelber alre
hullicheit. Dar leuen en seden
des godes soens ons heren
ihesu xpe. Die ons daer ome
vanden hemel ghesent is om
ons voer toe guene inden
wech d'wechden. En to gheue
ene ewe des leuens en der
seden. En to gheue en exe
pel en lere ons als he seluen
Op dat wy also als wy nae
nature ghemaker sin na sine
beelde also solde wy weder

ghemakiet werden nae onser
macht na hem na te volghen
die sijn beelde in ons benelst
hebbē ouermits sonden. **A**lso
vele als een mensche he pynt
gode toe gheliken toe in werckē
Also vele sal he hem in d' glorie
naerre en gheliker wesen. **S**chryf
in dyn herte sine seden en sine
werke. **H**oe oetmoedlike dat he
hem hadde onder die menschen
Hoe goedertierlike onder die
ioughe. **H**oe satelike in etene
en in drinckene. **H**oe outfarwich
he was ouer die arme. dien he
hem selue ghelikedē in allen.
die sijn wtremende ghespune we
rē. **H**oe dat he nauende en ver

120
smade al was he oer malaetsche
Hoe dat he mitten vliet niet
en smekede. **H**oe vri dat he was
van sorghe deser werck. en niet
aerboldich omme nootdrifte des
lichames. **H**oe samel en rijch vā
siene. **H**oe verduldich tot allen
lasten en hoe sacht in antwoerde
he en pynde hem selue niet toe
wreken mit sere woerden.
mer mit sachte betmodighen
woerden. eens anders quaerheit
ghesout te maken. **H**oe maner
lic he was in alle sinen wesen
Hoe sochvoldich om d' lude sake
heit. en daer omme hem toe sterue
gheweerdicht henc. **H**oe dat he
hem selue gaf en exempel alke

goedes **H**oe dat he sijnwede
vriendlike callinghe mit wi
nen. om exempel toe ghenen
andere menschen. **A**lso dat die
iougheere v'wonderden hem
dat he allene sprach mitten
wive van samarie. **W**ant hys
met ghewoent en was. **E**n
merket hoe v'duldich he was
in arbeide. in onghelike dat
men hem dede. en in ghebreke
van nootdruffe. **E**n hoe mede
hede mitte ghene die in hiden
waren. hoe dat he mede leet
mit onvolmaechheit d' cranch
hoe he alle sancte sijnwede. **H**oe
he die sonderere niet en v'snade
hoe goedertierlic he ontfent
die ghene die penitencie doen

121
willen. hoe behaechlic in allen
hoe v'lich toe ghebede. hoe be
rept toe diene. **D**at he seluer
seyde. **I**c bin indie middel van v
gheweest als die ghene die
dient. hoe sober tot wake. hoe
ghehoersam sine vader en sijne
moder. hoe beroem sijnwede.
En vele ander sijne werke mo
ten sijn in dijne ghehoechusse.
Also dattu in alle dinen woerden
en werke siende in hem. als tot
ene exempel. **S**itende. staende.
suende. liggende. etende. drinkende.
sprekende mit ander luden of
allene. **E**n wt desen salu hem
meer mynne en gracie betrou
wen tot hem hebben en in alle
doechten salu volmaecter wesen

Dit sy dine wysheit. dine ghe
pense. en dine sinderughe altoes
pense wat van hem waer van
du verweket werders hem
nae te volgen of hem toe my
nen. Mit dit ouer te pensen
en toe edercouwē brenghestu
die tijt untelike voer bi. En
dine seden betere nae sinen
leuene en nae sijne wandern
ghe. en sich altoes in hem hoe
dat he hem hadde of hebben
mochte nae dinen omouden
want alre volencomenheste
hadte he hem in allen dinghe
want in allen was he altoes

I die beste vā ydelre glorie
In allen dinghen die

122
du doeste soe hoet di van be
rouinge wes slicht in alle
dinen dinghen als een ghe
estelic mensche. En en wilr
niet hebben eue vremde wi
se in guen of in ewighe sēde
Noch en breck dine stemme niet
inden sangh. want wiltu gode
behaghen inden sanghe. so du
dan puerliker en simplicher
singhes so du meer hem beha
ghest. Ist du begheerste den
toe behaghen deet horen so
ist ydele glorie. behaghestu du
di seluē di seluē dat is lichtuet
dicheit. Begheerstu slichticheit
der gheeuue deet horen inden
sanghe. Alsoe vele als du ydelheit

scouwes also vele sichts se.
Die here merket meer an
denoene en puerheit dan dat
gheliet der stemen. Lichtelike
moghestu rope totte here. War
he is bi alle den gheue die hem
gheue die hem an rope inder
waerheit. **W**me menighe sal
meer wesen in den dienste go
des. Datu wt dien woerden d'
hulgher sijnfure begheerste
toe verrighen gheestelike ver
stantnisse en denoene. Dan licht
uertelike die noten te singhen
en al trillende die steme te bre
ken. Al wanen vele menschen
gode daer mede dienst te doen
want hadde god ghemynt ghe

119
liet der stemen solde hem
wel lusten te horen. Satorie
en harpen. en ander spele en
der voghele sant. **G**od heuet
ghenoechte in puerheit des
herte en denoene. **W**at dat
god met en achtet. dat en sal
die luecht godes oer met achte
laet di ghenoghen in diuen
seden. stemen woerden en de
tere. **I**st dat dat yet an open
baert dat scide doet den an
dese diet an siet yet van houē
dicheit yet van sachticheit.
yet van oubondenheit. of van
ouunter droefheit of van oub
dulcheit of dat sonderlin
ghe is en weerte van di ghesien

Van witten huse te gane

Allet di ghevaller dattu
witten huse salte gane
soe begheer dattu naech daer
toe biste. **E**n ganc mer wt
den huse ten si dat di ghehoer
samheit daer toe dwinghet
of enighe oerbaerlike sake
of redelike sake. **H**e drike be
ter ene gheesteliken mensche
inden huse te wesen. vanden
mensche. dan wt te gane. en
ouder dat volc te gane die mit
gode begheert veremicht te
wesen. **W**at dat een mensche
van purpheit vgaert inden
huse dat verstroeyt he weder
als he wt gaet en vmpurer

124
dat vele meer dan heer ver
meeret. **W**ant wy hebbe drike
wille ghevonden in ons en in
andere mensche die wandern
ghe mit werlt. **E**n grote be
somernighe mitte wtwend
ghen dinghen benemet ene
menschen sine ~~tenone~~ tenone
en maect laen die rikeit des
gheestes. en maect weer den
starcken wille der doechden en
maect onbouden dat herte. en
maket tranch die nersticheit
toe te nemen in doechden. ende
leert wecke te mynne. **E**n die
tijt sonder soe oerbaer toe te
broughen. **E**n vele ydelle woette
toe spreken. spot en trueferie

to oefenē ryghelt te versamē
en die ghetide truchlike
en haestlike to segghe da
nae gnen haestlike die in
waten der beweringhe mit
sap des herten doer die ga
hou te der boudenheit **Quermits**
dorheit van denoent **En** alle
se met ghedaen en weerden
mit onder soeken der consae
ne en mit bychte **En** als die
gate met ghestopt en werde
mit uernstigher hoede soe
wassen die waten der bewo
ringhe en verdrencken den
menschen en maken se confus
Dir en spreke ic met daer
ome dattu di swaer salt heb

125
ben in ghehoersamheit to we
sen . allet di gheboden wort
wt te gaue . **Mer** ic segghet
daer ome dath niet lusten
en sal toe dwalen buten den
huse **Alsoe** dattu mynne salt
also veer allet in di is in huse
te bliue . ten si dattet ghe
hoersamheit van ghemeeue
oerbet een ander eyscher

Van dmen ghesichte te behouden

Als du wt den huse gweste
soe en sie niet wide ome
op der straten op dattu niet
en sieste daer du nae of beriet
wertest . of ghehindert in dyn
re bedinghe . **Of** fantene of
drome daer of crighest ind

nacht **D**auid veel in onspil
want he onbehoedelic en
wyf sach die he mach lichte
te voren mer en begheerte
Dine oghe mocht moten
syn in dinen hoeste. dat is
dine ghedachte moten ghe
hiert syn totten here ihu
xpm die een hoeft is alre
luden der hyligher kerke
Also dattu mer en merkes
die dinghen van bute. Dan
also vele als noot is en oer
baric Also dattu weder to
haus comes als du wt ghu
ghest Dat also denoet en
repue van heren en vry va
nyen mare. en wyuendesin

126
ghinghe der 7 cellen Van

Haele du wanderste
Ise du wanderste so
wes vretesam en minnermee
en schelte reghens dinen
ghesellen omme enich dunck
Al duncket di dattur ber
wetes dan he of meer recht
hebbest. mer haestelike wy
mit sachren synne en swych
want van schelden wort
selten yemant vberert Den
ke bistu in di seluen mer to
vreden. Nume of minnermee
en moghestu ene anderen
to vreden make beghiner
eerst mit di selue dan mo
ghestu lichte ene ande
ren corrigiere want wane

Du toernich biste en wylste ene
andere die toernich is lere. Do
rekenet hiet meer dattu segge
ste van onverduldicheit dattu
hem pynghen wilt dan wt
goeden rade broederliker my
nerofte lere dattu hem leren
wylste. Meer wort he ghestich
ter van exempel der verdul
dicheit dan van engher re
dene die du hem voerlegghe
ste. Die doecht en wort niet
gheleert mit outocht. Alsoe
en moghestu yemant mit
onverduldicheit lere v'uldic
heit. Wes gheselke inde we
ghe. mer niet ontbonden. noch
en doe niet wt den gheest d'
bedinghe onne gheselschap wille

127
Nem een tyt toe bidten en
toe pensen. also wal inden we
ghe als ind herberghen. En en
wil di selne niet toe male ver
sinne. noch en denckie niet dat
niet wylste vorsten want dat
du weder toe huus comest. War
alstu altoe seer van deuocae v'
coltes soe machstu quahken
weder verhalen. Dit en seg
ghe ic di niet dattu di also vol
comelike moghste holden ind
seluer granen en deuocae inde
weghe als inden huse. mer op
dat weres ene mate daer du di
nae richten salte nae dine ver
moghen mit hulpe godes

Als van gueten exempele
du onder mensche bist

soe hoet di also veer als in di
is van allen den dat hem
gheen guet exempel gheue
en warre wesen. aller wel
bemmer en trouwen diener
godes. Die altoes sal soeken
en voert selen die ere godes
en toe sinnen sin oncere na
sijne macht. **W**ij sin vande
ghespune ons here ihu xpi
En also als die vader des
ghespunes wort gheert
van rechticheit sins ghe
sins. **A**lso weer wat wij
doen onder die menschen
dat guet veers war to den
loue ons here of sijne ver
smademisse. **G**ude want wij
sonderlinghe gheset sin onder

128
den menschen op dat sie
van ons ghesichtet werde
sullen. wi sullen hem guet
exempel voer draghen. **I**ntel
sullen vromen onse woerte
is dat wi sie niet en stichten
mit gueden exempel der
toechden. **E**n is dat sake dat
wi alsoe onvolmaect sin dat
wi hem gheen guet exempel
der toechden conne wisen. **L**aet
ons dat sinwen dat wi selue
pleghen te begripen in andere
gheesteliken mensche. **A**lle
werlike ~~ma~~ nyemaet toe v
trecken of daer nae toe lust
of lecher spise toe bereyden
tot onser behoef. **O**f sachte
beddinghe. en toe duet baer

cloder. **N**och en laet ons wt
gheue enighe vouchen bes
toerns of twydrachtichheit noch
bose woerte noch spottelike
woerte. **S**onderlinghe laet
ous saven ghirichheit. dat
wi niet gheueghet en dat
wi na gane saven. want in
dien folde wi verouweert wor
den saghen se dat wi daer na
stonden. dat wy hem lere te
versuaden **van wimen toe**

Det di als saven
du mit wime sprekeste
dattu se niet smetelike an en
sieste. **N**och bi der hant en ne
meste. **N**och nyets na en siestes
Noch lichtelike toe en laechste
Noch mit hem en rimes. noch

129
hoken en soken mit hem te
spreken want al weer dat
sake. dat di alle dese puniten
al gheue becoringhe in en bre
ghen. **N**och solden somighe
menschen van di hebbe qua
et vermoden. **S**u soldest ene
quaden name trighen. des
du niet lichtelike quyt en sol
des weerden. **A**lso hoelt di
mit allen wimen als of dnu
prelate bi di waere. en sate da
bi. en saghe en hoerde alle dat
du dedeste of sprekeste. **O**f wie
dat di ouer quame. en di sa
ghe dattu di niet saven en
doeste. **N**och nyemant gheen
et quaet vermoden van di heb
ben en mochte daer na. **E**nde

raet
is dattu wyne met en ver
sines. soe rade it di dattu
wimermeer sonderlinghe
vrenschap en hebbes mit en
ghen wine. Als se oer hyllich
Want behalve vleyschelijke
betoringhe die dar dicke wile
of comet. als men met out
siet dat quaet dat vborghē
is onder die ghedaente des
goedes. En behalve oer quaet
vermodē. en quade namen
die daer of come. soe maket
die sonderlinghe begheerten
den mensche grote onruste
in sine herten. Want he altoes
hem pynt hoer toe toehen die
wyne die he tot hoer heeft.
En dit begheert sie weder

130
hem te toene. En bi wilen
alset nochtan niet en ghesch
iet soe is se dromch en meent
dat se outweerdich op hem is.
En dat se sijns niet en achter
se of dat niet en bidet voer
hem. en hier wort sine beghe
erte lane. dat he een ander
des ghehkes wort se bedra
net. siet se dat he een ander
wyf vrentliker groet. Of
dat he toe langhe merret dat
he se niet en siet of niet en
groet. En betyert hem dat he
een ander wyf liever heeft
dan hoer en wort toerich.
Daer nae sucket he mit hoe
op dat se hoer toe vreden set
te. En vele des he ghehkes

so valt daer in dat truferie
is en regheus. **A** gode en
guet mensche sal dese dinghe
sawde en sijn herte daer niet
becomere. **H**oet ghebet en
mach di also vele niet vromē
als di die becōmeringhe des
herten hundert in gheestelike
voert ganghe. **W**ant oech
dat ghebet g dat ghemē
ghet is mit vleyschelicke be
gheerlicheit is onsuakelic vo
gode. **D**at dese myne eens
deels is inden vleysche dat is
openbaer. **W**ant he wolde lie
uer dat se onvolmaeter bi hē
weer dan volmaeter verre
van hem. **H**ier wat teykenē
men bekent mach die gheestelike

131
he myne vander vleyschelicke
dat laet ic nu to segghe. **M**er
laet di niet mede ghenoghen
wiltu hebbe vrede des herte
mit gode en gheestelike ere
outer die broders. soe hoet di
van sonderlingher vrentschap
nuten wine. **M**ynne mit ghe
meene alle guede wine die
denoet sijn. **E**n die besten ere
meest in dyure herte over
mits overvloeyender gracen
des hylighe gheestes die du
meer in hem vindest. **M**er en
wil di niet becōmere mit hem
meer allet toe passe comet en
du di niet wel en moghes ont
trekke so moghestu se grueren
en rozte woerde mit hē hebbe

en beuele di hore ghebete
Wes van vriheit des herre
allene een heer dyns
herre. en en ghif nyemant
andere die mach dyns herre
dan gode en dine prelaten
omme godes willen. **W**es
vri en oubetomert van alle
vrienden begheerte. **E**nde
en wes dinen prelate niet
swaer om oerlof toe hebbe
van hem veet toe done of
wt te gaue of toe gheue of
te nemen. **M**er laet di ou
der sine vrien willen. **D**at
he sonder storme mach seg
ghen doe dit en laet dat
En dattu dan dat doeste
sonder murmureringhe en

152.
swaerheit des herre. **A**ndere
soldestu cleyn loen hebben van
der verdiensten der ghehoef
samheit die du gode gheloest
hebste voer sine vicario. **D**at
is dinen prelate. **M**er woldestu
omme mychlike van he oerlof
hebbe. en niet di uote gaue
soe en gnestu niet in dor die
dore die xpus is nider sciep
rope der hilligher v'samenige
Want xpus en quam niet to
done sine willen. mer den
willen sijn vaders. **E**n aldus
wordestu een dief en een moer
denaer. **E**n dief wantu dine
vrie willen dien du ouer gaue
ste dine prelate. den benyinstu

hem reghens sine vriē willen
Een moertenaer want mit
alsulken exempel idestu an
der menschen sympele men
schen. *Ene vertreckinghe de
ser voetscreuente punten*

Op dat ic di mit torren
woerden ouerlope de
se voetscreuene punte. Doe
wes yuych tot gode. en dij
herte hier tot hem nae dinen
vermoghen. Wes dine pre
laren om oetmodelike gheho
samich. noch en hebbe gheen
quaet vermoeden tot hem. noch
en oerdele se niet. Noch mur
mureer niet van hem. Wes
mit dine brodere vreesamich

133

Werduldich tot harten woer
ten en tot harten antwoerde
En wilt niet lichtelike yemat
ordelen. en en wes niet quaet
vermoede. Wes dienstich
nich. en sonderlinghe den sie
ken. en in nedere dienste.
Dinwile bidet. Wes sedich in
der kerken. In dencke gode
Wes bescheiden in noerdrufte
en machtich inden dinghen
die noet sin inden lichame
toe ontholdeue. Wes gheerne
mit allen vlie yele woerde
spreck slichtelike en sachtelike
ente vredelike. Wes seer waer
achtich. Dine woerde sulle sin
als een eet. en en spreck nye

maant achter sine rugge .
noch en hoer niet gheerne
achterspraken . en en hate
nyment . en wes niet houder
dich in dinen woerden en
seden en versuete dan
ghelt . **N**ymme hylighe ar
mote . **V**lie die onghelike
personē **A**lle die ere der
werlt reken niet weert
Hebbe medeliden mitē die
in hiden is . **W**es mensch in
allen **E**n we dese regule
holt die vrede ihu xpi leuer
in hem .

ANNO 1628 GG

ABCDEFGHIJKLMNOP

Handwritten numbers 4, 5, 7, 8, 24 on a set of horizontal lines.

8285

Jhesus xpus een brudegom
alre oetmodigher ionfrouwe
die daer ghevoeder wort ond'
den lelie. dat is inden reyne
herte die daer is een exempe
laer alre hylticheit en alre volle
romenheit. En alre doechden
altes vo' gheset inder begheer
ten hem na te volghen En on
mits hem weder te stane alle
sonden

Niet dattu wordest anghe
vochten mit houerdien.
Dich an dat exempel dyns ghe
mynden brudegoms ihu xpie die
die di smant. en secht leert van
my dat is sachtmodich en oetmo
dich van herte bin **G**istu ghe

nercht ghe
achtet te sijn **D**ich an dat exem
pel dyns brudegoms ihu xpi .
dat he also oetmodich en onghe
achtet was . dat he was als een
seuckien daer men op tter . en
des niet ghewaer en wort **A**s
he oer spreket doer den pphete
Ic bin een worm en gheen men
sche . en ene verwerpinghe des
volcs **D**ich hoe dat die here der
enghelen gheworden is een last
d' menschen **E**n die sone godes
des vaders gheworden is ene
verwerpinghe des volcs **D**istu
ghenerghet in ghehoersamheit
verfument te wesen . hoe deyne
het schijnt te wesen **D**ich an
dat exempel dyns brudegoms

136
was
ihu xpi dat he ghehoersam tot
ter doet **E**n he seyde myne sijnse
is dat ic doe den wille myns va
ders **E**n als my die vader ghe
bot ghegheue heuet soe doe ic .
Distu truerich slaprich . onghesta
dich in dinen ghebede **D**ich an
dinen brudegom ihu xpi die
soe dicke voer ons bedede . ende
dat he in sijn ghebede dat he so
begheerlike vo' ons strote sweete
te water en bloet **D**istu ghe
ueyghet dine eyghen wille te doe
hoe deyne datter is . **W**erct dat
dyn brudegom ihu xpi secht
Ic en bin niet ghewomen te doen
myne willen . mer den willen
myns vaders **D**istu gheuey

ghet gheerne ghedient te wesen
Dich an omē brudegom ihū
he xpi hoe ons ghedient heeft. En
dat he secht ic en bin niet ghe
comen omē dieft te ontfanghe
mer omē toe dienē. **B**istu in
arbeide gheueghet mit swaer
heit op enē anderē siende. **D**ich
an dat exempel dyns brude
goms ihū xpi hoe dat he mit
groter mynne en vol trouwe
gheuert stont tot hem pne die
an deden. En dat he hem niet
eens en bedaghede of en ont
schuldighede of een drieghede
de woert ghesproke hadde
Weerdstu veroert tot ontfam
heit in enghen op valle of teghe

137
heit of beoeringhe of moeynisse
Dich an dat exempel dyns
brudegoms ihū xpi En sich he
an toe terte tyt in bitterheit
dys herte in alle sine pinen
want he alle dat lyt dat sie
willeu en tot allen swicht en
sine mout niet op en doet En
sonderlinghe sich hem an als sy
hullighe houet vol werue unte
repen hartelike en dicwile ghe
slaghen wort hoe dat he mit
ghebogheden sineen dinstelike
in groter pne die bitter slaghe
ontfenc. Want die serpe wer
ue crone sinu hullighe houet al
toer boerden en ni mit bloede
uat inacten **B**istu gheuey

ghet di toe verantwoerden
Mer an dat exempel d'ns
brudegoms ihu xpi. **S**ich to
werten tyt hem besaemt en
verdultelike swigheute tot
alle den sakeu als of he ee in
mysdaden hadde ghevonden
gheweest syn ansichte neder
totter eerden slaende. **S**ich
gheneeghet tot achter sprake
Sich an dat exempel d'ns
brudegoms ihu xpi. hoe dat
he mit groten mededoghen
screyep op die menschelike
blintheit. **M**er dattu hoer ste
of datme seghet van yemans
ghebreke. **s**ich dat du dat
mer en consentierste **mer** sich

158
an dat exempel d'ns brudegoms
ihu xpi. **D**at he voer die ghene
die hem hem yme an deden en he
bespottē en blasphemeerden bat
en sechde **V**ader vergiff hem
want sie niet weten wat sie doen
Sich dat he seyde totte ioden **W**e
van v sonder sonde is die wer
pe den eersten in hoer. **W**istū
gheneeghet toehaghen den me
schen en tot ydeltre eren. **M**arck
an d'ne brudegom ihu xpi en
sich hem an toe terrie tyt hoe
dat he lasterlike aldus ghedeert
gheroent en mitte conincen
reken staet. **S**ich syn ansicht neder
slaet voer al die schare die daer
riepē d'nnen oen cruceu solde

en hem bespottē als enē dwaes
Dencke oec hoe he seyde **I**c en
soeke myne glorie niet. **M**er des
gheens die myghesent heuet
Distu gheuegher tot curiositeit
Dich an dat exempel d'yns bru-
degoms ihu xpi dat he secht
Myn rike en is van deser werlt
Distu gheuegher tot harde
woerden Dich an dat exempel
d'yns brudegoms ihu xpi dat
he sechde tot sine viant Wrient
waer toe bistu ghetrouwen **D**istu
gheuegher tot vryheit en
boesheit. en dan begheerste to
behaghē in vele woerden. Ner
an dat exempel d'yns brude
goms ihu xpi hoe he voer pi

129
latus stout toe prime tijt
Denck toe he ons ghebonde
en ghebonden en ghepint in
ghluck **E**n hoe sie alle op hē
saghen en segheten hem be
spottende **D**ihesu bistu hier
Oftu een pphete waerste hoe
en voer saghestu dit niet **O**nse
here stout voer hem ghebonde
als een sachmodich lam **E**n
herodes en mochte woert noch
inprakel van hem crighē **E**n
daer omē achte he hem een
sor te wesen en versnaeden
En deden in spotte deden mit
enē laughen witten dede **A**lons
siestu dat onse here niet allene
ene quadye gheacht en is **M**er

oock een so. dat he al dultelike
verdooch **D**ich oen nu hier
al an. als he gheleert wort en we
der gheleert. Dat he ghinc same
lic. dat ainsike na der eerden ghe
slaeghen horende alle den laster
en dat roep **G**istu lichtelic
bereyt toe allen van verloren
woerden en andere dinghe **Neert**
dat dijn brudegom ihesus xpus
secht **D**u biste ghesout ghema
ker. gauc en en wil niet mer
sondighe **G**istu bereyt toe leere
ene andere of to berichte of di toe
toene **D**ich an dat exempel dijs
brudegoms ihu xpi hoe dat he
toe xxx jaren toe swech mitten
woerden **I**n leerde ons mitten

140
werken **D**ite bernert
secht Die wijsheit godes is een
deyne kindekinu gheworden en
onsprekende en gheleghet into
tribbe **H**e en predict hem selue
niet. mer die enghelen boetsca
pen hem **H**ie en louet hem sel
uen niet. mer die veelheit des
hemelschen heers loue hem. **I**
Noch en spreket die tonghe niet
die stal en tribbe roepen tot ons
dat hoey en alle sine ledelens
spreken en prediche hem **I**n
alle sine werke roep tot ons
Clemetus secht nyemant en
sal guen in dat rike d'hemelen
en draghe ene crone bi den he
melschen brudegom **H**er en sy

dat he vsake alre dinghe d'werlt
en sijnre oldere en sijnre eyghens
willen en daer toe alre ydelre
glorien en behaechlicheit der
menschen **D**umte Augustyn
secht aldat een mensche doet in
goeder gheselschap. in rechter
ghehoerthunheit **D**at is als een
offerhande godes. rechte of he
stonde voer den almer en offerde
den sone godes **E**en leere secht mit
ghene dinghen en mach die eyghene
wille en trighelicheit bet vromme
weerden dan dat die mensche ghee
dinct en vrantwoerde. noch en wote
he. noch en berlaghe. alle wat men
sint psoen allene andert of onsecht:
Wistu wete oftu gode hef hebbeste

141
dat prone in desen ses punten

Dat eerste is henestu en gher
lepe dinct lieuer dan god **D**ste
is yeet teghemboerdighen dan god
Daer du dine vlyt meer toe doeste
dan toe gode. dat dat dinct settestu
voet god en boue god **E**n daer om
is dat dyn afgod. Daer dine en mach
stu niet spreken dattu gode hef henest
Dat ander is **I**st dattu wer god niet
laten en wilste. hoe cleue het oec
is. soe en machstu niet spreke dattu
gode hef hebbeste **D**at derde is
is yeet so groet of soe swaer dattu
toer god niet liden en woldeste als
des noot weer. soe en machstu niet
spreke dattu gode hef hebbeste
Dat vierde is. **E**n is di god niet

also hef ome sine gherechticheit
als ome barmherticheit. soe m-
en machstu niet spreke dattu gode
hef hebbeste want god en doet
niemant onrecht. **Wat vyfte is**
alle dat goet dat god ye tede sine
leue vriende. en is di dat niet
alsoe hef als he di dat hadde ghe-
daen. soe en machstu niet spreken
dattu gode hef hebbeste. **Wat**
sette is. **En** is dyn leue alsoe niet
gheschicket dattu alle dunck ne-
meste als vander hant godes
beyde hef en leet. **fer** en vsmact-
heit. rycdoem en armode. in eenre
gheliker danckbaerheit. Als of di
god gheue alle eere op eertrike
en vronde in hemelrike soe mach

142
stu niet spreke dattu gode nyne
ste boue alle dunck. **Nota**
bedet vake en dat andachtelike
lychter dicke en dat beroulike
spreket licht en dat nuttelike
onderwijnt v niet van dinghe
die ene andere benoele sijn. **Wey**
ghert niet lichtelike cleue dinghe
die men van v begheert. **Niet**
en begrypet nimen ene mensche
lichtelike. **Dwint**. **Wint** en ducket
en weset in allen dinghe die nyne
soe suldi ghevoelen vrede van binne
en vwe ene mensche seer sichten

**van xij graden der oemmo-
dicheit**

Die eerste graet d' oer
modichheit is dat die
mensche den aenyt go
des altoes voer sine oghen
hebbe **E**n schuwe te male ver
sinnemisse. en altyt ghedenck
dier dinghe die he gode ghelo
uet heeft **E**n omme weende stede
like in sinen herte hoe dat die
ghene die gode versnaden val
len in die helle omme hoere soude
En dat ewighe leuen bereypt is
den ghenē die gode ontfien
Die and' graet is dat een
mensche niet en mynne sinen
eyghenē wille **E**n dat hem niet
en luste te volbrenghe sine
quade begheerte **M**er dat he na

143
volghe mitte werke die stemme
des herte segghende **I**c en bin niet
gherome te done myne willen
mer den willen des gheens die
my ghesent heuet **D**ie derde
graet d' oermodichheit is dat
hem een mensche omme die myne
godes ghene mit alre onderda
nichheit onder sine ouerste. nae
volghende den herte. daer die
apostel of secht **H**ie is onderda
nich gheborde den vader tott
doet **I**n die vierde graet is dat
die mensche staet in onderdanc
heit hie en sal niet vermoeyt weert
den of vallen ist dat hem overte
of harde dinghe gheschien of
dinghe die hem teghen sin **M**er

ouwe helsen die mit vdenlichheit
sijne consciēte ghedenkende
der sonstijne te secht. wie vol
hardet totte eynde die sal behol
den bliue. **Die vyfte graet is**
dat een mensche alle quade
ghedachte die hem in sijne
herte come. en die quade die
he heymelic misdaen heuet
sine ouerste niet en vhide. me
behe niet oetmodigher behin
ghe. **Die sesste graet is** dat een
mensche toe vreden is in alre
verworpenheit. en hem selue
dumme en omweerdich holt to
allen dinghe die hem bevoelt
worden spreken mitte pphete
Toe niet bin ic gheworden en

144
en wistes niet als een beest bin
ic gheworden voer di. en ic bin
alcht mit di. **Die vij graet is**
dat die mensche niet allene
en bekennē mit tonghen. me
mit inwendichheit sijns herte
gheloue dat he die uederste en
die suodeste si onder alle den an
dere. **Hi spreke mitte pphete**
in oetmodichheit. **Guet is my**
here dattu my voetmodicht
heneste. op dat ic lere moghe
dine ghebode. **Die vij graet**
is dat een monck niet en doe
dan na der gemeene regule
des cloesters. **Of dat die guete**
exempelen d'oltere bewisen toe
toene. **Die ix is** dat ee monck

siue tonghe beware en swighe
hent dat men hem braghet
Want die scrifture secht in
velo sprekens. en mach men
der sonde niet ontgauen. En
een clappende mensche en
sal niet gherechtmerdicht
werden op der eerde. Die
y graet is. dat een mensche
niet lichte bereypt en si toe
lachen want het is ghescre
uen. Een dwaes mensche
verheestet lichtelike siue ste
me in lachen. Die elste is
als een mensche sprekiet
dat he spreke oetmodelike
niet swaerheit sonder lachae
en hebbe luttel woerte en

145
dat siue woerde redelic siue en
dat he niet ropende en si in
siue stemen. Die y graet
is dat een mensche niet
allene mitte herten. mer oer
mitten lichame oetmodicht
bewise in alle siue werken
Inden bedehuse. Inden houe
Inden weghe. of waer dat
he wandert. of staet sal hie
niet neder gheslayghen hoeste
en mitten ghebest. oghen
ghebest inder eerden. Tot
allen vren hem selue schul
dich te kennē van siue sonde.
En laten hem selue dunckē
dat he to hant gheantwoert
sal werden voer dat vneerlic
ordel godes. En segghē altyt

dat die pubulmen seghere da
dat ewangelium van segher mit
neder gheslaghenē oghe here
ic sonder en bin met weerdich
mijn oghe op te heesten totte
hemele **Hier beghint een
suuerlic capittel vanden vrede**
Die hene here ihesus
xp̄us leerte sinen
ionghere indē ewā
gelio In wat huse dat se qua
men dat sie spraken vrede si
in desen huse **Wat onse here**
sinen ionghere leerte dat be
leuede he seluen mitte wercke
Daer omē sprach onse here doe
hie mit blossomē doere tot
sinē ionghere quam **pac vobis**

146
Dat is vrede si mit v Dat is die
alte salichste leere die men inder
tijt leren mach **Want vrede is**
ene tamber des hillighen ghees
tes. en een tempel der hillighe
drievoaldichē vrede is een an
beghin der ewigher salicheit
Want sonder vrede en mach nre
man comen ter grānē godes
noch inden hemel want onvre
de is ene poerte der hellen ende
een in ganch d' ewigher p̄men
Onvrede is quader dan fennē
want onvrede breket den men
sche sine nature en rottet hem
syn leuē. en scheidet hem van
gode. en scheidet den mensche
vand' grānē godes en vdruiet

den hylighen gheest wt synre
sielen. **D**at quaetste saet dat
die dunel sieyē mach dat is
ouvrete. **W**ant die dunel dat
wal weer daer omē so en sieyer
he gheen saet so gheerne ond'
gueden menschen als ouvrete
Want ouvrete is een wech
der onvuldichheit leydende
tot menigher quaetheit. **W**at
ouvrete maket den mensche
traech en onhebbelic tot alle
goeden werken. **E**n onghe
mynt mit gode en mit sinen
enē menschen. **W**ant ouvre
te doet den menschen vcolten
in der caritate broderliker
myne. **O**uvrete is contumacie

147
gode en alle sinē hylighen.
want godes wooninghe is ene
stat des vreden. **E**n die kinder
godes sullen wesen die mote
in vreden wonne. **D**aer omē
secht onse here inder ewange
lien. **S**alich sin die vrede samy
ghen want sie sullen kinder
godes gheheten werden. **G**od
mynt den vrede daer omē
quam he witten hemele in eert
rike omē vrede te maken. **D**a
omē leert he ons inder ewan
gelie vrede. en secht secht hebr
vrede onderlinghe. **D**aer bisal
men bekemte dat ghi myne
loughere syt. **W**ant waer ghe
waer myne is daer en is

gheen onvrede want die my-
nende mensche is goedertieren
sachtmodich en vdrachtic. Daer
bi mach men den menschen be-
kennē of he mid gracie si of niet
want ir segghe v dat v waer
datter onmoghelic waer dat ee
onvredesam mensche in den hemel
quame. of dat oec een onvredes-
am mensche quame tot recht
myne of te tot schouwen den le-
uene. Want in onvreden en
mach die mensche myne noch
bekennē. Want alle die guede
werke die de mensche doen
mach yagher die onvrede als
ten scoyten wt. Want onvre-
de is een berouer der gracie

140
godes en sijne godeliker my-
nen. Si he is een vwerker en
een vermeerre andere quaeth-
en myer sonden. Want onvre-
de is een kint des diuels. en
he is ghenodet totter hellen
Want die eerste onvrede dien
adam en eua hadde in den pa-
radise hadde die quam wt den
diuel. Want wanneer die me-
sche in onvreden is. so is die di-
uel sijn gheselle en helpt hem
stoken en blasen dat vuert der
onbescheidenheit. Want die on-
vredesame mensche is een
ghenouwe diene en werker
des diuels. en he holt den
diuel ene herberghe op in he

te he comen en toe storme
en toe striden en perlemere
te maken. Want dat die du
uel niet en can toe bregghen
bi hem seluen dat bregghet
he toe bi den onvredesamen
menschen. **E**n sonderlinghe
mit quaden wilen die hem
niet en sinnen. Daer omme
quam die duuel eerst etot
euen dan tot adam omme hoe
te becoeren en te valle te bren
ghen want he sie traucker
kende van den man. Die
onvredesame mensche is des
duuels messelgier want he
en v'driet gheens arbeides
noch onvredes noch onruste
te maken. daer om is die ou

149
vredesame mensche die duuel
gheht. want die duuel is
een ewich onruste en onvre
de sijne selues. en alle der
gheenre daer he bi is. **D**a
omme is he duuel gheht. **W**ar
he is des duuels kint. en
een eef ghename daer ewi
gher droefheit. **W**ant onvre
de en is gheenre ere weert
van gode noch vanden me
schen. **M**er vrede is ghe
nupt inden hemel en inder
eerden. vande gode en vanden
gueten menschen. **V**rede is
een spieghel d'waerheit. **W**ar
in vreden wort die waerheit
bekent. **W**ant vrede is en
sust' der enghelen en en eef

ghenome d'ewigher vronde
Brede is alre eren weert
Hie is seker quaet dies niet
en eert noch niet en begheert
Brede is witten hillinghen
gheeste ghebloten en den
hillinghen gheeste ghelic bre
de verblidet alle die ghene
die hem ontfien en leidet
sie inden hemel want he is
een der doechten die niet mis
doen een mach hie is ghelo
uet vanden eughelen ende
ghemynt van gode want
he regniert in groter eren
inden rike d'hemelen wat
brede is ene weerdinne van
vande rike godes En daer

150
maet
en mach niemant in come
he en doet des vreden poer
te gaen Alle dat inden ewi
ghen leuen is ten vrede on
ter danich larede is een on
verdruckelic gheselle die
van gheene droefheit en
weert wantter is ene fontey
ne d'grauen en ene crone
d'ewigher glorie en ene fier
heit alre doechten Daer om
is he ghemynt van alle den
ghene die van gode voren
sijn want hoe vele goeder
werke die mensche doet en
is die brede sijn gheselle niet
inden werken so en is hie
gheene gracie van gode weel

dich **W**ach leyder wat doet
menich mensche al gueter
werken daer he ver nime
loen en sal of ontfien van
gode ouermits sijne on
bredesamheit **D**aer hyt al
mede versteruert voer den
oghen ghodes **D**aer ome
solde die mensche vrede soe
ken mit alle sijne herten
en holden hem der dinghe
lele ledich die hem sine vre
de beneme moghen en on
vrede in brenghen moghe
Mer die ouvresame men
sche is so houerdich in hem
seluen dat hem sijn dinc
soe guet dancket wesen dat

151
hem gheen onvrede een ver
briet ome sine quaden crich
mede toe beholden **D**ie aldus
oubredesam in hem sin en mit
ten ghene daer sie bi sin dat
is een seker teken dat sie
nye en smakende in hore siele
der hemelscher melodye van
hyt boue **N**och der godliker
soeticheit die god den ghene
ghenet die hem in vreden diene
Want vrede is een tempel daer
men gode in dient en schouet
In ten trisoer godliker hey
melicheit en hogher tomen
pelaten **M**er men vint vele
menschen die daer in hebben
vrede dat men he ghehoersam

is en als men hoerē willen
doet so dunctet hem dat sie
dan groten vrede hebben
wantter dan guet nae hoerē
willen. Desen vrede hebbe
oec die heydene en die iode
mer mit desen vrede en sullen
sie niet comen in die poerte
des ewighen leuens. noch in
dat rike godes besitte. waer
tet is natuerlike vrede die
mensche gheerne heeft dat
men goederen en onderdanch
si. Die vrede die te mensche
daer in heeft dat hem die
creaturen toe willen staen
in onderdancheyden. die vrede
te mach in swarē souden

152
bestaen. dan en is die vrede
niet den god mynt. Mer
godes vrede is. als die men
sche daer in vrede nemet
dat he gode onderdanch is
niet te verdraghen omme gode
vrentlic en goedertierlic.
dat op sine namer vallen
mach. Ist fraude. ist oneer of
verlies van vrienden of van
goede van tribulacien of ver
driet dat op den menschen
vallen mach. Ist dat he in
alle desen in ghewarighen
vrede bliuet tussche hem en
sine gode. Also dat sine myne
en sijn ernst wasse en meere
tusschen hem en god. dat is

ghewarich vrede **D**esen vrede
hadten die hylighen **I**n wat
toghen en verdriete dat sie
waren dat bewiseten sie daer
mede dat sie god mynneulike
baden voer die ghene die hem
tormenten of liden an deden
Die en baden niet allene vo'
hoer vrienten meer oer voer
hoer viande **W**ant sie lenens
te in ghewaren vrede mit gode
Daer omme sin sie nu porner
of borghere des ewighen le
uens. en kinder d' ewigher
salicheit **D**aer omme sinmet
sinte Augustinus vander salic
heit des vreden en secht
Vrede is ene puerheit d' sp
ne. en eenvoldicheit des heren

153
en een bant d' mynne vrede
benemer trich en scheider oz
loghe en tredet houerdie oud'
die voete **V**rede ghesellet con
trarie. en voeghet viantscap tot
broderliker mynne. en is allen
liden ghesellick **V**rede en vrede
en wil niet houerdich sin vrede
en beholt niet eyghens **D**oe
wie vrede heeft die beholdene
en dies niet en heeft die soeke
Want soe wie sonder vrede wort
ghevonden in sin lesten eynde
die wort vdecht vanden vader
ontceerst vanden sone. en ver
scheyden vanden hylighen gheest
Daer omme segge ic voer waer
dattet omoghele waer dat een

onbredsam mensche inden
hemel quame. Die onvrede
sine menschen. sin. en als sie
van hore quader naturen
met steruen en willen. Mer
altoes suauwē en biten op
den ghenen daer si bi sin
ghehe enē verwoeden honte
Daer is hoer lenen gode on
eerlich en hem seluē onoerbaer
lic. En hoer enuskersten onstic
hich. want sie sin den dmiel
ghehoersamich en met gode
want dat die vader sine sone
in verrike sande en die sone
gheboze wort en die weert
predicte en teerde en te lesten
andē cruce sterf. Ende dat die

154
tellighe gheest hier neder qua
op den purter dach dat wara
chte god al van grondeloser baz
herticheit en van groter mynne
omē vrede te maken. En hier
omē is die onvrede fame men
sche is warrarie d'hilligher drie
boldicheit. en en is niet weert
dich te comen voer den oggen
godes. want die mensche die
mitten menschen ghenen vre
de en hebbe noch en begheren
die u en is van gode gheere
eren weert. want sinte
pauwel secht wat die mensche
hier seydet dat sal he ghinder
weyen. Want die onvrede sa
me mensche altoes onmyne

seyet. Daer omē sal hie die
ewighe droefheit meyen.
Die onvrede same mensche
draghet seyn op synre ton
ghen als die slanghe. Daer
omē hier sie onse here slanghe
kinder inder ewangelie. Ende
sechte ghy slanghen kinder
hoe moechdi quiet spreken
want ghy sel en quiet sijn.
Want van volheit des herte
spreket die mont. Die on
vredesame houerdighe men
sche is ondancbaer sine orient
vandie dat he hem doet. En
he en ghedencket gheenreol
tel trouwen noch weldden
die gheleden sijn. Als men altoes

155
is nae sine wille. He wil
dat men sine ongheredi
gheit en onbescherdenheit
verdraghe. En hier omē is
he inder ghehe en he is ver
smaet van gode en van sine
enghelen. Want houerdye
en onvrede en onvrede is
witten hemele ghetorpen
en sie en hebbe daer gheene
stede. Houerdye is alles on
vredes een beghin die van
anbeghine d'weert ghewest
heuet. en die sijn sal totte eyn
de d'werk. Onvrede is witt
houerdye ghecome. Houerdye
en onvrede sijn des dinnels
kinder en sie dienen hore vad

mit groter tromwen. en hoere
heyder loen is pamer en droef
heit sonder eynde. En sie sullen
sijn ghecroent mit ewighe sanc
Want unte waren daer sie hier
mede ghemeren hebbē. daer sal
men hem ghinder mede weder
meten. Want onbrede heuet groet
pamer ghemaket in eerrike
Die paghede adam witten para
dise in groter ellende. en sette he
in vresen der doet. Onbrede be
droeft weduwe en wesen. en ma
ket oerloghe en strijt en bren
ghet menighe mensche ter doet
Onbrede same mensche die hoer le
uen en hoer werken aldus den
dunel offeren onwids hoere on

156
vredesauheit den mach hoer
lene wal rouwe. want sie hebbe
helle hier en ghinder daer. On
sullen sie hoere quader uan
ren sterne en wederstaen. En
doen als sinte gregorius leert
en secht. **I**c sal den sonden
sterne en wederstaen op dat
ic niet ewelike en sterne
Brede is een voerhoeder der
ewelker doet. want he is een
wal gherempert reghen mit
mepe die vele vruchten bren
ghent en menighen vbbter
Brede is ene gheestelike blome
der doechte die elken goeden
mensche vhoghet des breiden
achter brenghet vele guede

vruchtē want he is altoes
versche en nat van hemelsche
begheerten en godliker ghenade
den. vrede is ene moter des hil
lighen gheestes. Vrede is ene
celle d' hyltcheit en marel der
vrouden. en ene crone d' glorie
En he is ghenut van gode
als ene wal ghesierte bruyt
horen brudegom. Nu laet ons
gode bidten dat hie d' ons vunt
le mit sijne gracie en ghenade
den dat wi den ewighen vrede
te hier bouen mit hem besite
noten in ewicheit. Amen

159
Desen aghelcreuen woerden leerde
onse lieue here sinen apostelen ende
is die salichste leere diemen hier in
tijt leeren mach **V**rede si mit u

Ase here spreect en leert
sinen iongheren inden
euangeli. **I**n wat huse
dat si quamen dat si sou
den segghen **V**rede si in
desen huse **E**n dat onse here leerde dz
volbrocht hi selue. Daerom sprac hij
doe hi beslotenre doer tot sinen iogen
ren quam **P**ax vobis. dat is vrede si
mit u **E**n dz is die salichste leer diemē
inder tijt leeren mach. want vrede is
een camer des heilighē gheests ende
een tēpelder dienoudich; **V**rede is
een beghin der eewiger salicheit wāt
sond vrede so en mach nyemāt comē

totter graciën. Ende sonder vreedeso
en mach nyemant comen inden he/
mel. Want onureede is een poert der
hellen ende een inganc der eewigher
pijnen. Onureede is quader dan ve/
nijn. want onureede crant des men/
schen natueren ende cort hem sijn le/
uen ende scepten van gode ende van
sijnre graciën ende driht dē heiligen
gheest van sijnre sielē. Dat quaetste
dat dpe duuel in die werelt saep
mach. Ende want dat die duuel wel
weet soe en saept hy gheen dinck lie/
uer onder goede menschen. Want on/
ureede maect den mensche traech en
onhebbelick tot goeden wercken. En
onghemint mit gode ende mit sinen
euen kersten. Houerdie doet den mē/
sche verrouden in caritaten der broe/
derliker minnen. Onureede is con

160
trarie gode ende alle sinen heiligher
Want gods woeninghe is een stad
des vreedē. Die kinderen gode wil/
len sijn sy moeten in vreedē wonen
Daer omme sprack onse heere inder
euangelien. Salich sijn dpe vreedsa/
miche. want si sullen kinderen gods
gheheten sijn. God mint den vreed/
samigen. en daer om quam hi in aere
rijck. ende daer om seyt hy tot eenre
ander stad. Hebt minne onderlinge
daer bi salmen wetē dat ghi mijn ion/
gheren sijt. Daer ghewarighe min/
ne is daer en is gheen onureede wā
die minnende mensche is goedertie/
ren sachtmoedich ende verduuldich.
daer bi machmen hem bekennen.
Want ich segghe u voerwaer dattet
onmoghelick waer dat een onureer/
saem mensche quame totter rechter

waerheit of ten scouwendē leuē. wāt
in onuredē so en mach men goden niet
scouwē noch kēnen noch minnē. wāt
die goede werckē die die mēsche voer
of na doē mach die iaecht onuredewt
als si coemt indē mēsche. wāt ōurede
is een rouer ō graciē gods en sijnre
godliker minen. En si is eē vwecker
en vniwer ouō quaeth; en nieuwer
scandē. Wāt onuredē is eē kint des du
uels. een hupfghenoet der hellē. wāt
die eerste onuredē die adā en euahad
dē indē paradys die quā wten duuel
En wāneer dat die mēsche in ōurede
is so is die duuel sijn geselle en helpt
hē stoken en blasen d; vuer der onbe
scheidēheit. wāt die onureedsamige
mēsche is des viants getouwe want
hi hout dē viant altoes sijn herberch
open in te comē om te stormē ende te

161
striden en nieuwe plemēt te maken.
Wāt dat die duuel niet toe en can brē
ghē bi hē seluen dat brengt hi toe mit
onureedsamige mensche en sonblin/
ghe mettē quadē winē die hē niet en
scamen. Daer om quā die duuel eerst
tot euen dā tot adā haer te becotē en
te valle te brengē wāt hise cracker hē
dedan die mā. Die onureedsaē men
sche is des duuels mostelgier. wāt hē
en vdriet gheens arbepts noch gheē
re onrustē daer hi twist mach maken
in dien is hi den duuel gelijc. wāt hij
is des duuels kint en erfname der ee
wigher droefnis. Die onureedsaē mē
sche gelijc dē serpēt dat altoes blaest
en steect alsmēt roert. Onuredē en is
gheēre eren waert van gode noch vā
den mēschē. Mer die vrede is gemit
inden hemel ende inder aerden van

gode en vā alle menschē **V**rede is een
spiegel der waerheit; en in vreedē wort
die waerheit bekēt **V**rede is eē suster
der enghelē en erfghename der ewi-
gher vruethden. **V**rede is alre eeren
waert. **H**i is seer quaet diese nyet en
hout noch en behout **V**rede is wten
heplighen gheest gheuloten en is dē
hepligen gheest ghelijc. **V**rede vbljct
alle die geen diē ontsaen en laetse in
dē hemel. **W**at vrede is een heer der
duecht die niet misdoen en mach. **H**i
is gheloeft vandē engelē en gemint
vā gode. wāt vrede regneert mit gro-
ter eeren indē rjch der hemelē. **V**rede
is een wtvercoren waerdinne en nie-
mant en mach inden hemel comē hy
en moet doer des vreden poert gaen
Al dat inden eewighen leuen is den
vrede onderdaen. **V**rede is eē onner-

162
drietelic gheselle die vanghenen ver-
driet en weet **W**ant vrede is een fon-
teyne der gracen. een crone der glori-
en en tierheit alre duechdē **D**aer om
is die vrede ghemint van alle dē ghe-
nen die vā gode vercoren sijn. **W**ant
hoe veel goeder wercken dat die mē-
sche doet en en is vrede sijn gheselle
niet inden wercken die en sijn gheen
re gracen waert noch vdiēntē inden
rjche gods. **M**er inder hellē so mach
men daer een luttel of vlicht worden
want sijn pyn te minre wesen soude
Mer weehē die gene die daer coeme
Hier om soude ope mensche gaerne
vrede houden mit alsijne herten.
Ende houden hem dier dinghen le-
dich die hem vrede benemen moch-
te ende onvreedsaemheit in mochtē
brenghen **M**er die onvreedsamige

mensche is alsoe houaerdich in hē sel-
nen dat hē sijn dinc so goet dunct dat
hē gheensdincs en vdrict vā onuredē
om sinen quādē crijch mede te behou-
dē Die aldus onuredsae sijn mit hē
seluen en mirtē ghenē daer si mede o-
me gaē dat is een seker tepken dat si
npe en ghesmaectē in hoerre sielē der
hemelscher melodie van daer bouen
noch der godlijker soerichept die god-
den ghenē gheuet die hē in vrede die-
nen **W**āt vrede is een tēpel daer men
gode in scouwet en een trisoer o god-
licker minnē en der heymelichept en
der hoger contēplaciē **M**er men vint
veel mēschen die daer in vrede hebbē
dat mē hem gehoersaem sy. en als mē
doet d; si gebiedē so dunct hē d; si gro-
te vrede hebbē want het dan gaet na
horen wille. **D**ese vrede hebben oeck

163
die hepden en die ioden **M**er mit dese
sen vrede en sellen si niet comē ten ee-
wighen leuen noch darrijke gods be-
sittē want dat is natuerlic vrede dat
die menschen hem onderdanich sijn
van dien dies hij begheert en hem
goedertiere sijn Die vrede die die mē-
sche daer in heeft die mach in swaren
doorfondē staen en dat en is die vrede
niet die gode mint. **G**ods vrede is d;
die mēsche dat in vrede neemt dat hij
god daer of onderdanich si dat hi alle
quaetheit om sinen wil verduidelick
draghe dat op sijnre natuerē vallen
mach. en in allen ghewarigen vrede
blinc tusschen hem ende sinen god
dit is ghewarigen vrede en dese vrede
hebbē die heilighē in wat tribula-
cie dat si sijn **D**at hebben si wel bewe-
sen in dien dat si gode minlick baden

voer die gheen die hem torment en li-
den aen deden. Si en badē niet voer
haer vriendē mer oec voer haer vian-
dē. Wāt si dus leefdē in gewarigē vre-
de daer o sijn si kind gods indewich;
Daer o scrift sinte Augustij vā dē sa-
lich; des vrede en spreect. si is eē puer-
heit o sinnē gesaetheyt o gedachtē. eē
uoudicheit des hertē en een bant der
minnen. Vrede beneemt scelden orlo-
ge en strijt en tredethouardie onder
die voer vrede vereenicht die contra-
riedingen en voeghet vyantschap ter
broederliker minnen en is allen ludē
ghesellijc. Vrede en heuet genē crijch
om dat aertliche goet. Vrede en wil n;
houaerdich sijn. So wie vrede heuet
hi behoudē dies niet en heeft hi soec-
ken. Want so wie sond vrede ghevon-
den wort in sinen vterstē hi wort on-

164
terft vanden vād. En veroerdelt vā-
den soon en verscheiden vanden hep-
ligen geest. Hier om segic voerwaer
dattet onmogelic waer dat eē onure-
delic mensche quame totten ewigen
leuē. Wāt onuredsaeim mensche sijn
vanquader natuerē en vā argheren
bloede dā vreedsame mensche. En als
si haer quadenatuer niet wedstaen
willē. Mer altoes snauwē en bitē op
die geē daer si by sijn gelijc dē vwoedē
hōdē oneerlic gode en hēseluē. En ha-
rē euē kerstē onrustelic wāt si sijn dē du-
uel gehoersaē en n; gode. Wāt d; god
die vād sijn soon hier neē sende in aere
rike en geborē wort en hi in die werlc
pōdicte en leerde en tē lestē andē cruce-
sterfē en die heilige geest hier neē quā-
pirter dage. D; wrocht god al vā grō-
deloser minē en grōt oisermhertich;

om vrede te makē. En in desen is die
onureedlaem mensche gode contra-
rie en der heiligher drieuoudicheyt
en en is niet waerdich te comen voer
den oghe gods. want die mitten mē-
schen gheen vrede en pleecht noch en
begheert hi en is gheens vrede waer-
dich. Want sinte pauwels seit **Ma** dat
die mensche hier saeit soe sal hi ghind
maepen. Die onureedlaem mensche
draecht dat venijn op sijnre tonghen
also die slange inden staert doet daer
om hietse onse heer slanghen kinder
inder euangeliē en seit. **Hi** slanghē
kinder hoe moechdi goet spekē wāt
ghiseluequaet sijn. wāt van volheyt
des hertē spreect die mōt. Die onureed-
laem houaerdige mensche is ondanc-
baer sinen vrient vanden goeden dz
hi hem doet. **Hi** en ghedenct gheenre

165
onder trouwen noch weldadē die ge-
leden sijn. En als mē hem altoes niet
en is na sinen wil. hi wil dat men sijn
onbesteydenheyt vdrage en in desen
is hi lucifer ghelijc. hi hout so veel vā
hem seluē dat god noch gheen heilich
hēen ghenoecht mer hi is vermaect
vā god en vā sinen enghelē. **Want** ho-
uerdie en onurede sijn wtē hemel ge-
worpen en si en hebbē daer gheē stat
voertmeer. **Houerdie** is een beghin
alre onuredē die gheweest heuet vā
beghin der werelt en sal gheduerē tot
ten eynde. **Onurede** is wt houaerdie
ghecomē en houaerdige mēschen sijn
kinder des duuels en dienē harē va-
der mit groter trouwen. En haerret
beid sonē sijn iāmer droefheit en scā-
de. wāt mitter matē daer si mede ge-
meten hebben sal mē hē weder metē.

En dat is grootrecht want onurede heeft groot rammer gemaect in aere rijk hi naechde adam en eua wten paradys in groter ellēde en seise in vresen vand' doot. Onurede bedroeft weduwen en weesen en maect oerloech en strijt en bringt menigen mensche totter doot. Onureedsame menschen die hem seluen en al haer wercken aldus den viant offerē ouermits haer onureedsaemheit. Dien mach haer leuen seer rouwen. want si hebbē hier een helle en hiernaemaels. In der werelt doen si den ghenen daer si by sijn dicwyl onurede en leet. En in der hellen wylstechē die duuel in haer cleet. Daerom souden si haerre quader genoechten der uen en wederstaen. En doen als sinte gregorius leert en seic. Icsal der sondē en der quaetheit ster/

166
uen op dat ick niet eewelke en sterue. **V**rede is een bescherminge vander ewiger doot. **V**rede is een ghetēpert reghen inden mepe en niet indē winter die veel goeder vruchtē maect en menigen mensche verblijt. **V**rede is een gheestelike bloem der duecht die elcken goedē mēsche verhoecht. **D**es vreden acker brenghet veel goeder vruchten want hi is altoes versch en nat vandē hemelschē douwe. **D**e godliker genadē dair o draecht hi vruchtē hemelscher melodien der godliker ghenaden. **D**aer om draecht hi vruchte der hemelscher contemplacien ende der hoger melodien. **D**es vreden boomgaert draecht altoes vruchtē vā edelen smake. **A**ppel van garnatē noten mussaten ende ander vruchtē vā goed cracht diese leeft is wel bedacht

Grade v dat ghi in des vreden boem
gaert noten gadert. En en doegghē
niet dat is v quaet. Vrede is een leuē
beboemgaert der sielen daer alle sa/
licheyt in telesen is. Vrede is eē moe/
der der minnen en een kamer des hei/
lighen gheests. Vrede is een stoel der
heplicheit een mantel der vroechden
en een crone der glorien. en is gemit
van gode als een wel gecierde brunt
haren brudegom. **V**laet ons gode
biddē dat hi ons soe veruolle mit syne
godlijcker graciē en ghenaden.
Dat wi totten ewighen vrede moe/
ten gherakē en met hē besittē hier bo/
uen. **D**es gunne ons die vader die so/
ne en die heplighe gheest. **A M E N.**

Sheprendt Tot Hemsterdambid
hepligher stede.

154
Eene schoone lere en onderwijp
singhe van berou. en van der bijcht
Ende van voldoen voer die sunde
En oeck een schoone lere hoe men
biddē sal als men totten heilighē sa/
cramēte sal gaen

Inte Ambrosius secht.
Ten is gheen sekerre tei/
ken. dat god den mens/
chen alle sine sunde ver/
ghift of vergeue wil. dan dat die sun/
der sine sunde bekēt. hoe groet hoe
manichuoldich. hoe onmaneerlick
en quaet. ende hoe lāghe he daer in
gelegē heft. Item daer om sal men
dese nageschreuen punten holden.
Ten eersten so sal een mensche alle
dage eens allecne gaen in een hep/
melicke stede. ende settē hem neder
en suchten en ouerdenckē .x. of. xij.

vā sin meeste sūde en sal spreke al
dus. **O** lieue heer iesu criste ich bin
die arme sundige mēsche de also ve
le sūde gedaen heft in der stede en
oock op der stede en in manieren.
etcetera. en mitte personē so groete
sunden etc. **O** lieue here ghi hebt
mi also vele liefte bewesen en heb v
mynē lieue vader so onmenschelic
ken droemt. **O** mi o mi o lieue he
re mi duncket dat beter weer dat ic
npe geboren en weer dan ic v mijn
went aldus droemē salde. **O** lieue
here ich bin weerdich dat die godli
ke en menschelicke wrake ouer my
gaet. **O** ghi alle creaturen staet op
reghen mi en doet wrake ouer on
sen schepper ouer mi armē misdadi
ghē mensche. **O** we mi. o we mi ic
bin des een oersake dat god gecru-

150
cet is o we mi want ich hem seluen
gherucet hebbe mit mynen sūde
o here wa vele menschen fitten in
der hellen de vele min ghesundiche
hebben dan ich.

Item daer nae sult ghi dencken
troesteliche punten en en sult nicht
te seer schynen op dat ghi v niet en
verderuet. **D**encket aldus. **O** lieue
here god al heb ich aldus vele ghe
sundicht in v noch en wil ich niet o
triuelen. **E**n dat hier om wāt ghi
mi desen rouwe geuet. **E**nde oock
daer om want ich heb gehoert hoe
minlich dat ghi petro. mariē mag
dalenē. den moederener. dē vroukē
in ouerspeel. dauid. ezechie alle ho
re sūde vergeue hebbe. **E**n hoe dat
se na hore penitēcie glorioser opge
staē sint en vreliker en vpriger ge

mordē sint dā si te vorē werē. o lie-
ue here god solde ic nu d'wuelē gi
staet voer mijne dore en cloppet en
biddeet mi dz ic mi bekerē sal gi spre-
ket doch seluer dat ghi om der sun-
derē willen mēsche geworden sint
En dat die heilige hem verbliden
als een sinder hem bekeeret. O lie-
ue here ic bekerē mi tot u. o here ont-
farnet u mijne. **I**ck bin dat vlozē
schaepkē dat ghi getrouwe hierde
ghesocht hebt xxxij. iaer. **G**hi hebt
gelecht dat gi dit scaepkē niet slaen
en wilt. mer dat gi dz op uwe schul-
derē draghē wilt to den anderē die
daer sijn in die weyde der ewigher
glorie. **I**c bin die vlozē soen ic hebbe
in den hemel en in u gesundicht ick
bin niet weerdich u kint te sijn. **O**
here ic bin die knecht die .x. duisent

169
pōt schuldich is ick en kan u niet be-
talē. **I**c bin de opēbaer sundige mē-
sche o lieue here wilt mijne ontfa-
men. **O** lieue heer sprekt doch een
woert en maket mi gesont. **O** lieue
here en laet an mi niet verloren sijn
dat lāghe sparē u vake ropē. u soete
lic vmanē och lieue here en laet my
niet ontgeldē mijn langhe dwelen
mijn lāge verbepdē mijn cleyne be-
teringe. O lieue here ic weet lāghe
in der hellē begraue en hadde nu u
goetheit niet ontholdē. **O** here ick
begeer een soone ick bekenne mijn
misdaet. ick bidde ghenade ic kusse
die roede uwer straffinge ick hebbe
dat duisent en duisent werf verdient
ick bin ghetuych ouer mi seluen ick
wil des gans bi uwer barmherri-
cheit bliuen mer lieue here ghi hebt

olp en mijn waer wt dat ghi kunt
saluen en slaen. **B**ehodet mi o mil-
de verlosser van den groten jamer.
En doch soete god so begheer ick o
sachte hat en laet mi in stadē staen
uwē bitterē doet en o durber bloet
doer mi ghegotē en gestort. o open
herte doerstecken voer mine sundē.
Ende als ick rumē sal dese ellende
so en wilt mi dan doch niet verlatē
Mer laet mi arme mēsche dan o ge-
rouwe herte schynen en entspreyt
die armen uwer godliker ghenadē
en uwer groter ouerulodiger barm-
herticheyt en wilt mijn arme nacte
hele ontfanghen. also ghi die siele
des moerdners aen den cruce des-
pen **D**oer den vader ende den soen
ende den heilighē geyst **A**men

170
Als die sundighe mensche aldus
sine sunden beschreyt heeft dan sal
he hem beuaren voer ydelē woer-
dē. voer quaet geselschap. voer yde-
le feestē. ende he sal god neerstelick
vruchten ende ontfien.

Een schone lere vander biechten
en een onderwysinghe.

Bouen alle dinck sal een mensche
die ghesundiget heft soeken. cenen
goedē wijlen bÿchtvader wāt an-
ders gelijctet dat de cene blinde dē
anderen leydet so vallē hi beyde in
den grauē. **I**tem als die sun-
der grote sundē onder heft als sun-
den teghē die natuer. ofte ouerspil
dat he dan wāge ende segge. **H**ere
hebbe ghi oer des bÿschops macht.
wāt anders en weer die bÿcht niet
recht. dat en weer i nodē des doets

Item alle goede kerstē mensche
biechten te minstē vierwert in den
iaer. **I**tem voer die biecht salmen
ouerdencken. ofmen die penitencie
gehouden heft. **I**tem men sal ouer-
denckē op wat stedē datmē sint de
tijde geweest heft. en wat sunden
datmē daer en daer begaen heft ho-
mē de ryt togebracht heft. **I**te wat
sunde men gedaen heeft teghē den
ghelouen ende den gebode godes
ende alle onse salicheyt. **A**lsmen
dit also ouerdecket so salmen gaen
in de kercken in een heymelicke ste-
de en ouerdencken. **O** lieue here de
se sunde heb ick alle gedaen sint mi-
ner lester biecht. **A**l hadde ic doe op-
gelet v te doen eene beteringhe. **O**
mi ick en heb v dat niet gehouden.
Ick bidde v o lieue here geuet mi

171
gracie ghelijck te biechten en dat ic
mi voert beware voer alle sunden.

Item gaet dan totten priester en-
de biechtet oetmodelickē gelyck of
ghi na der biechte steruē soldē denc-
ket niet dat ghi den mensche biech-
tet. **E**nde alle die sunde die ghi mit
waerachtigē berouwe biechtet die
en mil god nūmerniet weder ghe-
dencken. **I**te biechtet om standen
der sunde. **D**at is hoe mānichwert
Mit wat personen. op wat tyden.
ende waer om. ende en noem niet nie-
mans name. **A**s v die priester ab-
solueert so voldeet dan uwe handē.
want ghi ontfanget een heilich sa-
crament.

Hier na volghet eene schone lere
hoe een mensche biechtē mach van
allē sinen sunden

Iegheue mi schuldich gode vā he
melriche d̄ heiliger iōcfrouwe sūte
mariē en alle gods heiligē en v̄ prie
ster dz ic mi swaerlic en menichuol
delic besundicht heb in minē leuen
Ten eerste mael indē seue daetli
kē sūde mit houerdie mi dicwīl te
v̄heffe bouē anderē lude houerdige
moerde te spreke mittē herte houer
delikē te dienke en dat te volbrēgē
mitten werckē dat ic mi dicwīl ge
tziert heb mit clederē op dat ic dē lu
de behagelick mochte wesen beide
mit quade gedachte en mit quaden
wille **E**n oech dat ic mi vake bero
met heb vā minē sūde wāneer ic se
gedae hadde **H**oe ic mi anders ont
gaen heb i eniger maniere d̄ houer
dicheit daer geue ic mi in schuldich
op die barmherticheit godes en be

172
geer daer vā genade. **T**en āerde
mael heb ic mi besūdicht ouermits
gpricheit wāt ic vake begeert heb d̄
werlt eer en rīcdō. en ic mi des dīck
wyl bedroeft heb als ic se niet d̄ri
gē en cōde vake daer na gestae heb
nūt woerde en mit werckē of ich se
had mogē d̄rige dz ic mi dan daer
mede wolde beholden hebbe inder
werlt lof op dat ic dē werlickē mē
chē te behageliker had mogē wese
Hoe ic mi anders d̄rgaen heb i eni
ger maniere der gpricheit daer ghe
ue ich mi in schuldich op de genade
godes en bid daer af genade **T**en
derde mael heb ic mi d̄rgaē mit on
kuisheit i menigerlep wijs en mit
menigerhade plone de te volbrēgē
Sōwille heb ic mi daer mede d̄rgaē
mit and lude op dē heiligē dach. op

heilige aende dick heb ick mi oeck
ontgaen op hoechtijden mit bosen
wille mi te versellen mit ander lu-
de dick daer mede heb gespeelt en-
de aengerast mit quaeder begheer
te somtijts mi daer af te make qua-
de onbetamelike genoechte. oeck
heb ic mi seluen dicke verwecket in
der onkupscheit en in geene wijs
die becoringe te wederstaen. **Dick**
wyl heb ic my daer in bedroeft als
mi de natuer niet bereit en was dy
werck te volbrenghe so wal als mi
die quade wille daer to bereit was
Dick heb ic mi ouer ghegeue mitte
wille en hadde de onkupscheit geer-
ne volbracht hadde ick altoes die
macht gehadt dat te vollēbringen
inder natueren. **Dick** bin ic beulect
gheweest in mynē slaep **En** als mi

173
sommwile quade vleysliche begeer-
ten voer syn comen in minē hinnen
die en heb ic ter stont niet geset wat
minē herten mer ick heb daer lage
in gemerret mit quade wille. **Dick**
heb ic ander lude begeert en mi be-
reit totter onkupscheit en sulik ge-
selschap gesocht en minē vlyt daer
toe gedaen te gaen van straten tot
straten en te dansen om die te beha-
gen. **En** dat noch quader is heb ick
dick ander gesellen gebracht bi die
vrouwen en meechde ende heb des
een oersake gheweest so dath hore
wille daer af gecregē hebben. **Hoe**
dat ick my anders ontgaen heb in
eenigher maniere der onkupscheit.
daer in gheue ic mi schuldich op de
barmherticheit godes ende begeert
daer af ghenade. **Ten** vierden

mael heb ick mi besundicht in hate
en in nide dat ic mi wakē heb durou
wet en oblit vā and lude ongeluck
en heb mi bedrouet vā and lude ge
luck. **W**akē ander lude sundē te ont
holdē en die te gedēckē op dat ic se
doert achter hore rugge seggē mach
te hē daer mede te bet te vlschemen.
Wakē heb ic ander lude goede ghe
rucht benyt. en sommēlen mit raet
en mit daet. **W**aken so heb ic kuyf en
onruste gemaect tusschē vriendē en
mi heft lieue daer to geweest als ic
dat van and lude sach en en heb die
niet to vreden gheset als ic nachtāt
mal had magē doē **S**and sake bin
ic nake toernich gewordē op mijn
euē kerstē mēschē en heb ic gestoert
mit moerdē nake heb ic ouer hē ge
sprakē dz schādēlic en lasterlic was

174
en bewylē gelogē was. **W**akē ouer
mits haet en nyt heb ic hem schade
en hūnder ghedaen sommēlen aen
hoer goet. sommēlen aen hoer eer.
Hoe ick mi anders ontgaen heb in
eniger maniere vā haete en van ny
de des gheue ick mi altesantē schul
dich op de barmherticheit godes en
bidde daer af genade. **E**n vūf
te mael heb ic mi besundicht als in
oueretē en drickē. **W**akē heb ic mijn
vastel dagē te broken die geboden
syn vāder heiliger kerckē sond noet
dick heb ic die spise en drac genomē
te outyde en daer meer genoechte
in gesocht dan ic solde **E**n sommēle
die spise en drac so oueruloedich en
ghyrlie genomē heb dat mi daer af
quellick wart of dat ic die ouer gaf.
Sommēle heb ic ander lude toe ge
B

dröcken en meer doen dricken dan
si vdrage mochten. En in deser ma-
nieren heb ic den wijn vake wtge-
stoot and lude daer mede te schede
en te vshemmen mit minē quade ex-
empel en wāneer ic vastē solde dat
ic vā meer en neerstiger gegetē heb
dan ic solde sond noet en vake meer
gedronckē dan ic solde en en hebbe
niet geholdē die rechte maeltijden
vze noch stonde noch tijt der vastē
als ic vā rechte solde. Hoe ic mi hier
in vsumet hebbe ende besundicht i
ouereten en drincken. hoe my god
schuldich kent gheue ick mi daer in
schuldich. Ten selfē mael heb ick
mi besundicht in toerne somwilē
quaet vā and lude te spreke. Ende
ouermits den haestige toern hebbe
ic vake vake begheert ouer vē ge-

175
nen die mi misdaen hadden als ick
dat seluen niet gewreken en cōde.
Vake hebbe ick minē euen kersten
mensche quaet gewonschet en som-
wilē mal ghewilt dat si hadde ver-
schaemt ghewordē. Hoe ick mi an-
ders ontgaen hebbe en besundicht
hebbe in toerne of daer my god in
schuldich kēt so geue ic mi sculdich.
Ten seuendē mael hebbe ic mi besū-
dicht i traechheit tot godes diēst va-
kē hebbe ic vsumet mijn misse mijn
predicacie en and godes diēst te ho-
rē en wā ic se hoerde dat dede ic on-
willich sond innicheit. En ic en heb-
be vā mijnre iaget tot dese dage to-
npe gedact of gheloest minē schep-
per en minē god. en en heb oer niet
so vlytich gheweest in sinē dienste
als ic solde. En als ic i minē gebede

was so heb ick mi dick becomert en
mijn herte becroet mit menighē bo
sen ydelē gedachtē. En mijn gebet
dick meer heb gelesen vā gewoen
tē dan mit inicheit die woerde hae
stelic ouer een gelacht sonder aen
dacht mijns herten. In der kercken
heb ick menich ydel redē vertelt en
ander lude vā hoerre innicheyt ge
trect ouermits mijn onnutte reden
Dick heb ick verlumet mijn gebet
dat my te penitēcie van mynē prie
ster gesat was. Deck en bin ick ter
rechter men niet te kerckē gecomē.
En dan heb ic gesocht menich ydel
en licht geselschap daer ic mijn tyt
mede to bracht in quader genoech
tē Dick heb ic te biechtē drect mijn
sundē niet te voerē bedacht mit bit
terheit der penitēcien en mit so gan

176
sen rouwe als ick billic solde so dat
ick die sundē bi wilē vergetē hebbe
en mit sulcker vsumenisse bin ic die
ke te biechtē gecomē. Deck en heb
ick die penitēcie niet ghedaen als si
mi was gesat en bi wilē langer do
gē dan ic solde Die goede wercken
die ick somwilē bestont heb ick hae
stelic latē staen ende en heb niet al
leen dat goede werck vsumet .mer
mijn geselschap dick heb getrect vā
doechdē tot ondoechdē

C Van spelen.

Des heilige dages heb ic dicwilē
gewootafelt en oeck op anderē da
gē en heb gedobbelt en ander boue
rie gespeelt. En inden speel heb ick
mi dick ontgaen mit oplopendē fin
nē. mit swerē mit vloekē mit liegen
en mit menich ydel woert. En som

wilē den anderē dat sine te ontstoe
rē mit onrecht. **E**n dat ick op dē bre
de mit speele gheronnē hebbe. en
hebbe ic niet so volcomelic wē om
ghekeert aen dē ghenē daer ict mit
recht wē om hierē solde en menig
gerhāde maniere des speels vaken
ontgaen hebbe. **H**oe ic mi āders in
desen seue doetliche sūde ontgāe
hebbe in eniger maniere en die sūn
dē die wt desen sūde comē mogē.
En die wortelē die hier vā spruptē
mi eenich sins besundicht hebbe en
mi god daer in schuldich kent daer
geue ic mi altesamē in schuldich op
die barmherticheit godes en begeert
daer af genaede.

Die .x. ghebode.

Toert geue ic mi schuldich dz ic mi
besundicht hebbe in dē .x. geboden

177
ous herē ihesu cristi de ic niet gehol
dē en hebbe. noch ouult vā alle my
nē hertē. van allē minē gedancken.
en vā alle mijnre sielē. **T**en eerste
mael al en hebbe ic gheen afgoden
aen gehedet. nochtāt hebbe ic vake
geloest in wigelien. in couertien. in
hoetē. in mettrē. in segeningē. en in
ander ongeloue die alle bhodē sine
vāder heiliger kerckē wegen. **S**om
wilē hebbe ic geradē datmen expe
riment heeft gemaect om te vnemē
vā dinghē die blaren of gestolē wa
rē. **S**omwilē hebbe ic ter kerckē ge
gāe meer om ydel lof der werelt dā
om godes willē. **D**es gelikhē so heb
be ic vaken mijn ghebet gelesen al
missen gegeuē of geuult of enighe
goede wercke gedaen. **H**oe ic mi in
desen gebode besundicht heb en mi

god in schuldich weet geue ick my
daer in schuldich. **T**en anderde
mael heb ic mi ydeliche besundicht
als den namen godes onnuttelick
ende ydelic te noemē in minē mon-
de mit menighen quaden eede mit
eernste of in boerte te sweere biden
naem ons herē en spre heilige **S**
wilē te seggen of te drellē vā lichte-
licheit een leygē voer een waerheit
en dat voert te velten mit eenē eede
Somwilē te wājte mit onuerdoul-
dicheit onsen lieuen herē syn passie
en sine pijnē of dē heilige te vloekē.
of mi seluen quaet te wonschē **H**oe
ic mi anders in desen gebode besun-
dicht hebbe en mi god in schuldich
kent so geue ic mi daer in schuldich
Ten dertē mael heb ic mi besun-
dicht dat ic den sonnendach en alle

170
ander heilige dage niet gedaen en
heb also veel eeren als ic solde vā ge-
hoersamheit der heiligher kercken
als mit vjren en mit bedē ende mit
anderen goeden wercken. mer dan
dicker dan op anderē tyden heb ick
veel boeser werckē gedaen en som-
wilē mijn vier te hooken mit comē-
schappē. mit varen en mit ryden en
mit wāderen buyten noede en mit
anderen wtwendigen wercken te
doen die ic also wal op anderen da-
gen hadde moghē doen als op die
heilige dage. **H**oe ick mi anders be-
sundicht heb in desen gebode ende
mi god daer in schuldich weet soe
geue ic mi daer in schuldich. **T**en
vierden mael heb ick mi besundicht
dat ick mijne ouders niet gheert en
heb als ic solde. **D**at is dat ic mynē

god minē schepper niet ghedaēt of
gelaeft en hebbe vā allē dat he mi v
leent heft en mijn vad en mijn mo
der die mi ter werelt gebracht heb
ben nye alsulcke reuerēcie en hebbe
hemijst als ich solde. En oeck mijn
meesteren die mi doechde en eer en
conste geleert hebbe En oeck dz ich
minē ouerste niet gehoersam noch
onderdanich geweest en hebbe als
ic solde En al heb ic dat gebot mijn
re meestre ende mijnre ouerster som
wile gedaē so en hebbe ic dat noch
tāt niet so willichliche gedaen noch
mit so goedē herte als ic solde. **D**ec
heb ic mijn ouders vake droernt en
en hebbe si oeck niet in hore noden
alsulcke hiffant geweest als ich sol
de En nae hore leuen en hebbe ich
noet hoer siele soeniet gebedē noch

179
ander goede wercke hē nae gedaē
als ic schuldich bin te doen. **H**oe ick
mi anders in desen ge bode besun
dicht hebbe en mi god daer in schul
dich kent so geue ick mi schuldich
Ten vijften mael hebbe ic mi be
sundicht in doetslaghe. Ende al en
hebbe ick seluet mitter hant niemāt
gebracht vanden leuen totter doet
nochtant hebbe ick mit mynen bo
sen woerden ende wercken mi va
ken also ontgaen an den ghenē de
si van mi ghehen ende gehoert heb
ben dat si daer of geatgert ende ver
scheemt syn want ick se daer bi aen
hoer siele ghedoet hebbe gepstelick
Somwile hebbe ic mi ontgaen mit
achterspake pemāt syn eer te bene
men of syn goede gerucht. **H**oe ick
mi anders in desen gebode ontgaen

hebbe en mi god schuldich in kent
geue ic mi schuldich. **T**en selten
mael heb ic mi ontgaen in stelen in
rouen. in bernen. in onrecht goet te
hebbē dat te befittē of allulck goet
te genietē buppen recht en dat niet
weder te keren. **H**oe ick mi anders
ontgaen heb. en besundicht heb in
desen gebode ende mi god daer in
schuldich weet gheue ick mi daer in
schuldich. **T**en seuendē mael heb
ic mi ontgaen in onkupschept daer
ick mi mede menichuoldelic besun-
diget hebbe mit menigerhāde kun-
ne vā sunden nae dat die personen
menigerhāde van staet waerē. **H**oe
ick my anders in desen gebode be-
sundicht hebbe en my god daer in
schuldich kent so gheue ick mi daer
in schuldich. **T**en achtē mael ge-

180
ue ick my schuldich dat ick menich
quaet vals getuych gedaen heb of
latē geschien of vā oplat eenē qua-
den meynedigē eet te nemē. en als
ic yet quaet vā pemāt heb gehoert
dat ick dat voert ghesecht heb voer
waer. en dat somwile gesnozen of
dat ic pemāt geradē heb die valsch-
heit te sterckē of te doen. **H**oe ic mi
anders besundicht hebbe in desen
gebode en mi god daer in schuldich
kent so geue ic mi daer in schuldich
Ten negendē mael heb ic mi be-
sundicht mit quader begheertē tot
ander lude beddegenocē minē bō-
sen willē dicke daer to gegeuē heb
al en konde icks niet volbrēnghen
mittē werckē. **D**ick heb ic daer nae
gegaen vroe ende spade dat ick die
vrouwē paelicke mochte beschou-

wen en daer nae minē vlijt gedaen
mit alle mynre macht dat ick se mit
woerde en mit werckē of mit cley-
moet of mit couerien of mit anderē
sakē daer toe hadde moghē brengē
dat si mi lief hadde ende minē wil-
lē daer af hadde mogē crigē vaken
als ick daer bi quam hebbe ick se ge-
cukt of ontemelic omvangē of quel-
lic aen getast mit quade gedachten
en mit quader begeertē. En ic dede
hē al te lieue wat ic wiste dat hē ge-
neem was. Hoe ic mi hier in besun-
dicht hebbe en mi god daer in schul-
dich kent gheue ick mi schuldich.

Ten tiendē mael hebbe ic mi ont-
gaen dat ic and lude goer begheert
hebbe en onredelic daer nae gestaē
hebbe. **S**ōwilen nae hoer salicheit
nae hoer waerlike haue en na hoer

181
goede geruchte ende oec somwile
nae hoer kindere. **D**eck of ic enich
goet hebbe dz myn ouders mit qua-
der comēschap gewonnen hebbe of
ghcregē hebben of mit woeker of
mit hāngelt mit woercoepē of mit a-
der onredeliker hāteringe. **H**oe ick
mi in desen gebode besundicht heb-
be en indē. t. gheboden voerseit en
de die sunden die voert comē wt de-
sen sunden gheue ick mi altesamen
schuldich op die barmherticheit go-
des en begheer daer af genade

Die vijf sinnen.

Doert meer geue ic mi schuldich dz
ic mi ontgaen hebbe i minē vijf sin-
nē. **T**en eerstē mael i sien dat ick
vake mit okuscher begette motuē
heb gefien en dat ic myn vghē niet
trett en heb vā meigerhāde idelheit

Ten anderde mael dat ic mi ontgaen heb in rupckē gheerne te rukē speterie en ander soete genoechlike crude daer ic nae den vleysche genoechte af genomē heb. **D**it heb ic aen mi gedragē allsulche dingē op dat ic te bet roeke en op dat ic ouer mits allsulcken roeke te bet tot my mocht treckē mynen quade willen to vercrighen. **T**en derden mael in smakē. **D**at ic dicke geerne kosteliche spise at ende die mit groter lecherheit nam en minē vlyt dicke daer to gaf. **E**n mijn genoechte te settē in menigerhade gerichtē en dick heb ic dat iouerulodicheit gedaen i spise en in wāche en menigē anderē menschē daer af beroeft en de des groet gebreck hadde. **T**en vierde mael in horen. dat ic vaken

182

lieuer gehoert heb logētael boene-
tie pdelheit onkupscheit of onsche-
melicke woerde. **E**n heb somwilē
lieuer gehoert een onnutte en pdel
redē dan dat woert godes. **E**n heb
be somwilē lieuer een helpē verdep-
len ende quaet achter finen rugge
leggē dan enige doechde stercken
Ten vijfde mael in tastē en in ge-
uoelen dat ic vake menich pdel ghe-
noechte heb gehad en gesocht om
vrouwē te tasten aen hoer borsten
of anderswaer of mi seluē onteme-
lic aen te tastē mit quader genoech-
ten alst niet gheuoechlick noch be-
hoerlic en is. **H**oe ic mi in enigē an-
derē saken besundicht en ontgaen
mach hebbē in mynē vijf sinne dat
ic onsen herē god niet so volcomelic
daer of gedact noch geloeft en heb

als ick solde en mi god hier in schuldich
dich meet gheue ick my schuldich.
op die barmherticheyt godes. ende
begheer daer af genade.

Die vij. werckē d̄ barmherticheit.

Woert aen heb ic mi besundicht in
dē seue werckē der barmherticheit
dat ic die sieckē niet geuāt en hebbe.
De hōgerigē na mijnre macht niet
gespijlt en hebbe. **D**ē dorstigē niet
gelaect en hebbe. **D**ie geuāgē mit
mijnre hulpē ende mit minē goede
niet vloft en hebbe. **D**ē pelgeri niet
gehetbercht en hebbe. **E**n dat ic dē
dodē niet en hebbe helpē begrauen
noch i sinre lester wē niet bi gestaē
mit goed̄ lerē en mit goedē woerdē
noch hē niet geualcht als inē si solde
ter eerde bestaden. **E**n daer nae en
hebbe ick so volcomelick voer hoer

183
siele niet gebedē als ic solde. **H**oe ic
mi hier in d̄gaen ende besundicht
hebbe ende mi god daer i schuldich
kent gheue ick mi daer in schuldich
op die barmherticheit godes en be-
gheer daer af genade

Die seuen sacramenten

Woert meer hebbe ick mi besundi-
get in die seuen sacramēten der hey-
liger kercken. **T**en eersten mael
inder heilliger dopen dat ick die me-
nichuoldelick beulect hebbe ouer-
mits mynen sundighē leuen. **E**nde
die heilighe kercken geloue den ick
aen genomē hebbe en geloect dat ic
den niet en hebbe gheeret mit goe-
dē werckē als ic solde. **E**n dat cleet
der onnosselheit en die v̄giffenisse d̄
sundē de ic ind̄ dopē ontfinē de heb-
be ick schētelic en iamerlic vlozē also

broech als ic die sunde doen mocht:
te en den bosen vpāt vāder hellē en
wes werckē ic doe wed seide ende
daer ic op itegē hadde dē hebbe ick
fint mit mynē bosen werckē gediēt
ouermits minen vryen willen va-
kē hebbe ic sinen quade raet geuol-
get en minē vleysche gediēt dā on-
sen lieue herē En heb vā mi gewor-
pen en verlore die genade des heili-
gen geystes daer ic mede solde heb-
bē wilstaen die becorige en die an-
uechtinge des bosen viāts Hoe ick
mi hier in besundicht hebbe en vsm-
met heb en mi god hier in schuldich
kent so geue ic mi schuldich Ten
anderde mael heb ic mi besundicht
teghē dat sacramēt der vermynghe
dat ick mi niet te ryde en heb laten
vornē mer dat ic dat i mynre iogēt

104
versumet heb. En fint dy ic gestarct
geuermt en gestedicht bin in dē hei-
ligē gelouē ouermits dat sacramen-
te so bin ick vake fint in den sunde
geuallē en niet so vromelic en man-
lic weder op gestaen. En en heb de
becorige des viāts so niet weder-
staen als ic solde Hoe ick mi hier in
ontgaen heb en my god schuldich
kent so geue ic mi schuldich Ten
derde mael heb ic mi besundicht te-
gē dat heilige weerde sacramēt dat
daer is dat gebenedide lichaem ons
herē ihū cristi. En ic heb anct dat ic
dat niet ontfangē en heb mit rech-
ten gelouē mit gansen hope ende
mit so volcomēre minnē als ic schul-
dich bin. En nye en heb ick mi daer
toe bereyt te ontfanghē mit so groe-
ter innicheit als ic solde. En wā ic

ontfae so en kulle ic des niet mit so
groter erwerdicheit en oec bi mi n3
beholde als ic schuldich bin te doen
En maneer ic dat sie so en bewise ic
he niet die eere en reuerencie die hem
beteemde En oeck en hebbe ick die
priesterschap niet gheert als ick sol
de. Hoe ic mi hier in verfumet en be
sundicht hebbe en mi god schuldich
kent geue ick mi schuldich. Ten
vierde mael heb ic mi besundicht te
ge dat sacramente der penitencie dat
is dat ic nye waer berouwe en had
de van minen sunden noch nie waer
biechte en sprac. noch nie mit gan
sen opsat en gedachte die sunden te
late En dat ic niet en hebbe voldae
nae mynre macht voer die sunden.
noch die penitencie niet geholde die
ny voer myn sunden vande prester

105
gesat moet. Hoe ic mi hier in verfu
met en besundicht hebbe en mi god
schuldich kent geue ic mi schuldich
Ten vyfde mael hebbe ic mi ont
gaen teghe dat sacrament der lester
saluige. dat is teghe den heilige olye
als dat ick niet gheert en hebbe die
ghene die gesolpt waren. En dat ic
de sieke niet gerade en hebbe i hoer
re siecken dat si hem hadde late oly
en. En dat ic dat seluet vake in my
verfumet hebbe. Hoe ic mi hier in u
fumet ende besundicht hebbe ende
mi god schuldich kent gheue ick mi
schuldich. Ten sefde mael hebbe
ick mi besundicht teghe dat sacrament
der wippinge dat ic die heilige oerde
en wippinge en de priesterschap niet
en heb geert en myn wipige niet oer
kage en heb mit inicheit mer i sunden

en dat ick my niet regiert en hebbe
noch gehoude en heb inde gepstelic
ken staet als mijn oerde to behoert
En dat ic mine ghetijde niet so de
uotelic gelesen en hebbe als ic solde
En niet gebede voer de ghene daer
ick die almissen dagelijc af ontfage.
Hoe ic mi hier in besundicht heb en
mi god schuldich kent geue ick my
schuldich **T**en seuende mael dat
ick mi ontgaen heb teghe dat sacra
ment der heiliger echtschap dat ic mi
daer in soe niet bewijst en heb aen
mijnre hupfrouwe als ic hoer ghe
loefde voer die heilighe kercke. En
dat ic mi menichuoldelic hier in ont
gaen hebbe eerst dat ic mijnre hupf
rouwe gegeue hebbe heymelicke
trou buten de heilige kercke en mit
hoer insamēt boue dat gebot d'heili

106
get kerckē. **V**ake mi tegē hoer ghe
toernt heb sond sake en heb oeck on
ser bepder guet vake onnuttelic ver
teert of o'speelt. **S**omwilē mit hoer
ghemepnschap te hebben meer om
walluste des vleysches dā om te o
meerē den kerste gelouē. En dat ic
se getruwet heb meer om hoer goet
of om hoer maghen of om hoerre
schoente willē dā om godes willē
En oeck dat ic mi somwilē ontgāe
heb mit hoer op grote hoechtijden
en op vastelidagē of mit hoer aders
omgegaen dā die natuer uitwijst
meer te volghē die vleyschelike be
gheerte dan dē gepst. En boue der
geloefte die ic hoer voer dē priester
geloest heb so heb ic die vake te bra
kē mit anderē vrouwen of mit me
gedē of mit gepstelicke ionferen of

begeuē lude of mit minen māgē of
swagerlingē. Hoe ic mi in desen sa-
cramēte der echtschap ontgaen heb-
be en besundicht. En̄ indē. vij. heill-
gē sacramēte voerseit daer my god
in schuldich kēt daer geue ic mi alte-
samē in schuldich op die barmherti-
cheit godes en̄ begheer daer af ghe-
nade. **Die. ix. vreemde sūde**
Ich geue mi schuldich dat ic mi be-
sundicht hebbe i de. ix. vreemde sū-
de. **T**en eerste mael dat ic ande-
re hebbe geradē of gebodē tot sū-
de die ick seluer niet doen en doest.
Ten anderē mael dat ick somwi-
lē quade raet gegeuē hebbe om die
sūde en̄ bosen werckē te volbrēgē
in menigerley kunne der sūden
Ten derde mael dat ic somwile
volhart gegeuē hebbe tot sommigē

107
sūde die niet geschiet en werē had-
de ic se wed radē. **T**en vierdē mael
dat ic somwile hebbe geloest en̄ ge-
presen den sūde in sinre misdaet of
dz ic hē niet gestraft en hebbe i sinre
misdaet. **T**en vyftē mael dat ick
dē bosen somwile verantwoort heb-
be i sinre misdaet en̄ hebbe si somwi-
lē gehupst en̄ geherbercht. **T**en
seftē mael dat ic se mede gedaē heb-
be gelijc die ander sūdere dedē op
dat ic hoer gelijc weer en̄ minne wil-
lē te bet vā hem crege of gelt of ha-
ue. **E**n̄ sondlinge dat ic gebruet heb-
be dat goet dat si quellie gewonnenē
en̄ gecregē hebbē. **E**n̄ hebt gecoft of
doen vropē en̄ mijn deel daer af ge-
hadt. **T**en seuedē mael dat ic niet
wederstaen en hebbe die sūde die
ic wal hadde mogē hierē dat se niet

geschiet en warē. **T**en achten
mael dat ic gemetē hebbe and lude
schaede en schande of hinder. ende
hebbe des geswegē dat ic dat doch
mal hadde mogē hierē. **T**en ne
genden mael dat ic geswēgen heb
be sommiger lude sundē die ic mit
recht geopēbaert solde hebben. als
die regē der heiliger kerckē geloue
warē of regē gemeyn orber of daer
partpen of twilt af comen mochtē
tusschē herē en gemeyntē. of tusschē
magen en vriendē. Hoe ic mi in de
sen neghen weemde sunden enich
sins besundicht mach hebbe en my
god in schuldich kent gheue ick my
daer in schuldich

Die. iij. ropēde sunden

Ic geue mi schuldich dz ic mi besun
dicht heb in die. iij. ropēden sundē

100
Ten eersten mael in doetlach te
doen. in verract ende opsat. **T**en
anderden mael in ghewalt te doen
ouer weduen en weylen en begeuē
mensche. **T**en derde mael te othol
dē mit wille dz loen dat mi myn bo
dē of dienre af otdient hebbe mit ho
rē smetigē arbeijde. **T**en vierde
mael in den stummē sundē die also
snoede ende also veel sint dat se die
sacht ontrepnē niet alleen daer mē
se doet mer daer men. se onredeliche
bertelt ende noemt. En mi die hofe
geest vakē ouermits de sundē ston
ghemaect heeft voer mynē priester
dat ick se niet so claerlit gebiecht en
hebbe als ic solde. Hoe ic mi besundi
get heb in desen vier ropēde sundē
en mi god schuldich kent gheue ick
mi schuldich

Die vij. gauē des heiligē gepftes.
Ick geue mi schuldich dat ick mi
besundicht hebbe in die seuē gauen
des heiligē gepftes. **D**at ic oēn he-
ren daer niet vā gedāct en hebbe so
volcomelic als ic solde. **E**n d̄ ic mit
hulpe der gauē niet so volcomelic
wēdstaen en hebbe dē viāt vander
hellē en sinre bofer begheertē als ic
solde. **E**nde somwilē als ic menich
goet inual ende insprekē hebbe ge-
had vā sondlingē genadē dat ic de
dā lichtelic vā mi gesat hebbe en wt
mijnen hertē geworpē mit veel bo-
fer becozige die mi dā die viāt in sen-
vede. **O**f dat ic mi seluē daer toe gaf
mit becozige mijns vleysches. **H**oe
ic mi in desen seuē gauē besundicht
hebbe so gheue ick mi daer in schul-
dich. **I**ck geue mi schuldich hoe ick

109
mi ontgaen mach hebbe in dē acht
salicheyden mijner sundiger sielen.
Ick gheue mi schuldich dat ic mi
besundicht hebbe in dē tweelf saci-
helen des heiligē kersten gelouē. in
wangelouen yet p̄delick te denckē
of te spreken vanden gelouen. **E**n
de of ick yet anders hebbe gheloest
dan die heilige kercke mit recht ge-
loest. als in nachtmaren. in belem-
ten en in die goedeholben en ander
wyschelle. **H**oe ick mi hier in besun-
dicht hebbe ende mi god schuldich
kent so geue ick mi schuldich. **O**eck
geue ic mi schuldich dat ick mi ont-
gaen hebbe i menich houerdich on-
reyn p̄del ghedachte. **E**n als ick die
wouuē gehen hebbe dat ic daer to
quade begerte heb gehad. en som-
wile in d̄ gedachte so lage gestae dat ic

totter quader begheerte dan mijn
consent gaf ende die sündē wakē vol-
bracht mitte quaden willē. Waken
hebbe ic soe seer op tytlick goet ghe-
dacht dat ic mijn gebet daer om v-
supmt heb. en and guede wercken
die ic solde doen. Wakē heb ic men-
nich ydel woert gesprokē daer and
lude quaet exēpel tot naemē Ende
and lude woerde heb ic meer geto-
gē tot ondoechdē dan tot doechdē
Wakē heb ic and lude bespot en ick
hebbe gheen medelidē gehad mit
den sieckē en mitte tranckē armen.
Onuerduldich bin ic geweest i my-
nen lydē en en heb niet gedacht op
die bitter passie en pynē ons heren
en hem daer af gedact. Wakē heb
ick gesproken op die priesterchap.
ende op den ghepstelicken staet.

